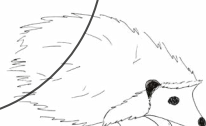
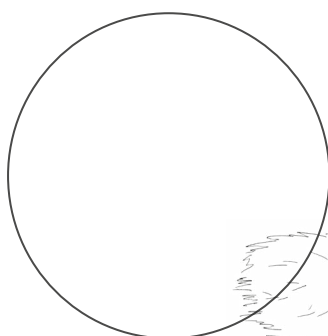
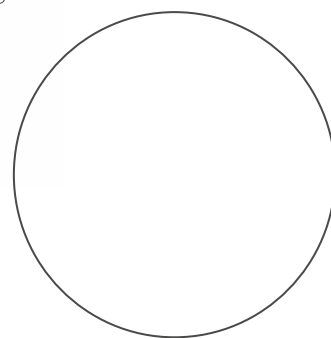

PARK VOGELEN ZANG

Vooronderzoek
Masterplan & Beheervisie

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding	4
1.2 Proces en betrokkenen	4
1.3 Problematiek	7
1.4 Ambities, strategie en doelstellingen	8
1.5 Opgaven	10

2. PLANGEBIED

2.1 Kenmerken huidig park	14
2.2 Historische ontwikkeling	14
2.3 Tijdlijn en ontwerp	16
2.4 Cultuurhistorie en archeologie	18

3. FUNDAMENT VOOR BIOTOPEN

3.1 Bodemtypen	22
3.2 Watersysteem	24
3.2.1 Waterstructuur	24
3.2.2 Waterhuishouding	28
3.2.3 Grondwatertrappen	28
3.2.4 Waterkwaliteit en waterkwantiteit	32
3.3 Klimaat	34
3.4 Groenstructuur en biotopen	36
3.5 Huidig Beheer	48

4. DUURZAAM EN KLIMAATADAPTATIEF

4.1 Ontwikkelperspectief Nissewaard naar 2040	54
4.2 Strategie Klimaatadaptatie Voorne-Putten	56
4.3 Versterken biotopen en levensgemeenschappen	56
4.3.1 Een gezond fundament: verbeteren watersysteem	56
4.3.2 Verbeteren biotopen: sturing op beheervormen	60
4.3.3 PVE van flora en fauna: sturen op doelsoorten	68

5. GEBRUIK ALS STADSPARK

5.1 Algemeen	72
5.2 Ruimtelijke structuur	74
5.3 Entrees	76
5.4 Routing	78
5.5 Functies	82

6. RECREATIE EN SOCIAAL DOMEIN

6.1 Algemeen	84
6.2 Integreren van thema's	88

7. BALANS TUSSEN ECOLOGIE EN RECREATIE

7.1 Duurzaam evenwicht	90
------------------------	----

8. PROCES EN PARTICIPATIE

8.1 Participatie- en communicatieopgave	92
8.2 Omgevingsanalyse	92
8.3 Uitgangspunten en aandachtspunten	93
8.4 Participatie- en communicatieaanpak	94
8.5 Aanpak en planning	97

COLOFON

1. INLEIDING

Parken zijn van oudsher het resultaat van een zoektocht naar contact met de natuur. Zij hebben vaak een gecultiveerde en geromantiseerde vorm. Het eerste stadspark voor openbaar gebruik werd in Amsterdam aangelegd op particulier initiatief. Dit was het Vondelpark in 1877. In Nederland zijn daarna in de negentiende eeuw vele parken als wandelpark aangelegd met een decoratief beplantings assortiment en slingerende paden en vijvers volgens de beginselen van de landschapsstijl. In de 20e eeuw traden grote veranderingen op in gebruik en ook in ideeën over vormgeving van parken. Zo ontstonden de volksparken en recreatieve parken gericht op sport en spel. In de jaren 60 van de 20e eeuw veranderde het park ter besparing van de oplopende onderhoudskosten van een plek om te genieten en fiëren in een utilitaire ruimte waar beplanting slechts diende als middel tot omzorging en het geleden van functies. Als reactie hierop en door groeiend milieubewustzijn werden in de jaren 70 van de 20e eeuw meer natuurlijke beelden in het park- en plantsoenontwerp geïntroduceerd. Semi-natuurlijke vegetaties ontstonden die een geheel andere aanpak van ontwerp en beheer vereisten. Tegenwoordig zijn er veel verschillende parken functionerend als groene oase, buffer of zone. Het themapark wordt belangrijker, maar ook het park dat tegemoet komt aan de behoefte aan contemplatie in de vorm van natuurbeleving. Hier voeren ecologische beginselen in aanleg en beheer de boventoon. Aandacht voor reële behoeften van bewoners en gebruikers is van belang. Want het gevoel van verbondenheid met openbare ruimten is bepalend voor het succes ervan. De toekomst van elk park vergt daarom heel bewuste keuzen over het gebruik en de maatschappelijke betekenis.

Samenvatting uit *Lexicon van de tuin- en landschapsarchitectuur*, Meto J. Vroom, Uitgeverij Blauwdruk, 2005

1.1 Aanleiding

Als één van de drie grotere stadsparken heeft Park Vogelenzang een bijzondere ligging aan de rand van de stad in Spijkenisse West, namelijk op de overgang naar het landschap; een open polder met weilanden. Het is een groene enclave van circa 43 hectare groot met veel potentie. Hoewel het doorsneden wordt door een busbaan, wordt het gezien als één van de belangrijkste ecologische brongebieden binnen het groenblauwe netwerk van de stad. Begin jaren 80 is het park als bosplantsoen aangeplant door Staatsbosbeheer. In 1991 is het, om financiële redenen, door de toenmalige gemeente Spijkenisse uit het groenbeheer gehaald en uitgegroeid tot een bospark met begrazing door runderen. De Schotse Hooglanders zo dicht bij de bewoners van de stad zijn een

waar fenomeen. Echter uit de inspectie bosplantsoen en parkbos (Bomenwacht Nederland, 2020) blijkt dat de natuurlijke degeneratie in park Vogelenzang al erg ver is. Dit komt door eerdere bezuinigingen die hebben geleid tot gewijzigd beheer: D niveau. De gevaarstelling in Park Vogelenzang is groot door de situatie van de natte en gedeeltelijk veenachtige ondergrond van het park. Hierdoor is uitstellen van ingrijpen niet meer verantwoord.

Dit vooronderzoek biedt een overzicht van de inventarisatie en analyse van de huidige situatie, sleutels voor verbetering en mogelijke ingrediënten voor de toekomst. Het is de opmaat naar het opstellen van een masterplan en beheer visie voor de uitvoering en realisatie ter verbetering van dit stadspark.

Legenda											
Vochtig bos	Struwelen	Staan dood hout	Losse boomgroepen	Bomenrijen	Kortgemaaid gras	Kruidrijk grasland (gemaaid)	Ruigtes (beweid beheer)	Gazon (gemaaid)	Grasheuvel	Paardenwei	Water en oevers
Bosvakken SBB	Riet/grasland	Grasland	Autowegen	Busbaan	Fietspad + voetpad	Voetpad (verhard)	Voetpad (halfverhard)	Voetpad (onverhard)	Bruggen	Entrees	Wildroosters
											Raster (hekwerk)

1.2 Proces en betrokkenen

Park Vogelenzang wordt de eerste uitwerking van een stadspark na het vaststellen van het Parkenbeleidsplan uit 2014 voor de toenmalige gemeente Spijkenisse en het opstellen van het Beheerplan Groen Nissewaard in 2018. Dit gebeurt binnen een nieuw planproces waarbij het communicatie- en participatieproces met omwonenden en gebruikers door de gemeente Nissewaard uitgebreider wordt aangevlogen dan de standaard participatie.

Het idee is om een proces in te gaan waarbij gebruikers en organisaties meedenken en – praten over de toekomst van park Vogelenzang (zie hoofdstuk 8). Naast het beheren van Park Vogelenzang als ecologisch brongebied en duurzame habitats (levensgemeenschappen) voor de aanwezige dieren en planten, zijn het de gebruikers waar we het in dit stadspark allemaal voor doen. Door de keuze om de rol van de participant naar ‘adviseur beginspraak’ te verhogen, met als bestuursstijl de ‘faciliterende stijl’, kan beter worden ingespeeld op behoeftes. Ook het creëren van een breed draagvlak, het realiseren van begrip voor te nemen beheersmaatregelen en zorg voor de gezamenlijk gedeelde openbare ruimte speelt een rol. Zowel voor het noodzakelijk uit te voeren groot onderhoud als voor het uitvoeren van ingrepen om de identiteit en het gebruik als stadspark te verbeteren. Dit is mede ingegeven door het feit dat veel omwonenden reeds bekend zijn met het park. In 2009 is in uitvoering samenspraak met bewoners een eenvoudige visie ontwikkeld voor Park Vogelenzang en de Baljuwlaan. Deze is destijds, vanwege organisatorische en financiële redenen, niet tot uitvoering gebracht en is nu opnieuw aan de orde. Met de basis die destijds is gelegd is de insteek dat het nu integraal op te stellen masterplan & beheervisie, zich terug verdient in sociaal maatschappelijke,

ecologische en economische meerwaarde voor de gemeenschap en daarmee voor de gemeente. Derhalve is in dit vooronderzoek gewerkt vanuit de ambtelijke projectgroep Groen en Water, aangevuld met de themagroep Flora & Fauna en de themagroep Duurzaamheid & Recreatie. Zodoende zijn alle gerelateerde ambtelijke disciplines betrokken bij het in kaart brengen van de huidige situatie in beleid en beheer. Ook is dit vooronderzoek getoetst in de stuurgroep. In hoofdstuk 8 staat beschreven hoe de participatie en communicatie in het vervolgtraject wordt opgepakt.

Hieronder volgt een korte toelichting op de functie van de verschillende werkgroepen:

Projectgroep Groen & Water

De projectgroep vormt de basis voor het gehele proces en bestaat uit de meest essentiële disciplines die nodig zijn om het project in uitvoering te kunnen brengen. Belangrijk hierbij is dat geschakeld kan worden tussen beleid, beheer en uitvoering. Deze groep bestaat uit de beleidsmedewerker groen, groenbeheerder, directievoerder groen, de beleidsmedewerker water en de beheerder water. Met deze projectgroep wordt tijdens het gehele proces teruggekoppeld en afgestemd. Deze groep coördineert en levert een substantieel inhoudelijke bijdrage.

Themagroepen

Naast de projectgroep groen & water zijn twee themagroepen opgericht, die tijdens het vooronderzoek aanvullend bevraagd zijn. Naar nut en noodzaak hebben leden van de ambtelijke projectgroep hier in zitting genomen. Om een goed integraal masterplan en beheervisie op te kunnen stellen worden deze themagroepen tijdens deze volgende fase worden doorgezet en mogelijk uitgebreid met aanvullende disciplines.

Themagroep Flora & Fauna

Hierin hebben de externe ecooloog en aquatisch ecooloog zitting. In 2020 hebben zij een ecologische quickscan gedaan voor de drie grote stadsparken in Spijkenisse. Deze zomer is een nulmeting voor Park Vogelenzang uitgevoerd. Deze themagroep is aangevuld met Bomenwacht Nederland die in 2020 een advies heeft opgesteld voor het beheer van de houtopstanden in Nissewaard. Mogelijk wordt deze themagroep in de volgende fase uitgebreid met Staatsbosbeheer (beheerder Mallebos) en/of Waterschap Hollandse Delta.

Themagroep Duurzaamheid, Recreatie en Sociaal Domein

In deze themagroep hebben de ambtelijke disciplines die gaan over duurzaamheid, recreatie & toerisme en toekomstbestendig sociaal domein zitting.

Stuurgroep

De stuurgroep bestaat uit wethouder J.W. Mijns (verantwoordelijk voor beheer openbare ruimte, wonen, Nn2040, wijk- en kerngerichte aanpak), de projectgroep groen & water en overige noodzakelijk ambtelijke disciplines en/of experts uit de themagroepen. In het proces van vooronderzoek naar masterplan wordt tussentijds aan de stuurgroep gepresenteerd via enkele themabijeenkomsten. De stuurgroep weegt, voedt en toetst op basis van beleid. Daarbij is de stuurgroep ondersteunend aan besluitvorming in de Commissie Leefomgeving en/of het College van B&W.

1.3 Problematiek

Park Vogelenzang is een circa 43 hectare groot stadspark gelegen aan de westrand van Spijkenisse. Het bevat ruwweg 19 hectare bosvakken, 20 hectare gras en 4 hectare water. Het wordt doorsneden door een busbaan waarbij

het zuidelijke deel meer parkachtig is en het noordelijke deel voornamelijk uit bosvakken bestaat. Hiertussen is een zone van open velden aanwezig, waarvan enkelen als evenemententerrein zijn aangemerkt.

Doordat het park sinds 1991 om financiële redenen uit het onderhoud is gehaald en het (open) terrein sindsdien wordt begraasd door runderen, is een achterstand in beheer op alle onderdelen ontstaan. Zoals sloten, slootkanten, grasvlakten en alle houtopstanden. Maar ook op paden en zitgelegenheden. In 2020 is door de Bomenwacht Nederland een inspectie van alle houtopstanden in de gemeente uitgevoerd. Deze toont aan dat de struiklaag in het park grotendeels weg is. Ook zijn diverse percelen bomen als verwaarloosd aangemerkt. Voor park Vogelenzang is het advies om de boomvormers fors te dunnen, omdat deze op dit moment de overhand hebben. Hierdoor zijn noodzakelijke overgangen van zoom-mantelkern, belangrijk voor de opbouw van een goede (verticale) biodiversiteit in het park, verdwenen. Om de struiklaag terug te krijgen is het advies om de bospercelen met 30% tot 60% te dunnen en een enkel perceel 100 % te rooien. Dat is flink. De impact hiervan is voor bewoners en belangengroepen voorstelbaar groot en daarom is het voorstel om de onderhoudsmaatregel houtopstand in te bedden in het opstellen van een totaalontwerp. Hierbij wordt zowel naar de ecologische en de recreatieve waarden gekeken als ook naar de beheertechische haalbaarheid.

Bij het opstellen van het Parkenbeleidsplan 2014 bleek bovendien dat de huidige inrichting niet aan de verwachtingen van een stadspark voldoet. Het park is ruimtelijk, technisch en functioneel verzwakt. De toegankelijkheid en variatie in gebruiksmogelijkheden is laag. In het Beheerplan Groen 2018-2021 is

PARK VOGELENZANG in SPIJKENISSE

Park Vogelenzang is weer een stadspark;
de thuisbasis voor een groot deel van de flora en fauna in de stad en een plek waar bewoners graag komen!

Uitgangspunt bij de ontwikkeling van het gebied is dat de huidige identiteit van het park -bospark met begrazing- wordt versterkt.
Dit door de aanwezige groen- en waterstructuren te behouden en versterken.
En, samen met stakeholders, de recreatieve waarde van het park te verhogen.

vervolgens het beleidskader vastgelegd voor park Vogelenzang; de doelstelling voor het park is het verhogen van de recreatieve waarde, het versterken van de identiteit, het verhogen van de sociale veiligheid en het verhogen van de ecologische waarde van het park.

1.4 Ambities, strategie en doelstellingen

De gemeentebrede ambitie voor Nissewaard is ‘Thuishaven van een wereldhaven’. In het beleidskader IBOR Nissewaard is dit voor het openbaar groen gedefinieerd als: ‘Het openbaar groen in de gemeente Nissewaard sluit aan op de omgeving en heeft een goed onderhouden uitstraling waarbij een gedifferentieerd beheer kan worden toegepast.’ Op basis hiervan zijn binnen het Beheerplan Groen 2018-2021 voor het groen en groenbeheer de volgende ambities uitgewerkt:

- een kwaliteitsverbetering van het groen in het jaarrond beeld;
- het behouden en versterken van groenstructuren (op stads-, wijk- en buurniveau) met een goede inrichting in beeld en kwaliteit, aangepast naar doel en gebruik van die omgeving. De ruimtelijke kwaliteit, oriëntatie, leefbaarheid en beleving wordt zodoende vergroot;
- differentiatie op grond van locatie/ functiegebied;
- duurzaam en klimaatbestendig: een leefbare stad voor mensen waarbij meer en goede ruimte beschikbaar is voor bomen, planten en dieren om de wereldwijd afnemende biodiversiteit lokaal te verbeteren. De functies van het openbaar groen als spons, opvang van regenwater, productie van schone lucht en verkoeling worden benut in het omgaan met klimaatverandering door meer hete periodes en extreme regenbuien, met hittestress en waterschade

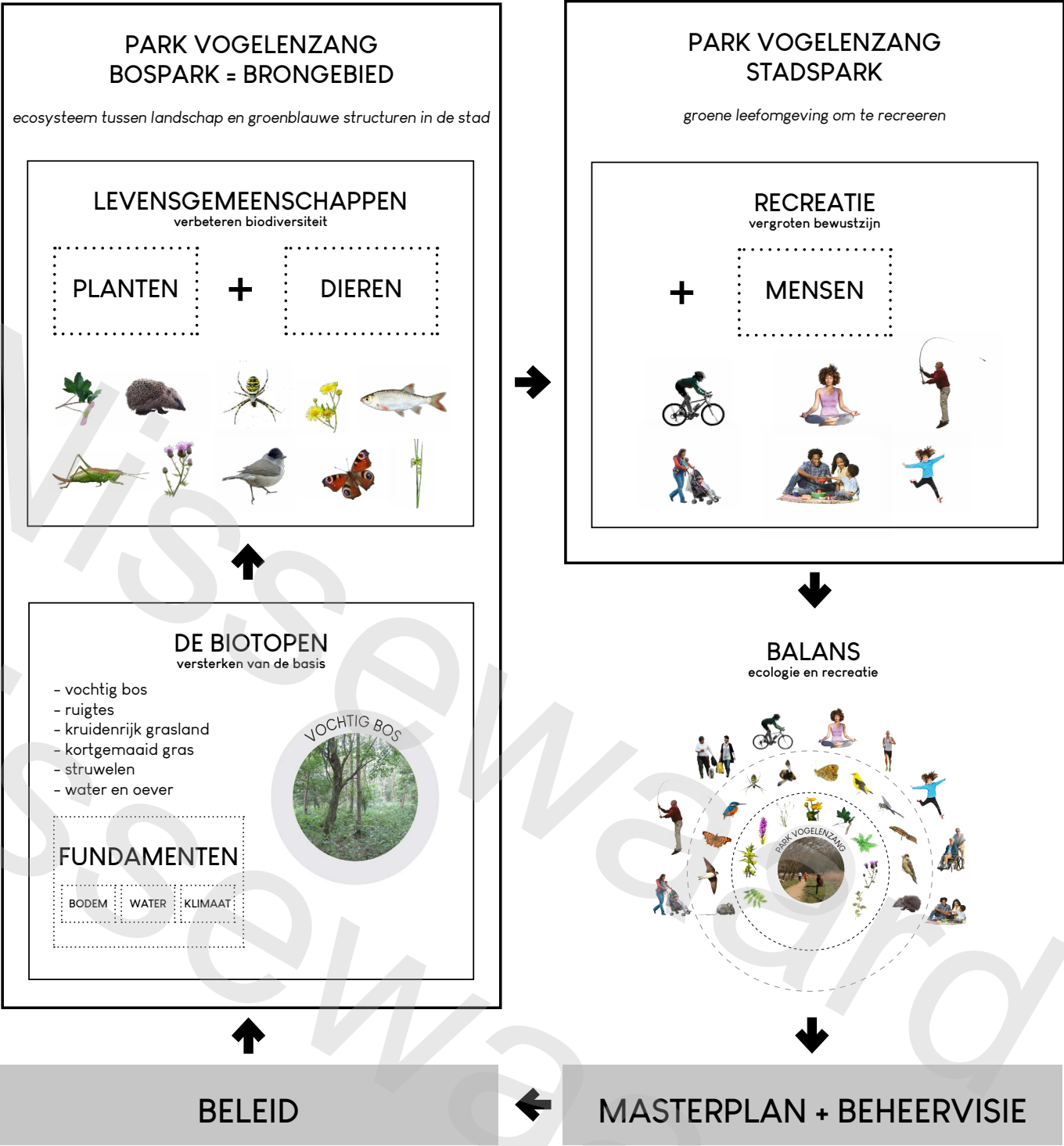
als gevolg.

Binnen deze ambities is Park Vogelenzang door de aanwezige natuurwaarden een uniek gebied van grote waarde voor de inwoners van Nissewaard. Het is een groen rustpunt tussen de omliggende dorpen en de stad. Daarnaast is het een ecologisch brongebied van formaat dat onderdeel uitmaakt van de hoofdgroenstructuur van Spijkenisse en de gemeente Nissewaard. De hoofdgroenstructuur heeft als doelstelling de structuren te verbinden, identiteit te geven en bereikbaar te maken.

De ambitie is, mede benoemd in het Beheerplan Groen 2018-2021, om de identiteit en kwaliteit van dit park te versterken, zodat de gebruikswaarde voor de recreant wordt vergroot. De voornaamste doelgroep is bezoekers en recreanten uit Spijkenisse. Daarbij vragen de aanwezige natuurwaarden als basis voor het bestaan en de identiteit van dit stadspark de nodige zorg om uit te kunnen groeien tot een duurzaam florerende levensgemeenschap. De toe te voegen recreatieve waarde vergt een zorgvuldige afweging in draaglast en balans.

Strategie

Het proces in de uitwerking van het Park Vogelenzang van vooronderzoek naar masterplan en beheervisie wordt daarom het proces vanuit twee sporen aangevlogen. Als eerste spoor wordt vanuit het fundament voor biotopen, te weten bodem, water en klimaat, gekeken naar de nodige ingrepen om te komen tot gezondere biotopen. En met ecologische kennis en beheertechnisch inzicht naar het verbeteren van de biodiversiteit van flora en fauna binnen de afzonderlijke biotopen als ook in onderlinge samenhang. Dit proces zal plaats vinden binnen een team van experts uit de projectgroep en themagroepen. Als tweede spoor wordt samen met omwo-

VERKLARING:
PLANTEN - meerdere soorten met ieder een eigen habitat (habitat = eigen plek binnen de biotoop), bijvoorbeeld de dotterbloem die van vochtige bodems en zuurstofrijk water houdt.
DIEREN - meerdere soorten met ieder een eigen habitat (habitat = eigen plek binnen de biotoop), bijvoorbeeld de regenworm die in een humsrijke bodem leeft.
DE BIOTOOP - 'de plek voor planten, dieren en micro-organismen om in te leven', beschreven als een landschapstypen (bv weiland) of element van een landschap (bv haag).
FUNDAMENT VOOR BIOTOPEN (ook wel abiotische factoren) - mileufactoren die GEEN biologische oorsprong hebben, veelal geografisch, die de fysieke eigenschappen van de biotoop bepalen en randvoorwaarde voor de vestiging van levensgemeenschappen (alle planten en dieren die op een bepaalde plek - de biotoop - samen leven).
BODEM - grondsoort, grondwater, zuurgraad, moedergesteente, reliëf, glooiingshoek en expositie tov de zon.
WATER - zoutgehalte van het water, voedselrijkdom, waterdiepte, troebelheid, golfhoogte, stroming.
KLIMAAT - neerslag en luchtvochtigheid, temperatuur, daglicht en lichtsterkte, windsterkte en windrichting.

nenden en belanghebbenden gekeken naar het verbeteren van de recreatieve waarden van het stadspark. Hiervoor zal een intensiever participatieproces worden gestart (lees hiervoor hoofdstuk 8).

Doelstellingen

Gezond Bosplantsoen

Uit de inspectie bosplantsoen en parkbos (Bomenwacht Nederland, 2020) blijkt dat de natuurlijke degeneratie (verval) in Park Vogelenzang al erg ver is. Dit komt door eerdere bezuinigingen die hebben geleid tot gewijzigd beheer. De gevaarstelling in Park Vogelenzang is groot. Dit komt door de situatie van de natte en gedeeltelijk veenachtige ondergrond van het park. Hierdoor is uitstellen van ingrijpen niet meer verantwoord. Doel is om de huidige houtopstanden middels gefaseerd en uitgekiend beheer te begeleiden in de natuurlijke degeneratie naar een gezonde situatie voor de komende 40 jaar. Daarbij is het terugbrengen van de verticale gelaagdheid en biodiversiteit (strooisellaag, moslaag, kruidlaag, struiklaag en boomlaag) naast de horizontale zonering (zoom, mantel en kern) (zie voorbeeld hiernaast) van groot belang voor een goed functionerend ecosysteem bestaande uit bodem, water, houtopstand, flora en fauna.

Beheer is het begeleiden van de natuurlijke degeneratie (zie voorbeeld hiernaast) van een object. De methode van beheer bepaalt of dit past binnen de te verwachten omlooptijd die in het beleid of beheer is vastgelegd. Je wil niet te vroeg vervangen en niet te laat vervangen.

Hoofdgroenstructuur - Stadspark

Het beleidsuitgangspunt is het versterken van het huidig functioneren van het park als stadspark met bijvoorbeeld recreatieve functies in het gebruik, als ook het verbeteren van de toegankelijk-

heid en beleving. Belangrijk is daarbij huidige problemen en uitdagingen in duurzaamheid en klimaat om te zetten naar kansen en mogelijkheden voor een klimaatadaptief, sociaal veilig en bruikbaar park voor alle gebruikers.

Tezamen leidt dit tot de hoofddoelstelling:

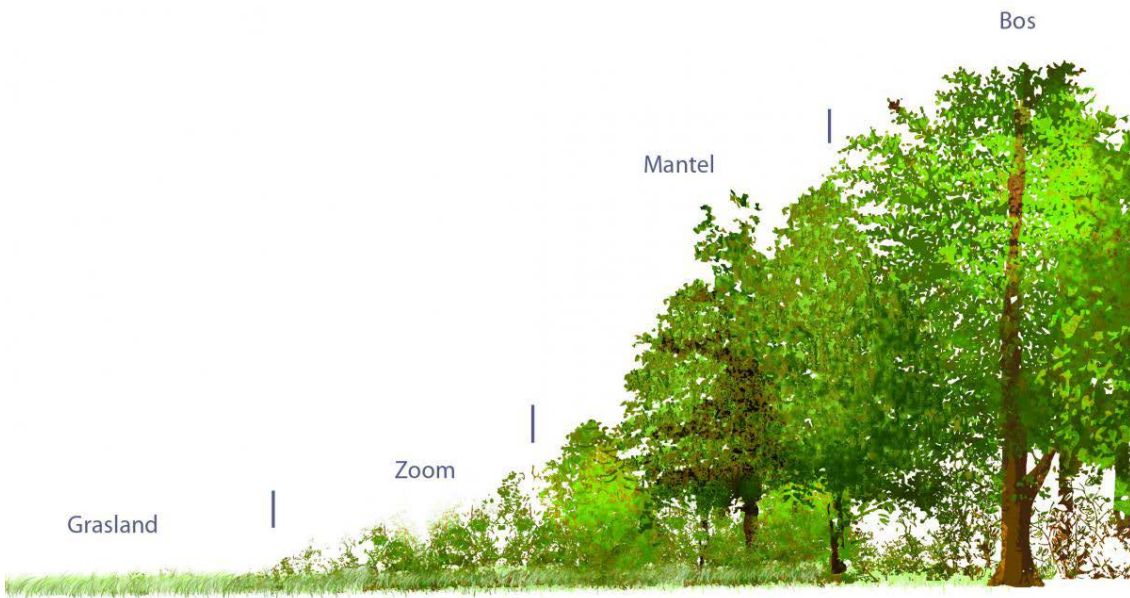
Park Vogelenzang is weer een stadspark; de thuisbasis voor een groot deel van de flora en fauna in de stad en een plek waar bewoners graag komen!

Uitgangspunt bij de ontwikkeling van het gebied is dat de huidige identiteit van het park -bospark met begrazing- wordt versterkt. Dit door de aanwezige groen- en waterstructuren te behouden en versterken. En, samen met stakeholders, de recreatieve waarde van het park te verhogen.

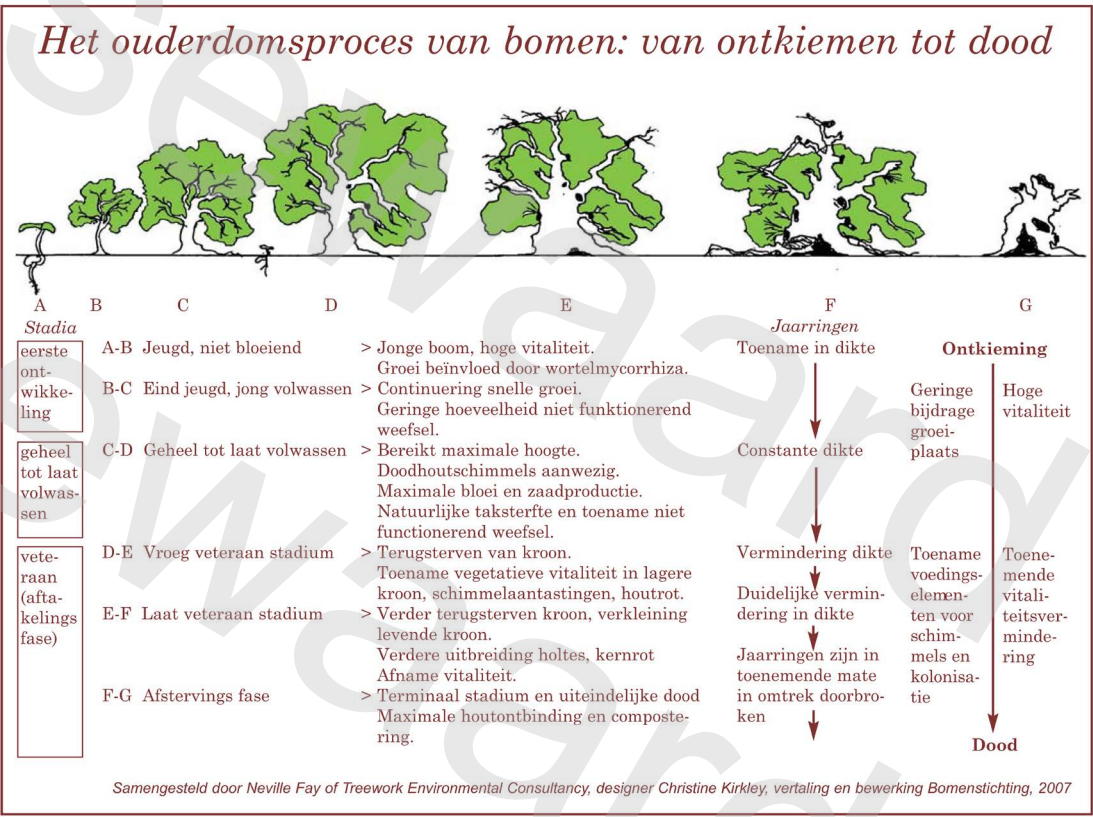
1.5 Opgaven

Voor de kern van de opgave, het creëren van een vitaal bomenbestand, bosplantsoen en gezonde biotopen voor alle aanwezige flora en fauna, is het van belang beleid, ontwerp en beheer goed op elkaar af te stemmen. Daarnaast is een belangrijke rol weggelegd voor de inbreng van de ecooloog en aquatisch ecooloog, als ook de bomenspecialist. In het Beheerplan Groen staat dat het huidige beheer is vastgesteld op het allerlaagste niveau en met inzet van runderen. Het masterplan en de op te stellen beheervisie zullen richting geven aan nieuwe beheeruitgangspunten voor het verzorgende onderhoud en de inzet van runderen.

De tweede opgave, het versterken van de parkidentiteit, kan een belangrijke

Voorbeeld horizontale zonering (bron: Ecopedia.be)

Voorbeeld natuurlijke degeneratie (bron: Bomenstichting)

landschappelijke meerwaarde opleveren binnen de stad. Zeker in deze tijd waarin we zien dat parken voor ons dagelijks leven steeds belangrijker worden. Niet alleen door de huidige gevolgen van een pandemie, maar ook als ‘healing environment’ ter vermindering van stress en gezondheidsklachten en verbetering van mogelijkheden voor ontmoeting, sport & spel, sociale cohesie en een gevoel van veiligheid. Om een goede interactie en verbinding met de eigen omgeving aan te kunnen gaan is vaak ook de cultuurhistorie (verhaal en herinnering) van belang. Een integrale aanpak is nodig om Park Vogelenzang te transformeren in een gezonde biotoop voor flora en fauna en een levendig en aantrekkelijk stadspark.

Specifieke opgaven uit het Beheerplan Groen zijn daarbij:

Gewenst beeld en gebruik

- Het verhogen van de recreatieve waarde door het park toegankelijk te maken en de barrières van hekken, bruggen en roosters op te heffen. Aanbrengen van zitgelegenheid, speelgelegenheid en fietsparkeerplaatsen;
- Het park geschikt maken voor gebruik voor meerdere doelgroepen door aanleg van verharde paden zonder gevaarlijke situaties in het pad;
- Entrees maken zodat men zich kan oriënteren en zich welkom voelt. Ook gedragsspelregels en veiligheidsregels communiceren;
- Het versterken van de identiteit van het park als stadspark. Onderzoek wat herkenbaar is aan deze plek. Het natte karakter is een belangrijke identiteitsdrager;
- Verhogen van de sociale veiligheid: de gebruiker voelt zich onveilig door ontbrekende zichtlijnen. De braamstruiken groeien op de gras-

paden en blokkeren het zicht. Rekening houden met de verdichting die gaat ontstaan nadat de dunning van de houtopstand is gedaan en struiken gaan groeien;

- Aansluiten op de hoofdgroenstructuren van de wijken.

Natuurwaarde

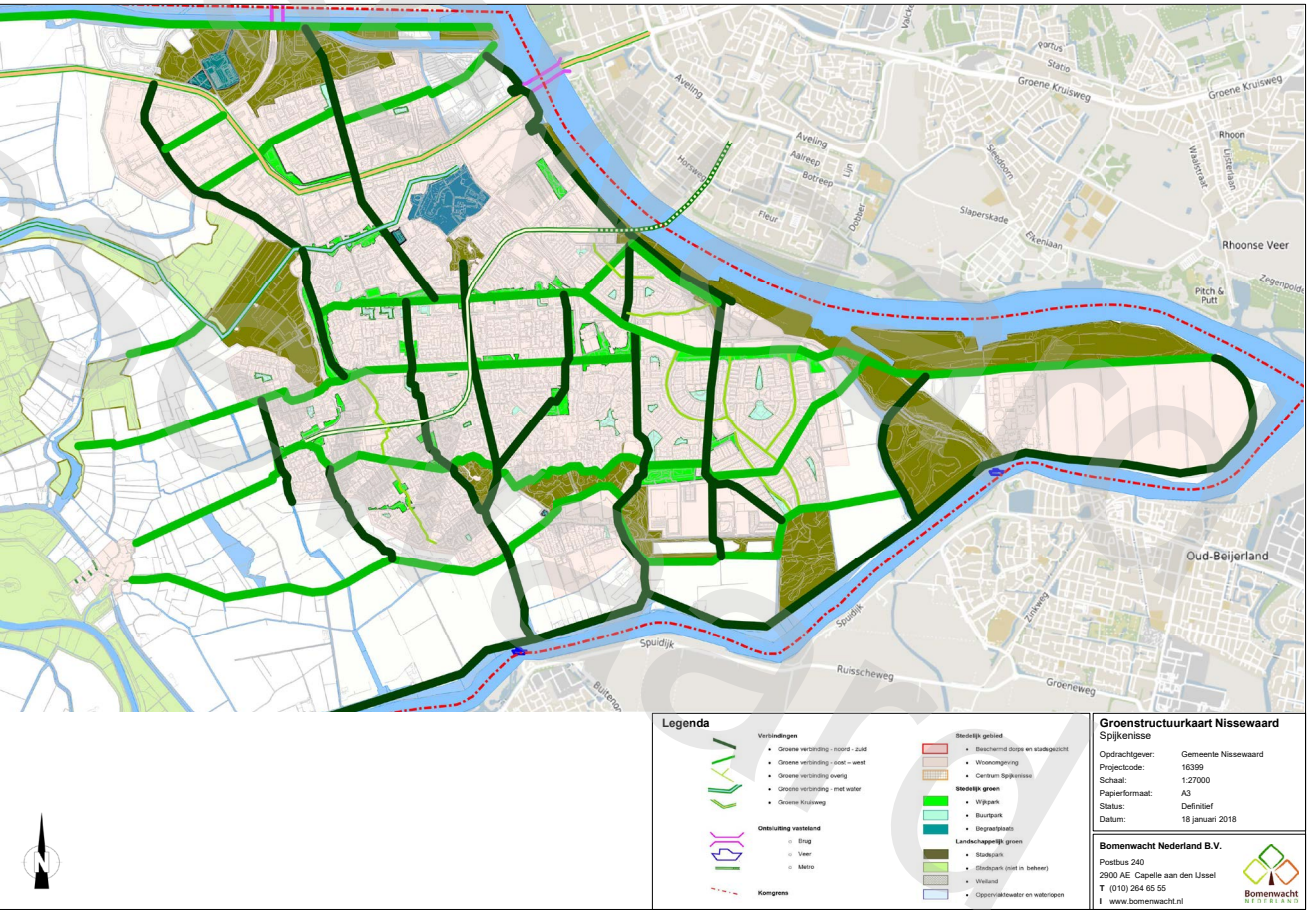
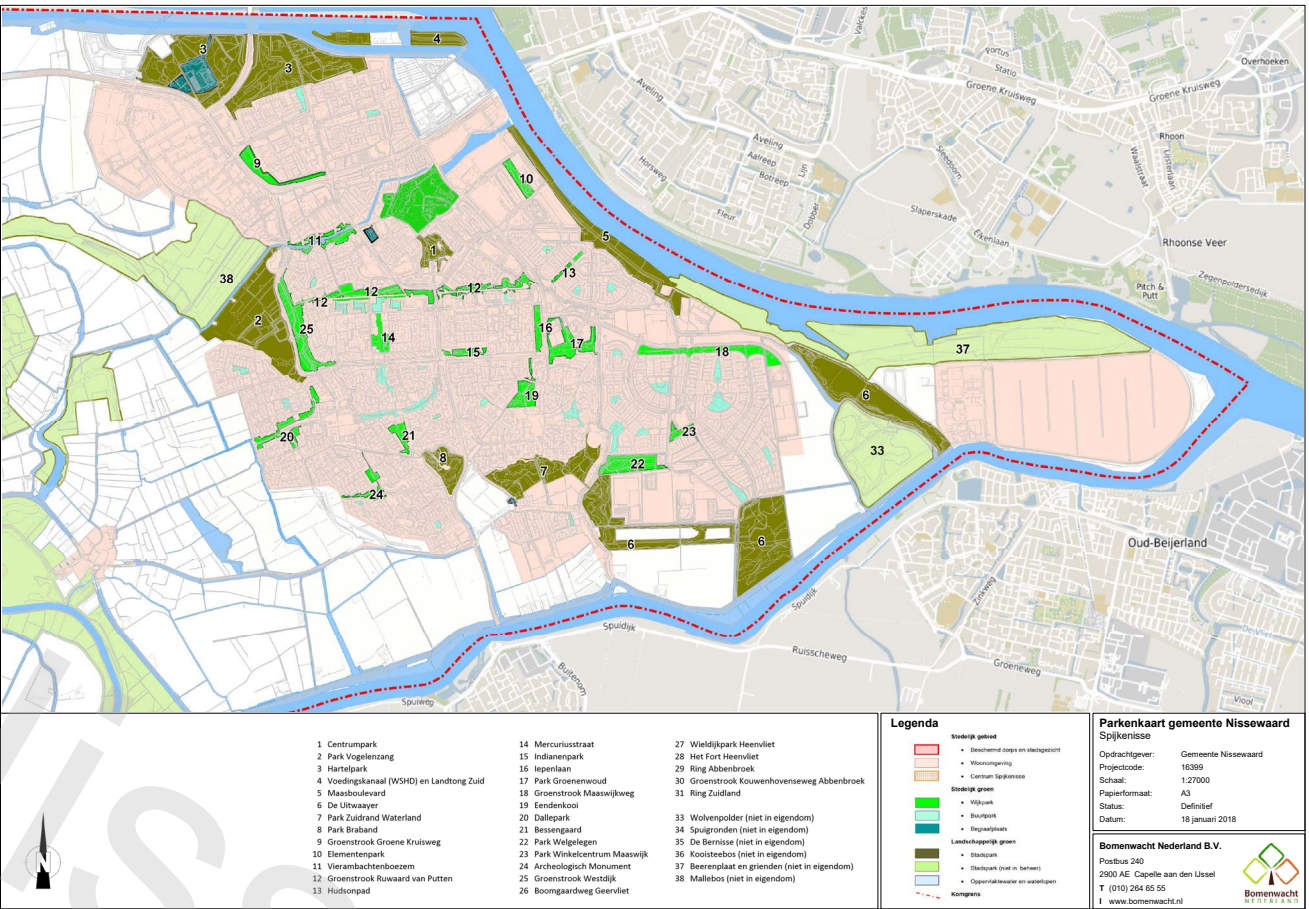
- Het verhogen van de ecologische waarde;
- De natuurwaarde in het park verhogen door herstel van de verticale biodiversiteit;
- Aansluiten op de hoofdgroenstructuren van de wijken;
- Het huidige beheer is vastgesteld op het allerlaagste niveau en met inzet van runderen. Het ontwerp zal ook richting geven aan nieuwe beheeruitgangspunten voor het verzorgende onderhoud en de inzet van runderen.

Water

- Verhogen belevingswaarde water;
- Natuurlijke plekken maken.

Beheer

- Beheerniveau uitgangspunten vast stellen;
- Onderzoek naar identiteit runderen;
- Onderzoek naar effectiviteit inzet runderen: hoeveel zijn nodig, is het de juiste soort?;
- Verhogen beeldkwaliteit hele park met natuurlijke uitstraling;
- Verhogen verzorgend onderhoud gras, paden, oevers.

2.

PLANGEBIED

Ons landschap is het resultaat van een dynamische ontwikkeling in de tijd. Altijd is dit in verandering. Het neemt lagen uit het verleden mee en laat delen achter zich. Onder invloed van het klimaat hebben reeds veel veranderingen plaatsgevonden en is ons landschap als gestapelde lagen in de tijd te lezen. De nog zichtbare bewerkingen uit de periode van onze ouders, grootouders en overgrootouders brengt ons verhalen uit het landschap, cultuurhistorie, die zorgen voor een gevoel van verbondenheid met de plek en continuering in de tijd. Zo geeft een eerste blik op de verschijningsvorm van het park tezamen met de archeologie al veel informatie.

2.1 Kenmerken huidig park

Park Vogelenzang bevindt zich aan de westrand van Spijkenisse op de overgang van bebouwd naar landelijk gebied. In het oosten en zuiden sluit het park aan op het bedrijventerrein Molenvetering en de woonwijken Vierambachten, De Hoek, Sterrenkwartier en Vogelenzang noord. Tussen park en woonwijken liggen Manege De Ruitershoek, de Baljuwlaan, volkstuinten en een smalle groenstrook. In het noorden wordt het park begrensd door de Vierambachtenboezem en het Mallebos. In het westen door de open polder met graslanden en boerderijen. De Vierambachtenboezem vindt hier zijn weg in Het Oostenrijk en de Welvliet. In het park zijn fiets- en wandelpaden aanwezig, al dan niet half verhard. Het park wordt doorsneden door een busbaan. Het zuidelijke deel van het park is meer parkachtig en het noordelijke deel bestaat voornamelijk uit bosvakken. Hiertussen is een zone van open velden aanwezig, waarvan enkelen als evenemententerrein zijn aangemerkt. Dit terrein wordt gebruikt voor kindervakantiespelen en voor de [REDACTED] studentenvereniging. Eén van de open velden is een baggerdepot dat inmiddels is ingedroogd, een ander het NAM-terrein, dat is vrijgekomen. Verder ligt er een natuurijsbaan die lek en buiten gebruik is met een zendmast nabij. Dit grootschalig bospark bestaat uit

circa 19 hectare bosvakken, 20 hectare gras en 4 hectare water. Het wordt op ecologische wijze beheerd middels begrazing. Dat betekent, zo min mogelijk ingrijpen in natuurlijke ontwikkelingen wat tot grote soortenrijkdom kan leiden. Alleen sturend ingrijpen waar nodig om gezondheid en evenwicht te bewaren. Ondanks dat het bospark uit beheer is genomen en hierdoor de nodige problematiek kent, heeft het park de mogelijkheid zich te ontwikkelen tot goed brongebied vanwege de bosachtige percelen en open ruimten. Voor diverse soorten zangvogels en roofvogels, voor kleine roofdieren en voor amfibieën.

2.2 Historische ontwikkeling

De huidige landschapsstructuur in het park van percelen en sloten hangt nauw samen met zijn ontstaansgeschiedenis. Het gebied is vanaf de 12e eeuw door opvolgende inpolderingen drooggelegd en betreft de polder Spijkenisse/Schiekamp, de Brabandsche polder en de polder Simonshaven. Deze komen samen op het kruispunt van de Malledijk, de Nieuwe Westdijk en de Breekade. De polders Spijkenisse/Schiekamp en Brabant behoren tot de eerste bedijkningen. De polder Simonshaven is rond het jaar 1300 ontstaan toen de veenkernen Geervliet, Spijkenisse, Vriesland en Biert door middel van de Ring van Putten met elkaar werden verbonden. Het

vormt een grootschalige polderruimte op het eiland Putten. Een deel van de oude verkavelingsstructuur is nog altijd zichtbaar in park Vogelenzang. Toen in de 16e eeuw de afwatering van Het Oostenrijk naar de Bernisse onvoldoende werd, is besloten tot het graven van de Vierambachtenboezem (1665). Door het verbinden van een aantal kreken ontstond een nieuwe afwatering in oostelijke richting naar de Oude Maas. Dit verklaart het deels bochtige en deels rechte karakter van deze waterloop.

De stedelijke ontwikkeling van Spijkenisse in met name de laatste 25 jaar van de 20e eeuw heeft het open karakter van het gebied sterk veranderd. De polder Braband en de polder Schiekamp/Hoogwerf zijn nagenoeg geheel bebouwd. In de polder Simonshaven zijn de wijk Vogelenzang, het Dallepark (bij uitloopspoor metro) en het Mallenbos gerealiseerd.

In het huidige landschap zijn de grotere landschappelijke elementen nog steeds aanwezig en herkenbaar. De Boezem en de drie dijken zijn nog intact. Zo ook de verkavelingsrichting van de polder. De drie dijken hebben een overwegend groene inrichting. De Malledijk is deels bebouwd en de Nieuwe Westdijk is ter hoogte van de Breekade bebouwd. De Nieuwe Westdijk en Malledijk vormen de oostelijke begrenzing van het gebied. Deze twee dijken vormen een logische overgang van stad naar landschap. Ter hoogte van de hoek Boezem/Nieuwe Westdijk kruist de Baljuwlaan de Nieuwe Westdijk en ligt de Baljuwlaan parallel aan de Nieuwe Westdijk. De Breekade vormt een duidelijke grens tussen de wijken 'Vierambachten' en 'De Hoek'. De dijk loopt evenwijdig aan de Boezem.

Bestudering van de cultuurhistorische context door de tijd heen biedt inzichten over de ontwikkeling van het gebied en

de ouderdom van aanwezige landschappelijke elementen. Deze inzichten kunnen goede aanknopingspunten bieden bij visievorming en ontwerp t.b.v. herinrichting van het park. Het waarderen en versterken van landschapscultuurhistorische structuren wordt positief gewaardeerd. Een selectie van de historische kaarten is hiernaast afgebeeld.

2.3 Tijdlijn en ontwerp

Park Vogelenzang maakt onderdeel uit van polder Simonshaven en ligt 1.80 meter onder NAP. Het is in fases aangelegd door Staatsbosbeheer in 1983. Uit oude ontwerptekeningen en de beschrijving van het Natuurspad door Park Vogelenzang van de Milieu Groep Spijkenisse (1995) blijkt dat bij de aanleg circa 70% van de oppervlakte ingeplant is met bosplantsoen. Enkele vakken waren vrij homogeen met opgaand geboomte van Wilg en Populier. Daarnaast waren er gemengde vakken, waarbij veel andere soorten boom- en struikvormers zijn toegepast. Daar is tevens gezorgd voor een randbeplanting met alleen struikvormers. De overige 30% is als grasland ingezaaid. Zo was oorspronkelijk een ruim assortiment inheemse bomen en struiken aanwezig en hebben zich in de loop der jaren kruiden gevestigd.

In 1992 is het park omgevormd toen om financiële redenen werd besloten het park uit het groenonderhoud te halen en begrazing middels weidebeheer in te zetten. Door verhoging van de waterstand, aanleg van plas-dras gebieden, glooiende taluds naar waterpartijen en niet of minder ingrijpen in de natuurlijke ontwikkelingen werd ingezet op ecologisch beheer en het laten begrazen door Schotse hooglanders. Het streven was de soorten rijkdom aan planten te vergroten en een beter milieu te creëren voor amfibieën en sommige soorten vogels. Door niet in te grijpen in natuurlijke ontwikkelingen zoals het niet opruimen van dood hout e.d. kon

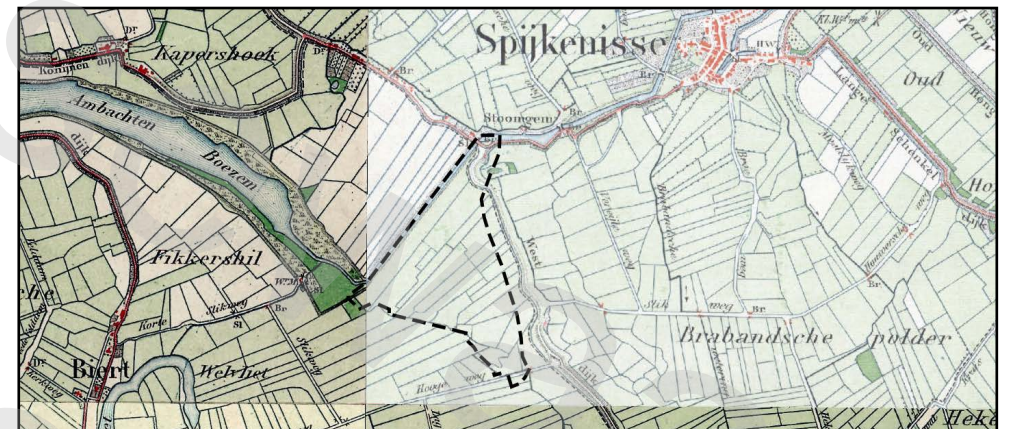
1815

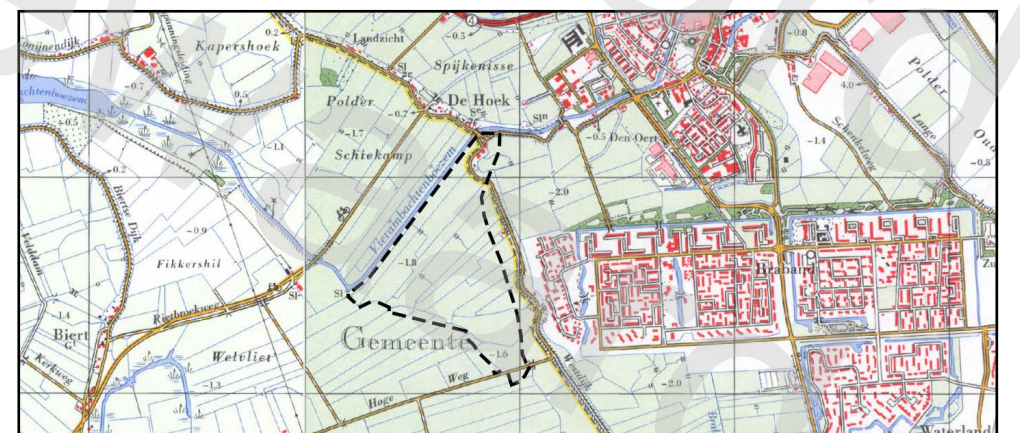
1858

1881

1975

het insecten milieu verbeteren, wat weer een voedselbron voor vogels is en vervolgens roofvogels als de Buizerd en de Torenvalk kansen bood. De keuze viel op Schotse hooglanders omdat zij bestand zijn tegen een grillig en koud klimaat. De Konik paarden die voorheen ook als begrazers in het park verbleven zijn vrij snel verwijderd omdat ze nogal opdringerig naar bezoekers werden.

2.4 Cultuurhistorie en archeologie

De veenpolders, waar Park Vogelenzang een onderdeel van is, behoren samen met de oude zeekleipolders tot de oudste polders op Voorne-Putten. Met een ringdijk zijn gebieden waar een dunne kleilaag op het veen was afgezet omsloten. De polders kenmerken zich door een onregelmatig verkavelingspatroon en zijn kleinschalig van karakter. De veenpolders liggen wat lager dan het omringende land en zijn natter en minder draagkrachtig dan de zeekleipolders elders op het eiland Voorne-Putten. In polder Simonshaven ligt een voor Voorne-Putten uniek inversielandschap, waar de kreken die tijdens het inpolderen beneden het niveau van het omringende land lagen nu te herkennen zijn als glooiingen in het landschap. De ambitie vanuit het gebiedsprofiel voor Voorne-Putten is om:

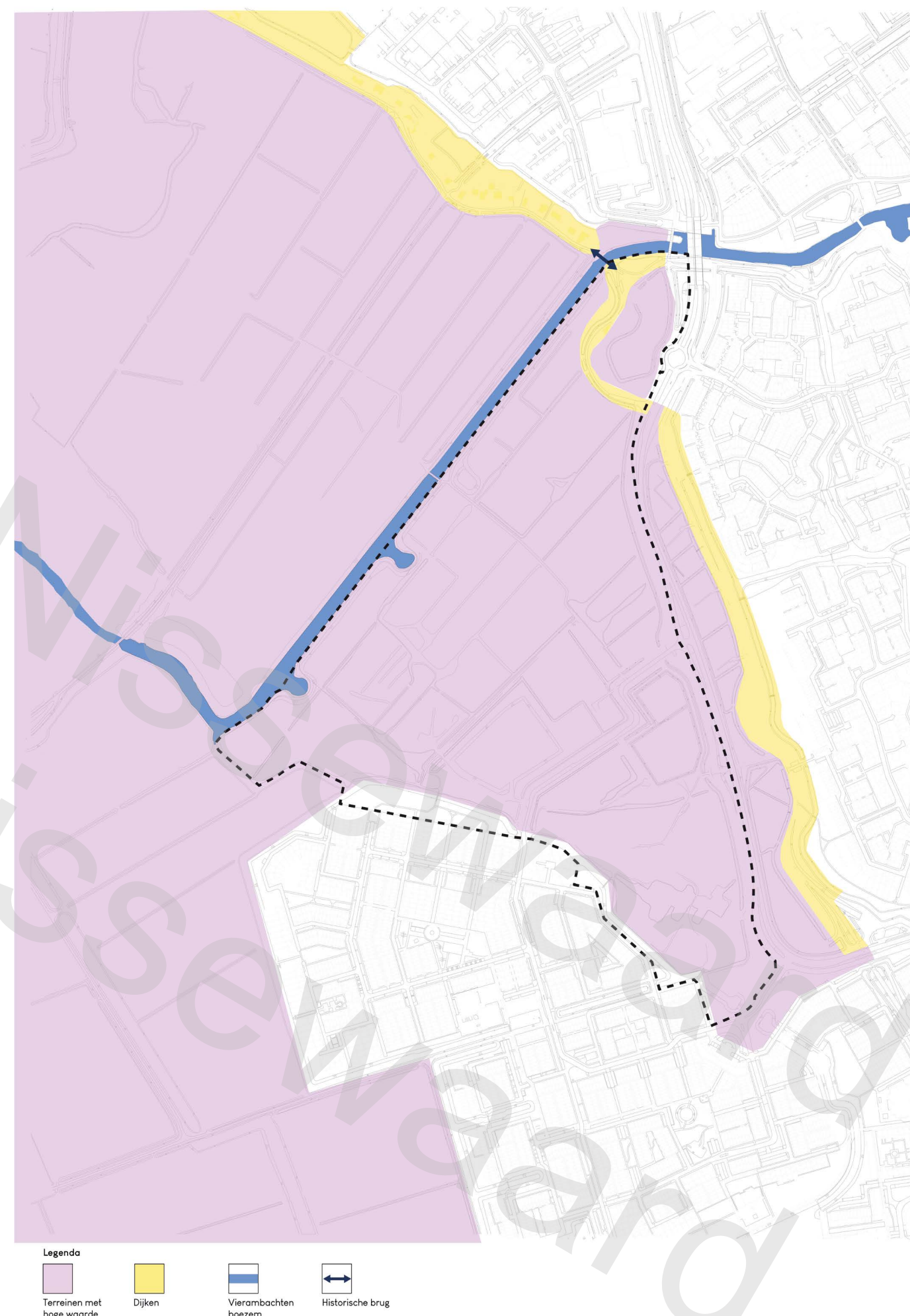
- de polders herkenbaar te houden;
- bij ontwikkelingen rekening te houden met de minder draagkrachtige bodem van de veenpolders;
- het herkenbaar houden van onregelmatige patronen in het landschap die duiden op voormalige kreekruggen en getijoeverwallen (inversielandschap).

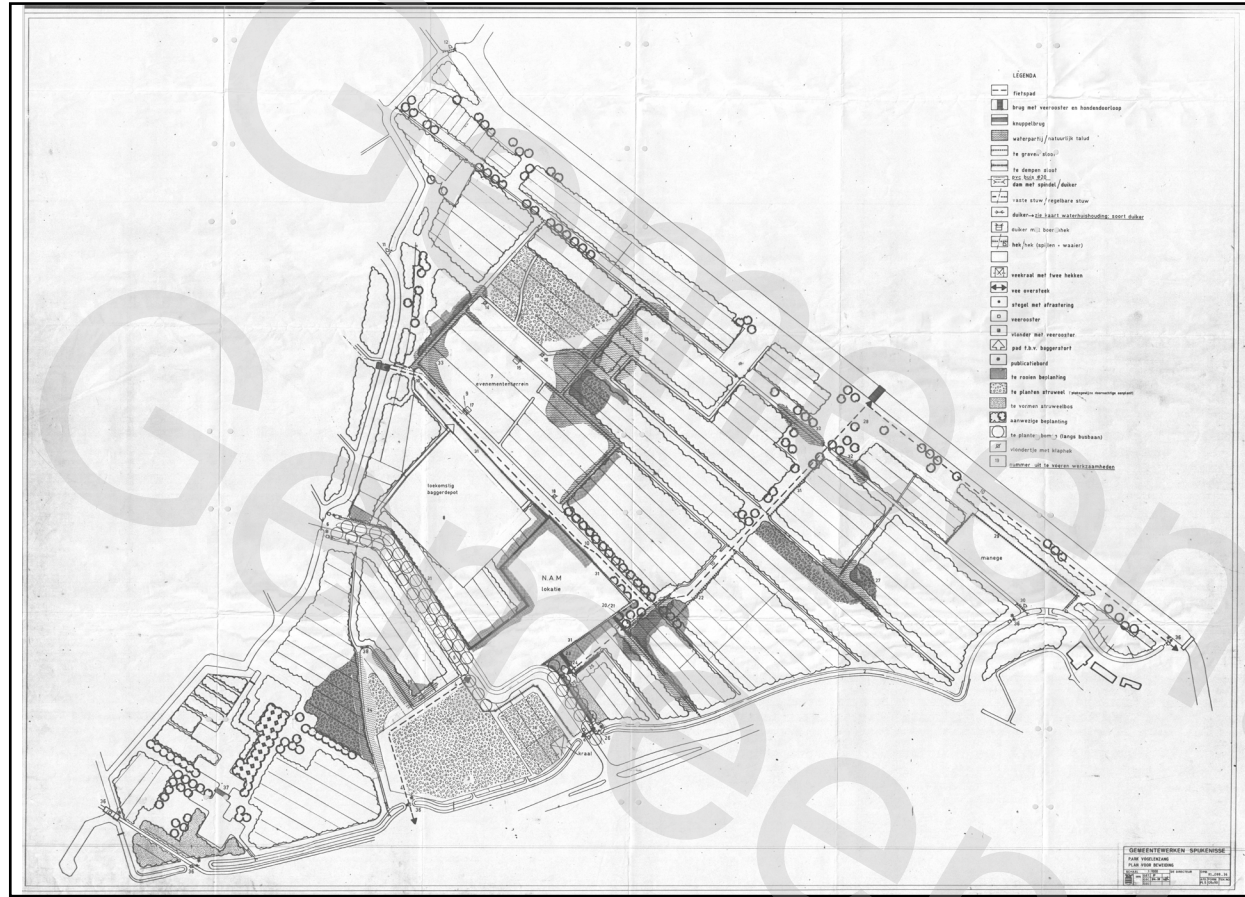
De dijkstructuur van Malledijk, Nieuwe Westdijk en Breekade is een belangrijk en beeldbepalende cultuurhistorisch element in het gebied. Ook is de Vier-

ambachtenboezem als eerst gegraven afwateringskanaal op het eiland een interessant cultuurhistorisch gegeven. Tussen de Breekade en de Malledijk bevindt zich de “Vierde Heul”, een laat 19e-eeuwse in ijsselsteen uitgevoerde boogbrug met geverfde gietijzeren brugleuningen.

De Archeologische Waardenkaart laat een ‘hoge archeologische verwachting’ zien op een diepte van > 50cm t.o.v. maaiveld zien. Ook zijn er gebieden aangeduid als “de dijken”. Zo is de kans op het aantreffen van archeologische sporen in deze gebieden hoog. Alle op de Archeologische Monumentenkaart van Zuid-Holland (1994) aangegeven gebieden met het kenmerk “Terreinen van een hoge archeologische waarde” en “Stads- of dorpskern met een hoge archeologische verwachting” vallen binnen de genoemde gebieden. De zone bevat veen- en kleilandschappen met vindplaatsen, veelal goed geconserveerd, uit in het bijzonder de IJzertijd en Romeinse Tijd. Ook zijn er resten uit de Late Middeleeuwen A, zoals bijvoorbeeld het verkavelingssysteem in de ondergrond van polder Schiekamp. Voor deze gebieden geldt dat ze behouden moeten blijven.

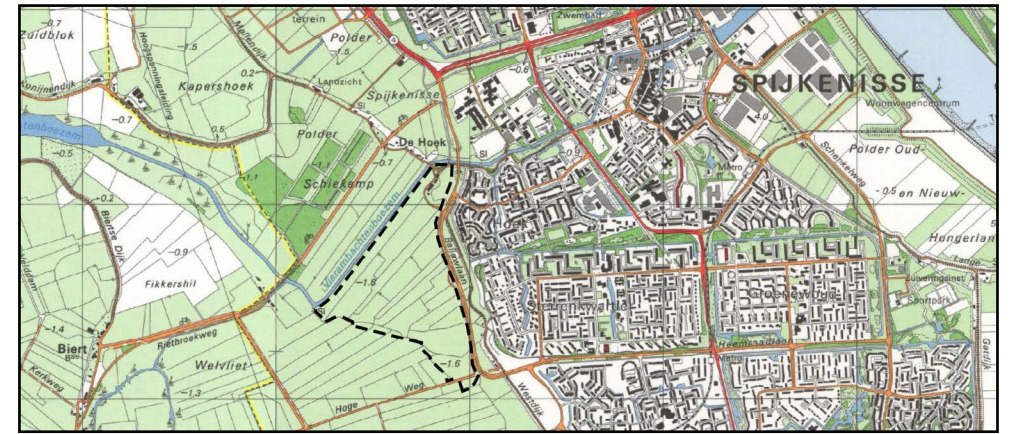
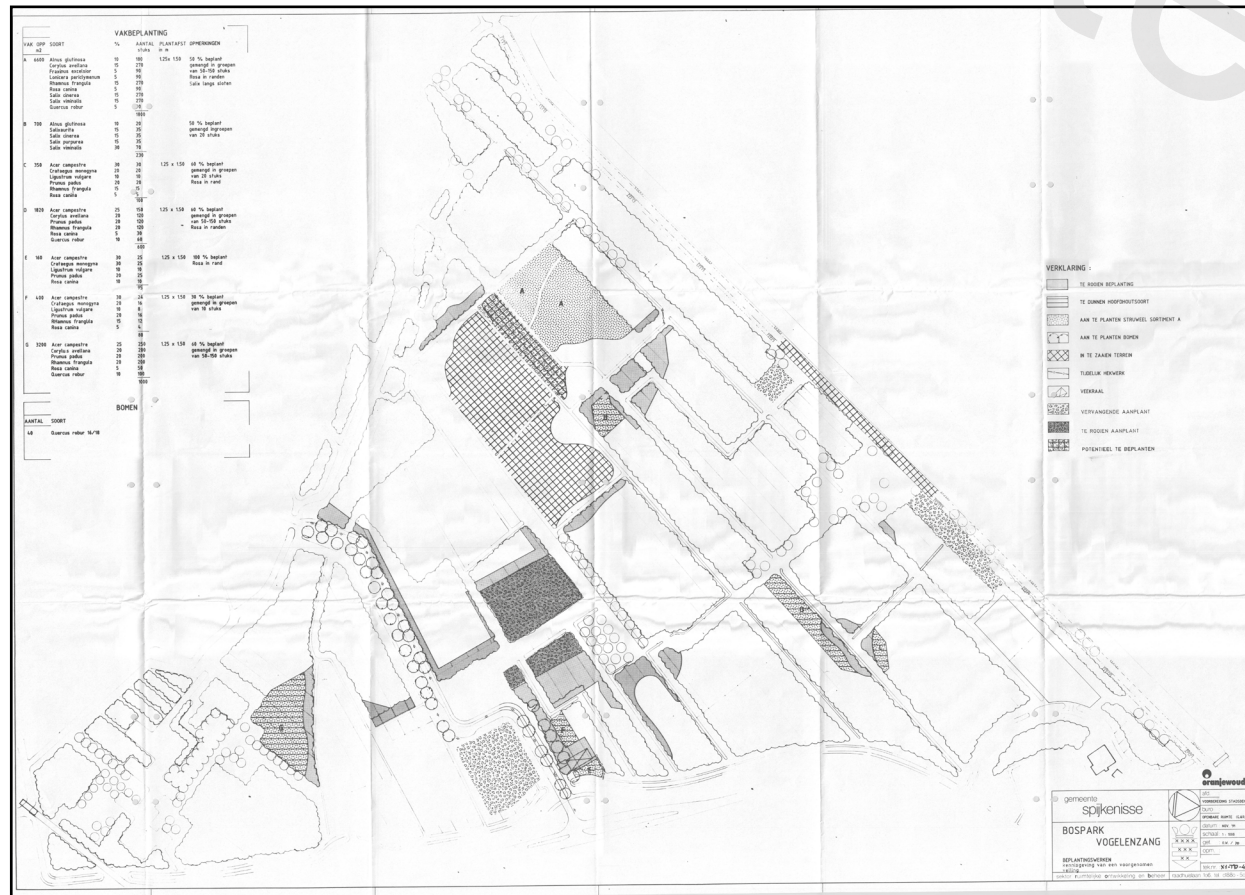
De dijken vormen een afzonderlijke categorie. Ze dateren voornamelijk uit de Late Middeleeuwen B (1200-1500). Het zijn archeologische relict en veelal goed zichtbare getuigenissen uit een bewoningsperiode waarin het huidige landschap vorm kreeg. Bovendien kunnen onder de dijken resten van oudere bewoningssporen onaangetast aanwezig zijn. Behoud van deze relict moet dan ook voorop staan. Deze vallen echter grotendeels buiten Park Vogelenzang.

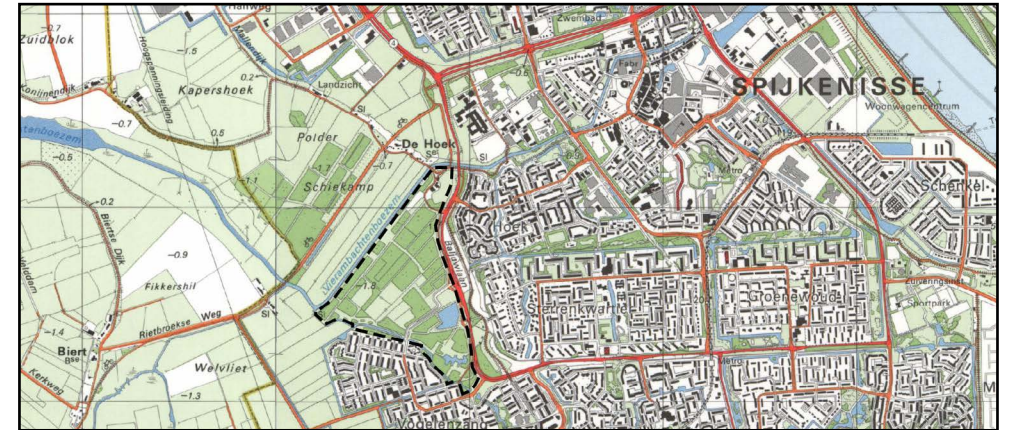

1991 Plan voor beweiding Park Vogelenzang

1991 Beplantingswerken Park Vogelenzang

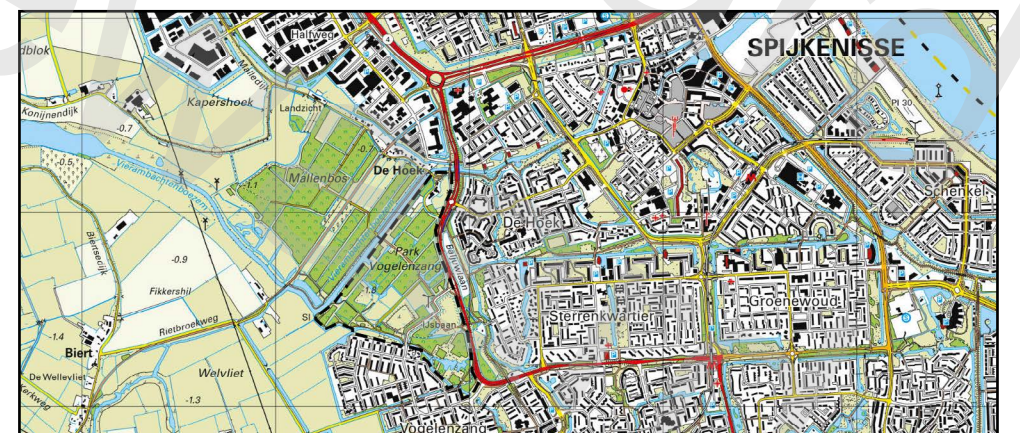
1986

1994

1996

2020

3.

FUNDAMENT VOOR BIOTOPEN

Een biotoop is de plek voor planten, dieren en micro-organismen om in te leven. Deze wordt beschreven aan de hand van landschapstype (zoals een weiland) of landschapselement (zoals een haag). Het fundament voor het ontstaan en de ontwikkeling van een biotoop wordt bepaald door abiotische factoren: bodem, water en klimaat. Het zijn milieufactoren die geen biologische oorsprong hebben, veelal geografisch bepaald, en de fysieke eigenschappen van een biotoop bepalen. Deze vormen randvoorwaarden voor de vestiging van bepaalde levensgemeenschappen. Biotopen waar bepaalde planten en dieren samen leven. Iedere plant of dier kan binnen de levensgemeenschap een eigen habitat hebben. Zo groeit de dotterbloem graag op vochtige bodems en houdt van zuurstofrijk water.

3.1 Bodemtypen

Onze bodem vormt de basis voor al het leven. Het is de humuslaag/strooisellaag en de door planten bewortelde ruimte waar zich bodemvormende processen afspelen en alle organismen van het bodemvoedselweb leven. Een gezonde bodem heeft voldoende water en lucht/zuurstof nodig. Zuurstof zorgt voor wortelgroei en opname van water en mineralen door de wortels. En is nodig voor de bodemfauna.

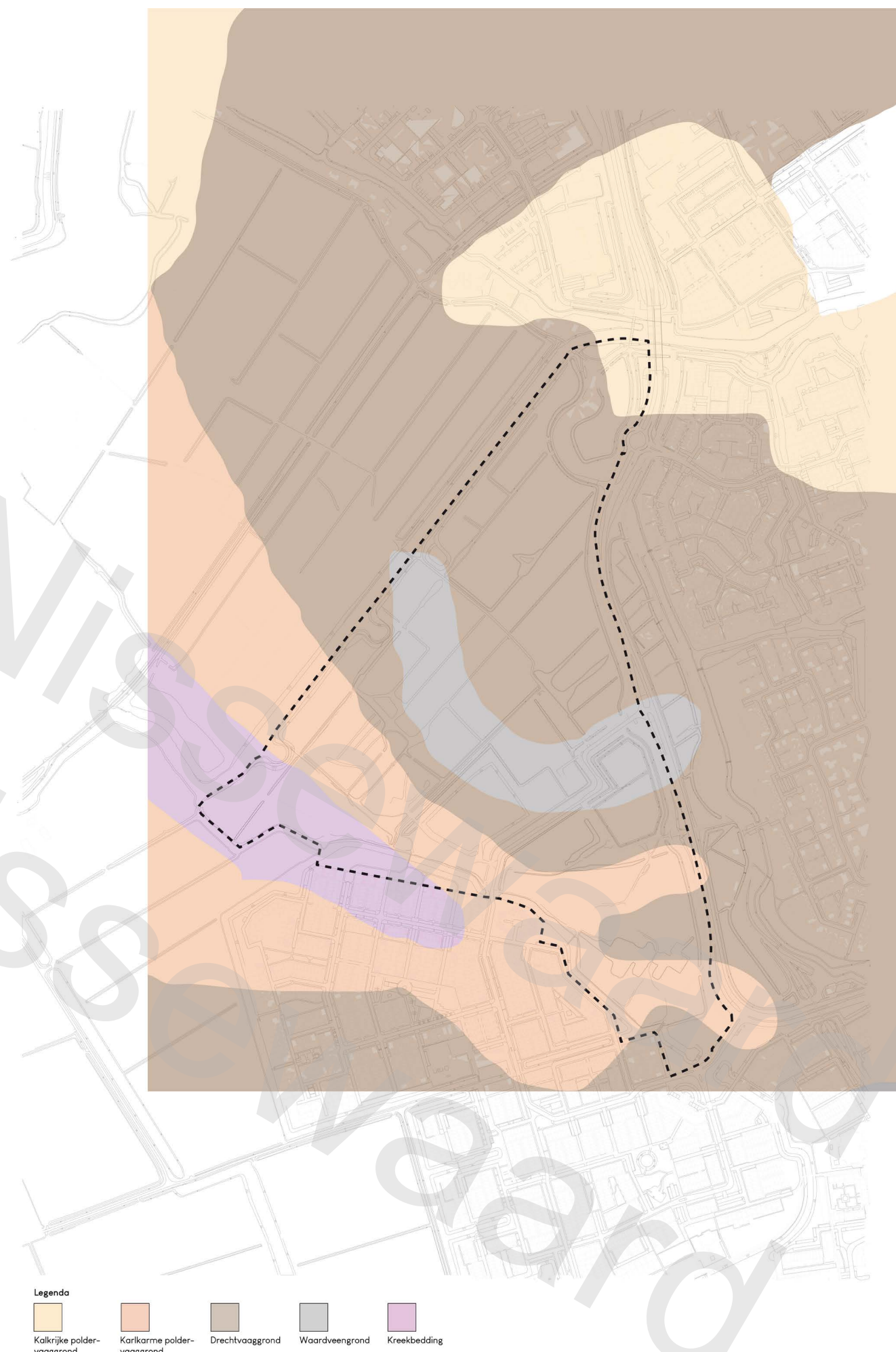
Tezamen met het Nederlands klimaat en het watersysteem bepaalt de bodem de aanwezige vegetatietypen (zie beschrijving biotopen) en de mogelijkheden voor behoud en versterking van deze vegetatie.

Park Vogelenzang is gelegen in Laag-Nederland en heeft een ondergrond van hoofdzakelijk klei op veen. Zichtbaar op de bodemtype kaart is het verloop van het bodemprofiel haaks op de oude verkavelingsstructuur evenwijdig aan de overgang van de stadsrand naar polderland. Vanaf de Baljuwlaan bestaat de bodem uit een kalkarme drechtvaaggrond met zware klei op veen naar zavel/lichte klei op veen in het midden van het park. Drechtvaaggronden zijn zavel- en kleigronden waarin periodiek hoge grondwaterstanden kunnen voorkomen. De gronden

bestaan uit een kleidek dat tussen 40 en 80 cm diepte overgaat in veen (profielverloop 1). Dit veenpakket is dikker dan 40 cm. Dat maakt dat bij stevig betreden trillingen voor de voetganger merkbaar zijn.

Naar het westen toe loopt dit over in een poldervaaggrond langs het restant van de kreekbedding aan de watergang. Deze gronden kennen geen veen binnen 80 cm diepte en zijn vaak nat en moeilijk te bewerken. Zo ook hier. In het landschap zijn ze vooral in gebruik als weidegrond, hooilanden, grienden en soms eendenkooien. Ontwatering is meestal niet goed mogelijk vanwege het risico op inklinking. In het park zien we hier hoofdzakelijk elzen, wilg en riet.

De banaanachtige vorm in het midden van het park (van de Vierambachtenboezem via een nat wilgenbos door de open graslanden richting de natuurijsbaan) bestaat uit waardveengrond op zeggeveen, rietzeggeveen of (mesotroof) broekveen. Een waardveengrond is een dunne klei-op-veengrond met een dun dek van zware, kalkloze zavel- of klei van maximaal 40 cm dikte. Aandacht voor deze locatie is niet alleen van belang voor de mogelijkheden voor versterking van de (aquatische) biodiversiteit in het park maar ook voor de klimaataspecten van veenbodems. Veen wordt van nature gevormd als hoeveel-

heden plantenresten zich ophopen onder water en onder deze omstandigheden afbraak verhinderd wordt. Echter als veenpakketten droog komen te staan door ontwatering en inpoldering kan het veen gaan oxideren door verrottingsprocessen. Hierbij komt koolstofdioxide (CO₂) vrij. Het vermoeden is dat in Park Vogelenzang het veen vooralsnog bedekt ligt onder een kleilaag die dik genoeg is, waardoor uitstoot niet aan de orde is. Dit zal nader bodemonderzoek moeten uitwijzen.

Het ecologisch onderzoek zegt hierover: “In de veenweidegebieden van Nederland komt gemiddeld circa 22,6 ton CO₂ per hectare per jaar vrij (van der Aa et al. 2019). Hoewel veengebieden slechts een klein gedeelte van het oppervlakte van Nederland vormen zorgt het wel voor 4% van de totale CO₂ uitstoot van Nederland. Dat is te vergelijken met 25% van de totale uitstoot van alle personen auto's in Nederland. Zo is het reduceren van uitstoot van veengebieden een opgave. De meest voor de hand liggende maatregel hiervoor is het verhogen van het waterpeil zodat het veen weer onder water staat en niet verder afbreekt. Zo worden vanuit de aquatische ecologie kansen gezien om bijvoorbeeld amfibieënpoelen te ontwikkelen. Aan de andere kant kan dit gevolgen hebben voor het behoud van huidige houtopstanden.”

Er bevindt zich ook een voormalig baggerdepot in het gebied. Bij dit depot zijn voldoende bodembeschermende maatregelen in acht genomen zodat hier geen verontreinigingen verwacht worden. Ten aanzien van de voormalige locatie van de NAM zijn afspraken gemaakt met de gemeente over de oplevering van het terrein, die in de uitwerking worden meegenomen.

3.2 Watersysteem

Water en bodem zijn gerelateerd aan elkaar. Het bodemtype en de mate waarin water met daarin opgelost de benodigde voedingsstoffen kan worden vastgehouden bepalen de groeiomstandigheden voor beplanting. Binnen het watersysteem wordt gekeken naar de aanwezige waterstructuur, de waterhuishouding, grondwatertrappen en de waterkwaliteit en – kwantiteit.

3.2.1 Waterstructuur

Vierambachtenboezem

Aan de noordwestzijde van het gebied, tussen park Vogelenzang en Mallebos loopt de Vierambachtenboezem. Dit is het eerste gegraven afwateringskanaal op het eiland Voorne-Putten en loopt van Het Oostenrijk naar het centrum van Spijkenisse. Ter hoogte van Park Vogelenzang heeft het water van de boezem een recht karakter. In 1992 is op twee locaties aan deze hoofdwatergang een inham gegraven die als paaivijvers dienen en dieper zijn dan de Vierambachtenboezem. Over de boezem vaart een fluisterboot als toeristische attractie.

Ringsloot

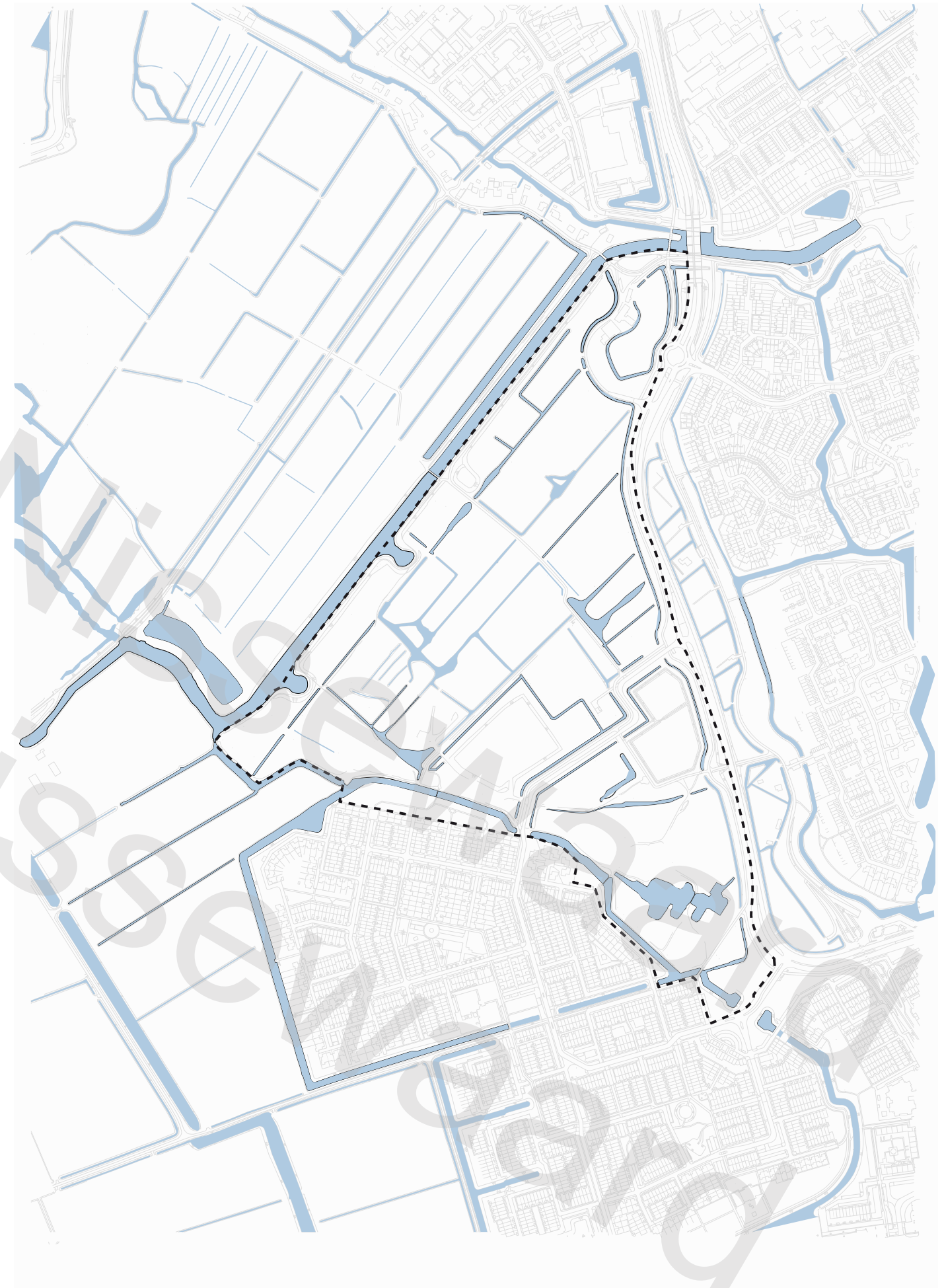
Aan de zuidwestzijde, langs de wijk Vogelenzang, ligt een ringsloot als begrenzing van de polder Simonshaven. Deze ligt langs de wijk Vogelenzang. Deze is via stuwen gescheiden van de Vierambachten boezem en heeft een lager polderpeil.

Dijken

Langs de dijken Nieuwe Westdijk en Malledijk liggen aan weerszijde een afwateringssloot. Dit is een oude kwelsloot van toen de Westdijk en Mallendijk nog functioneerden als waterkering.

Poldersloten

Door het park lopen een vijftigtal secundaire sloten.

Vierambachtenboezem en inham

Natte zone en sloot/greppel

daire watergangen. De meeste zijn niet breder dan 2 meter en ondiep. Dit zijn de rechte ontwateringsloten die zijn gegraven bij het ontstaan van de polder. In het begin van de jaren 80 zijn extra sloten gegraven voor ontwatering van de nieuw aan te leggen bospercelen. Deze nieuw gegraven sloten liggen om de 15-20 meter, evenwijdig aan de historische waterstructuur. In de sloten wordt een zekere mate van verlanding nagestreefd. Bij stagnatie wordt ingegrepen en wordt de oorspronkelijke situatie hersteld.

Verbindingssloten

In 1992 is voor de runderen het water op diverse locaties vergraven. Met name de dwarsliggende verbindingssloten zijn verbreed en ze hebben een meer bochtig verloop gekregen. Ook zijn de oevers geschikt gemaakt voor de runderen om te drinken en is natte natuur gemaakt om meer diversiteit binnen de ecologische waarde te creëren.

Waterplas

In het zuidelijk gedeelte van het park is een klein meervormig water te vinden met natuurvriendelijke oevers.

3.2.2 Waterhuishouding

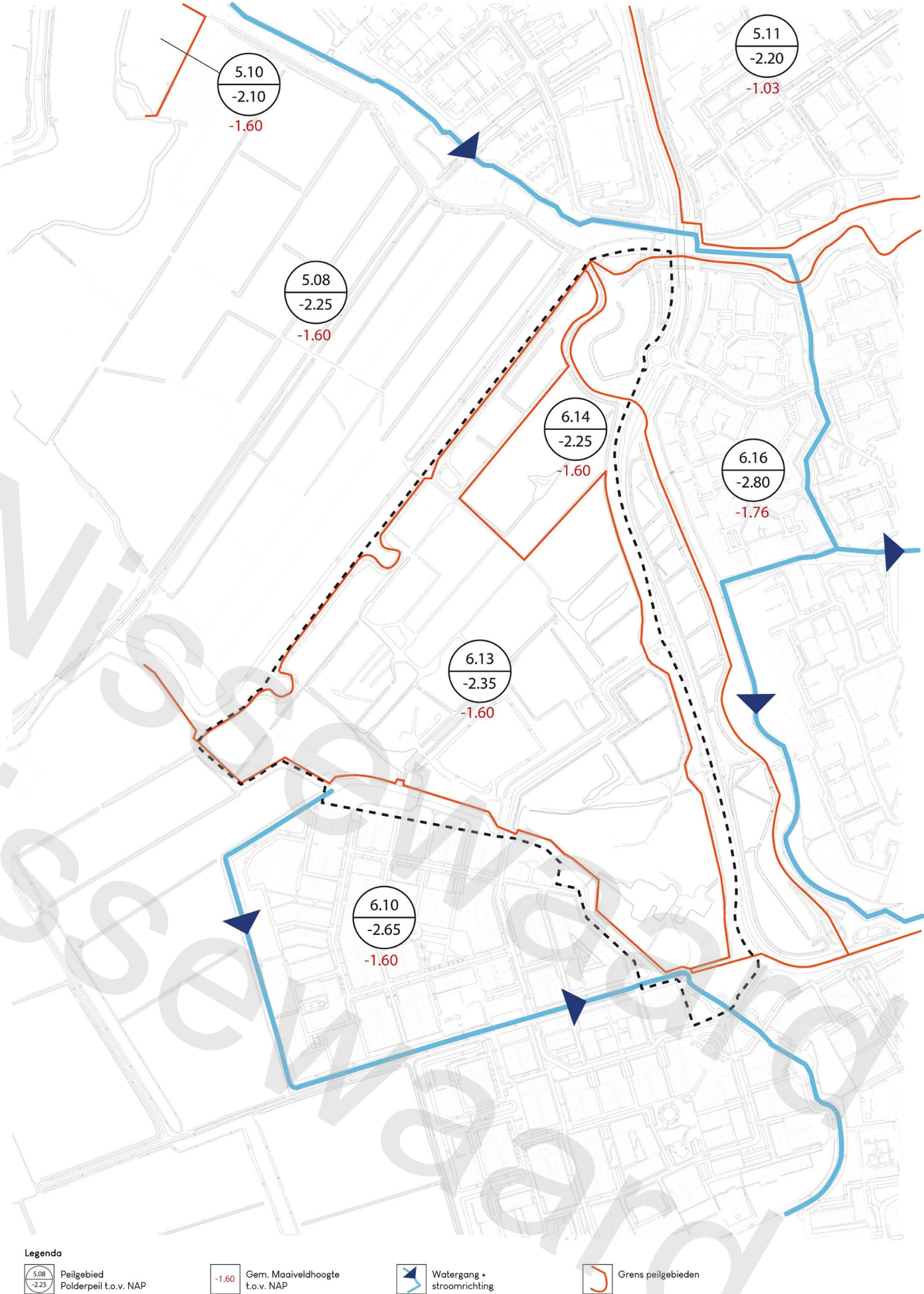
Het gebied bestaat uit drie peilgebieden omgeven met rode lijnen. Het parkgebied kent een hoogwaterpeil. Water komt binnen aan de noordzijde, via de Boezem (NAP -2.25 m NAP) en verdwijnt uit het gebied via de zuidzijde naar de wijk Vogelenzang (Polderpeil = NAP -2.65 m NAP). Bijna het gehele Park Vogelenzang ligt in een peilgebied met een waterpeil van -2,35 m NAP. Met een gemiddeld maaiveldhoogte van -1.60 m NAP bevindt het grondwater zich circa 75 cm onder maaiveld. Uitzondering is het gebied De Westdijk en het paardenweide. Een stuk natte natuur dat gebiedseigen water vast houdt. Dit gebeurt met schuifjes (fluctuatie -2.35 tot -2.15m NAP). Het vaste zo-

merpeil is gelijk aan het boezempeil van -2,25 m NAP. Het water ligt hier 10 cm dicht (65 cm) onder de oppervlakte. In dit deel hebben bomen erg veel water te verwerken. De wijken De Hoek en Sterrenkwartier vormen een peilgebied met een waterhoogte van -2.80m NAP en een gemiddelde maaiveldhoogte van -1,76m NAP. Het water zit hier bijna een meter onder maaiveld. De tegen het park gelegen rand van de wijk Vogelenzang Noord heeft een waterpeil van -2,65m N.A.P en maaiveld op gemiddeld -1.60m NAP dus het water zit ook hier bijna een meter onder maaiveld.

Het is een redelijk eenvoudig watersysteem dat behoorlijk goed werkt, hoewel de stuwen niet heel goed functioneren. Hier wordt momenteel onderhoud opgepleegd. Extra berging voor calamiteiten is niet nodig gebleken. Tussen 2022 en 2027 legt het waterschap Hollandse Delta (WSHD) de nieuwe vigerende waterpeilen vast.

3.2.3 Grondwatertrappen

De grondwatertrappen (GWT) geven inzicht in waar de natte en droge gronden zich bevinden. Over de periode van een jaar kan het grondwaterpeil veranderen. Deze veranderingen worden aangegeven met de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) en de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG). In het overgrote deel van Park Vogelenzang komen GWT II en III voor. Grondwatertrap II komt voor in het laagste deel van Park Vogelenzang dat in de winterperiode én de zomerperiode vrij nat is. Hier krijg je dus ook in de zomer doorweekte schoenen van de natte grond. De GHG is hier minder dan 40 cm onder maaiveld, de GLG is 50-80 cm onder maaiveld. Grondwatertrap III (GHG = < 40 cm / GLG = 80-120 cm onder maaiveld) komt voor bij grond die in de winterpe-

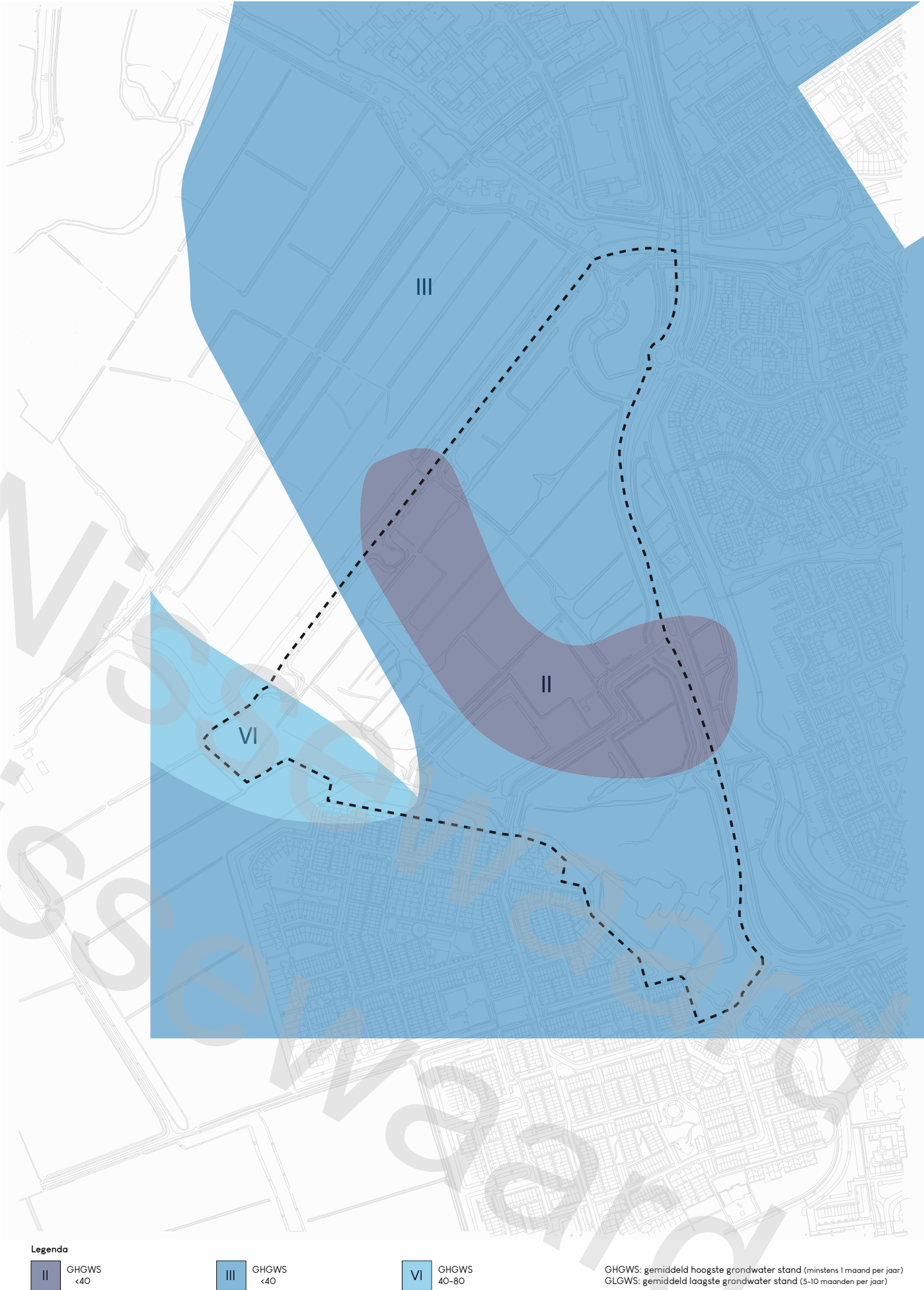

Watergang met een gunstige structuur, leefgebied van de ijsvogel

Watergangen met dominantie van kroos en overhangende vegetatie verbeteren

riode nat en in de zomerperiode redelijk droog is. Hier zijn veen en kleilagen afgewisseld. Ook hier zijn het laag gelegen gronden, maar in de zomer is het gebied redelijk te belopen en hou je droge schoenen.

Grondwatertrap VI komt voor bij relatief hoog gelegen gronden waar in de zomer redelijk vaak een vochttekort voorkomt. Dit is ter hoogte van een kreekbedding, op de overgang van Park Vogelenzang naar het open landschap. De GHG is hier 40-80cm onder maai-veld en de GLG > 120cm.

3.2.4 Waterkwaliteit en waterkwantiteit

De waterkwaliteit van het oppervlakte-water en grondwater is van belang voor het realiseren van gezonde biotopen en levensgemeenschappen van flora en fauna. Deze kwaliteit verschilt op verschillende plekken, tijdstippen en dieptes en wordt beïnvloed door natuurlijke processen en door versturende stoffen in het water.

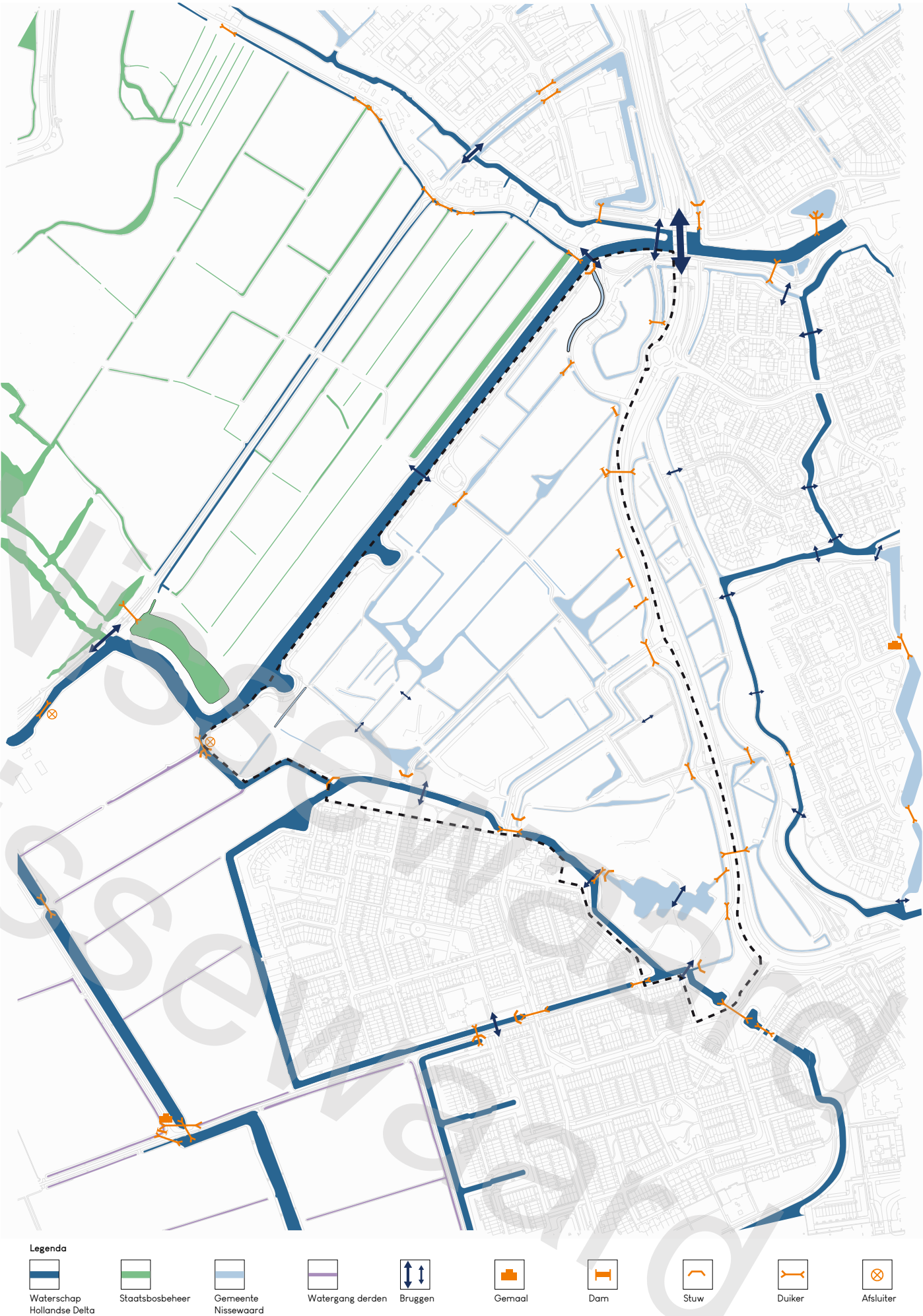
Vanuit de aquatische ecologie (Ecologisch onderzoek en advies Park Vogelenzang, gemeente Nissewaard onderdeel Aquatische ecologie, Aquanoom, 2021) is de waterkwaliteit aan de hand van de watervegetatie onderzocht. Deze vegetatie staat aan de basis van de aquatische voedselketen. Het maakt het water zuurstofrijk en het biedt voortplantingsplekken en beschutting voor waterfauna zoals vissen en amfibieën. Het voorkomen van watervegetatie is sterk gerelateerd aan de abiotische condities van de standplaats. Gekeken is naar de bedekkingsgraad op basis van groeivormen. Groeimogelijkheden hierbij zijn afhankelijk van onder andere aanwezigheid van licht (schaduw, troebelheid), beschikbaarheid van voedingsstoffen, kwaliteit van de bodem en stroming. Het uitgangspunt van goede waterkwaliteit is dat geen van de

groeivormen een grote bedekking heeft en zodoende dominant is. Verschillen in uiteenlopende begroeiing in de sloten worden veroorzaakt door waterdiepte, waterkwaliteit, bodem en beheer.

Het park kent alleen gebiedseigen water. In totaal zijn 46 trajecten onderzocht en beoordeeld waaruit blijkt dat de meeste watergangen niet aan de gestelde EKR richtlijnen (een deelmaatlat van de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor sloten en kanalen 2021-2027 (STOWA, 2018)) voldoen. De oorzaak is vooral te vinden in dominantie van kroos en in mindere mate van dominantie van emers (planten met boven het wateroppervlak uitstekende bladeren zoals riet). Door deze dominantie is er ook een afwezigheid van planten met ondergedoken bladeren (submers) door schaduw. KRW richtlijnen zijn alleen van toepassing op de primaire watergangen die in beheer zijn van Waterschap Hollandse Delta (WSHD). Er is in de watergangen in beheer van gemeente Nissewaard dus geen verplichting te voldoen aan deze richtlijnen. Echter de methode is wel toegepast om een ecologische oordeel te vellen over de watergangen. Zo is het algemene beeld van de ecologische kwaliteit van de watergangen in park Vogelenzang slecht of ontoereikend.

Vanuit het veldonderzoek kan een groot deel van de oorzaak van de slechte waterkwaliteit gezocht worden in een aantal belangrijke factoren, verweven in oorzaak en gevolg;

- Dominante groeivormen: overbegroeiing door kroos en riet;
- Overschaduw van watergangen: voornamelijk door bomen met als gevolg weinig lichtval en een grotere voedselrijkheid en dikke baggerlaag door bladval;
- Eutrofiering: overbemesting door o.a. verkeer en industrie, landbouw,

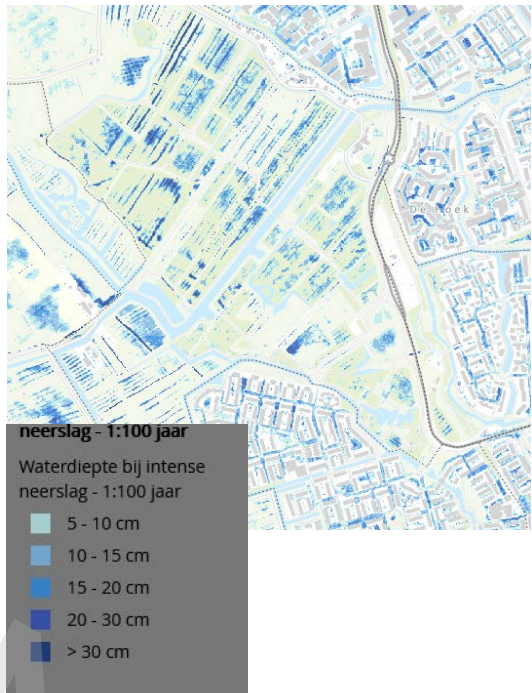
- ontlasting van honden, mest van de naastgelegen paardenmanege of het bijvoeren van de Schotse hooglanders doet een opbouw van nutriënten (m.n. stikstof en fosfor) in bodem, bagger en vegetatie ontstaan. Dit uit zich in een dominantie van ruigtesoorten zoals brandnetels, bramen, distels, haagwinde en harig wilgenroosje. Oplossingen moeten vooral gezocht worden in het bestrijden van bronnen;
- Bagger: gevormd door ophoping van sediment vanuit de omgeving en organisch materiaal (dode planten vanuit de watergang of bladval). Door opgeslagen nutriënten blijft het watersysteem voedselrijk. In een aantal watergangen is de laag bagger zo dik dat er weinig waterkolom over is en de watergangen verlanden. Dit biedt weinig kans voor onderwaterleven en beperkt de vestiging van bepaalde soorten planten. Park Vogelenzang valt niet in de baggerplanning van het waterschap, waardoor beheer is uitgebleven;
 - Doorstroming: de kunstmatige polderwatergangen kennen weinig doorstroming en worden vooral door regenwater gevoed. Stilstaand water is minder zuurstofrijk. Met name in overschaduwde watergangen is stroming belangrijk om water voldoende zuurstofrijk te houden en plantengroei te bevorderen. Dit kan ook gunstig zijn voor afvoer van nutriënten en sediment. Vestiging als dominante soort (zoals kroos) wordt dan moeilijker. Het introduceren van stroming door een inlaat vanuit boezemwater zou de waterkwaliteit kunnen verbeteren, echter moet dit water ook weer opgepompt worden. De hoeveelheid stroming die gerealiseerd kan worden blijft daarmee beperkt. Dit zal nader moeten worden gezien;

- Oeverprofiel: flauwe oevers met een ruime gradiënt van nat naar droog bieden een vestigingsplaats voor een rijke variatie in flora. Daarbij biedt het veel kleine dieren een plek om goed in en uit het water te treden, als ook hun eieren af te zetten. Een aantal grotere watergangen zou verbeterd kunnen worden met een natuurvriendelijke oever (NVO);
- Veenoxidatie zorgt voor uitstoot van CO2: het totale oppervlakte veen is ruwweg 10 hectare met een dikte oxideerbaar vaan van 215 cm. Of er uitstoot plaats vindt moet blijken uit nader aanvullend bodemonderzoek. In een stadspark is het economisch motief vanuit landbouw minder aanwezig en zijn er minder belemmeringen het waterpeil te verhogen. Delen van het bestaande bos met wilgen is bestand tegen hogere waterniveaus. De open graslanden zijn wellicht om te vormen tot natte veenweide. Dit zal zorgvuldig moeten worden afgewogen tegen het behoud van bestaande houtopstanden en gewenste doelsoorten om de biodiversiteit te verbeteren (zie hoofdstuk 4).

3.3 Klimaat

In Europees Nederland heerst een gematigd zeeklimaat met milde winters en koele zomers. Het weer in het noorden en westen kent een zeeklimaat met een overheersend zuidwesten wind in alle maanden. Vooral in de herfst- en wintermaanden waait de wind zo'n 30% van de dagen uit het zuidwesten. Over de afgelopen decennia stijgt de gemiddelde temperatuur waarvoor als waarschijnlijke hoofdoorzaak een versterkt broeikaseffect wordt benoemd. Met circa 1650 zonuren heeft de kust de meeste uren zon. Gemiddeld valt er per jaar 690 tot ruim 900 mm aan neerslag in Nederland. In de zomer vallen grotere

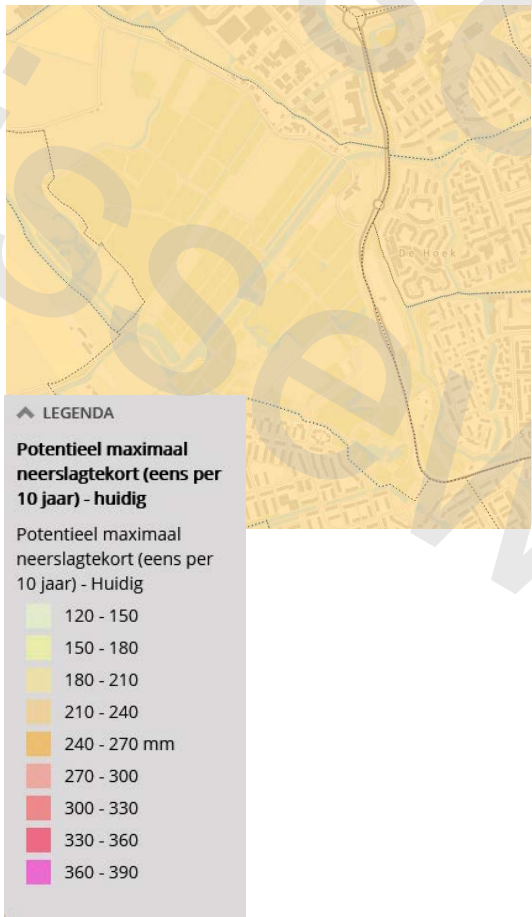
Wateroverlast

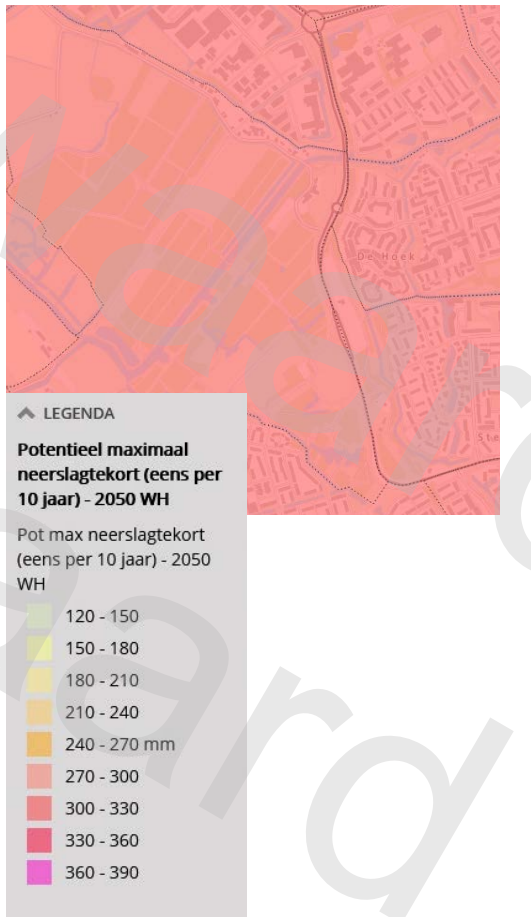
Hitte

Droogte actueel

Droogte 2050

hoeveelheden (soms meer dan 20 mm in een kwartier) dan in de winter. Door de warmte kunnen flinke buien ontstaan waardoor in korte tijd meer regen valt en wateroverlast kan ontstaan. In de nazomer en herfst vallen de zwaarste buien vaak in de kustprovincies. Het weer wordt mede bepaald door van de Atlantische Oceaan afkomstige maritiem polaire lucht die in de zomer vochtig en koud is en gematigd warm in de winter.

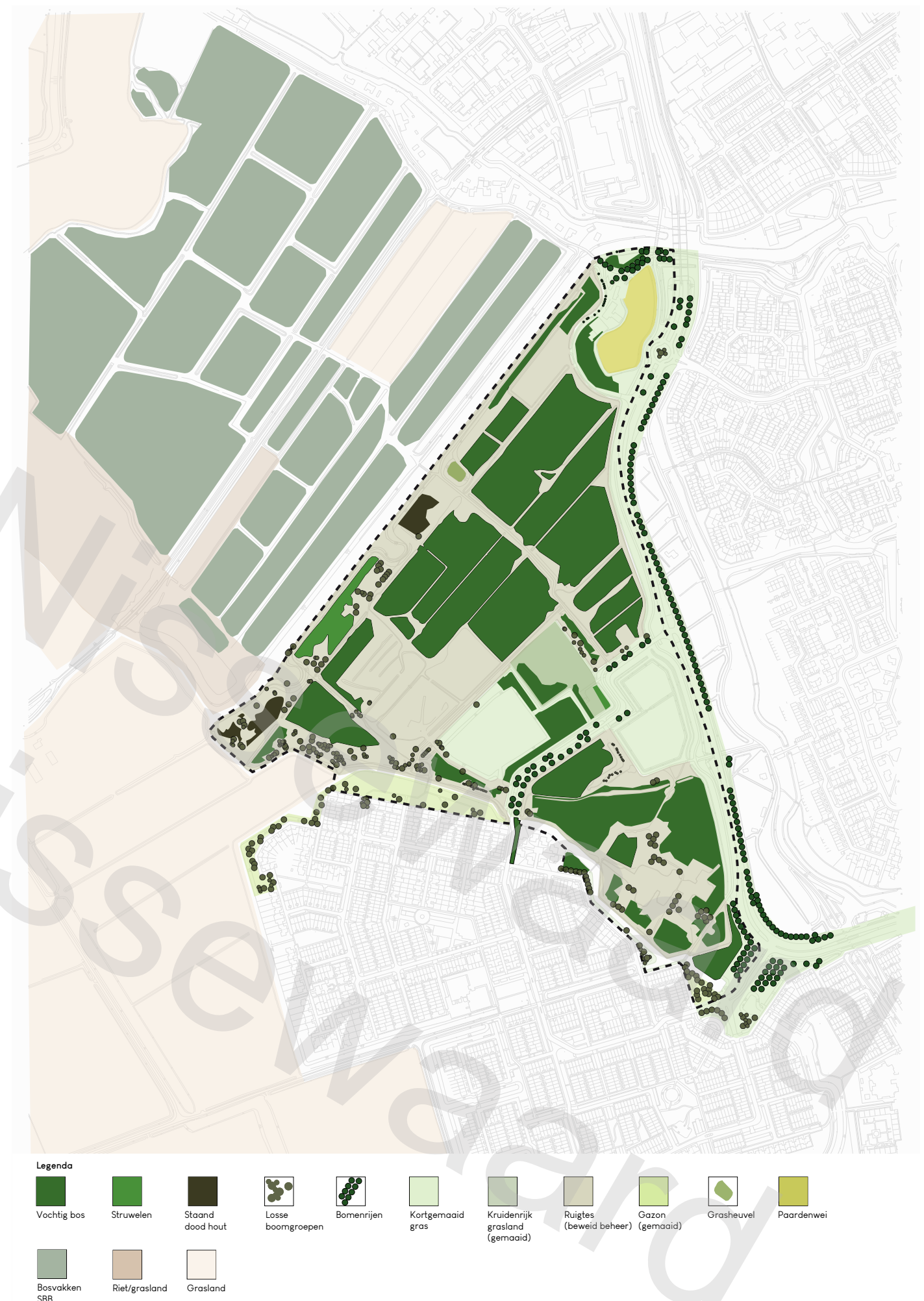
Te verwachten valt dat de klimaatverandering in Nederland en dus ook de gemeente Nissewaard mee te maken krijgt, zich onder andere zal uiten in nattere en warmere winters, vaker drogere en hetere zomers, meer neerslag in kortere perioden en heftigere hagel en onweersbuien (KNMI'14, Klimaatscenario's voor Nederland, 2014). De temperaturen in Nederland blijven stijgen; sneller dan het wereldgemiddelde (1,4°C t.o.v. van 0,7°C in de afgelopen 30 jaar) door de toename van wind uit het westen in het winterseizoen. In de toekomst is de verwachte temperatuurstijging het grootst in de winter; dit betekent een aanzienlijke afname van het verwachte aantal vorstdagen. In dat licht zou de functie van de natuurijsbaan in Park Vogelenzang kunnen worden herbezien. Naast de toename van neerslag is er ook een toenemend probleem met droogte. Droogte betekent hele lage waterstanden in de rivieren en dat betekent dat zout water verder de kustgebieden binnendringt. De verwachte zeespiegelstijging zorgt ook voor het verder binnendringen van het zoute zeewater met alle consequenties voor de landbouw en natuur. Het water in park Vogelenzang heeft hier vooralsnog geen last van. Hoewel bodemdaling door verlaging van de grondwaterstand, klink en oxidatie en een vergroot risico op overstromingen in veel delen van Nederland een rol spelen (met name in

de veengebieden) is er geen ruimte voor calamiteiten nodig in het park. Verdroging veroorzaakt door langere perioden zonder neerslag en versnelde afvoer zal steeds zichtbaarder worden, ook in een sterkere vervuiling van het oppervlaktewater. Dit heeft gevolgen voor flora en fauna en vereist aandacht in het stedelijk groenbeheer en een andere aanplant.

3.4 Groenstructuur en biotopen

Park Vogelenzang wordt gekenmerkt door percelen met bos in drassige en drogere delen. Afgewisseld met open delen bestaande uit begraasde kruidenvegetaties of bemaaide graspercelen. Op een enkele plek komen uitgegroeide hagen van Spaanse Aak voor en ruigten of struweel van hazelaar en braam. Bij diverse bospercelen ontbreekt de mantel (struiklaag) en zijn bomen in de loop der tijd weggevallen waardoor deze percelen opener zijn van structuur. Op enkele plekken bevindt zich staand dood hout.

Het noordelijk deel van het park, circa 29 hectare groot, kent bospercelen met verkavelingssloten. Haaks hierop liggen de verbindingssloten. Enkele hiervan zijn deels vergraven tot plas-dras zones, aangelegd in 1992. Op de enkele open plekken staan solitaire bomen of boomgroepen als verzachting van de rechte randen en hoeken. Het park ten zuiden van de busbaan is circa 10 hectare groot en concentreert zich rond een hoekig gevormde waterplas met natuurlijke en/of onbeschoeide oevers. Ook hier is de hoofdopzet bos met open plekken. De waterplas met hoekige vormen refereert aan de oude verkavelingsstructuur, maar wordt door verlanding niet meer als zodanig ervaren. Dit parkdeel kent naar verhouding meer open plekken met losse boomgroepen waardoor het karakter parkachtig aandoet.

Vochtig bos (overgebleven hoofdsoorten
Populier en Spaanse Aak)

Vochtig bos (overgebleven hoofdsoort
Els)

Staand dood hout bosje

Struweel / bosje

Ruigtes

Kortgemaaid gras

Verruigde bermen (ruigtes)
(met o.a. brandnetel en braam)

Natuurlijke oever

Het gehele park oogt natuurlijk en vrij ruig. Uit het ecologisch veldonderzoek blijkt dat de aanwezige vegetatie op land en in het water duidelijk laat zien dat de bodem voedselrijk is. Deze wordt gedomineerd door ruigtesoorten als brandnetel, braam, distel etc. Tegelijkertijd is er ook veel bloemrijke vegetatie aanwezig, interessant vanuit het oogpunt van biodiversiteit. De meeste watergangen zijn onbeschoeid. Dit geeft meer ruimte voor een structuurrijke oeverbegroeiing. Dit is echter op veel plekken niet het geval. Wat wel opvalt is dat enkele plekken met een flauw oeverprofiel veel bezocht worden door de Schotse hooglanders om te drinken. Hier is een rijke structuur en grote diversiteit aan flora aanwezig. Dit biedt tevens kansen voor fauna zoals visbroed, macrofauna (kleine ongewervelde dieren groter dan 0,5mm) en bestuivers zoals bijen en vogels.

Aan de noordoost- en zuidwestzijde wordt het park omzoomd door een enkele bomenrij of losse boomgroepen. Zo wordt de Baljuwlaan begeleid door een enkele bomenrij van volwassen populieren (Witte abeel) in gras. Aanplant van eenzelfde bomenrij aan de westzijde van de Baljuwlaan staat gepland na de mogelijke verdubbeling. Aan de oostzijde van de Baljuwlaan zijn volkstuinen aanwezig. Langs Vogelenbuurt-noord wordt het park begrensd door losse boomgroepen van verschillende soorten. De busbaan, die de grens tussen het noordelijk en zuidelijk parkdeel vormt, wordt aan weerszijden begeleid door een enkele bomenrij in het gras tussen rijweg en fietspad. Aan de busbaan liggen de natuurijsbaan, het (voormalig) baggerdepot en de (voormalige) NAM-locatie. Deze graslanden hebben een open karakter en worden kort gemaaid. Evenals de aanwezige grasbermen. Aangrenzend ligt het evene-

mententerrein (kindervakantiespelen) en een open ruigte die wordt begraaasd door runderen. Het evenemententerrein wordt bij gebruik gemaaid. De Malle-dijk vanaf de Boezem is bebouwd met deels nog historische woningen. Verder is het karakter van de dijk overwegend groen en dat wordt gevormd door gras en bomen.

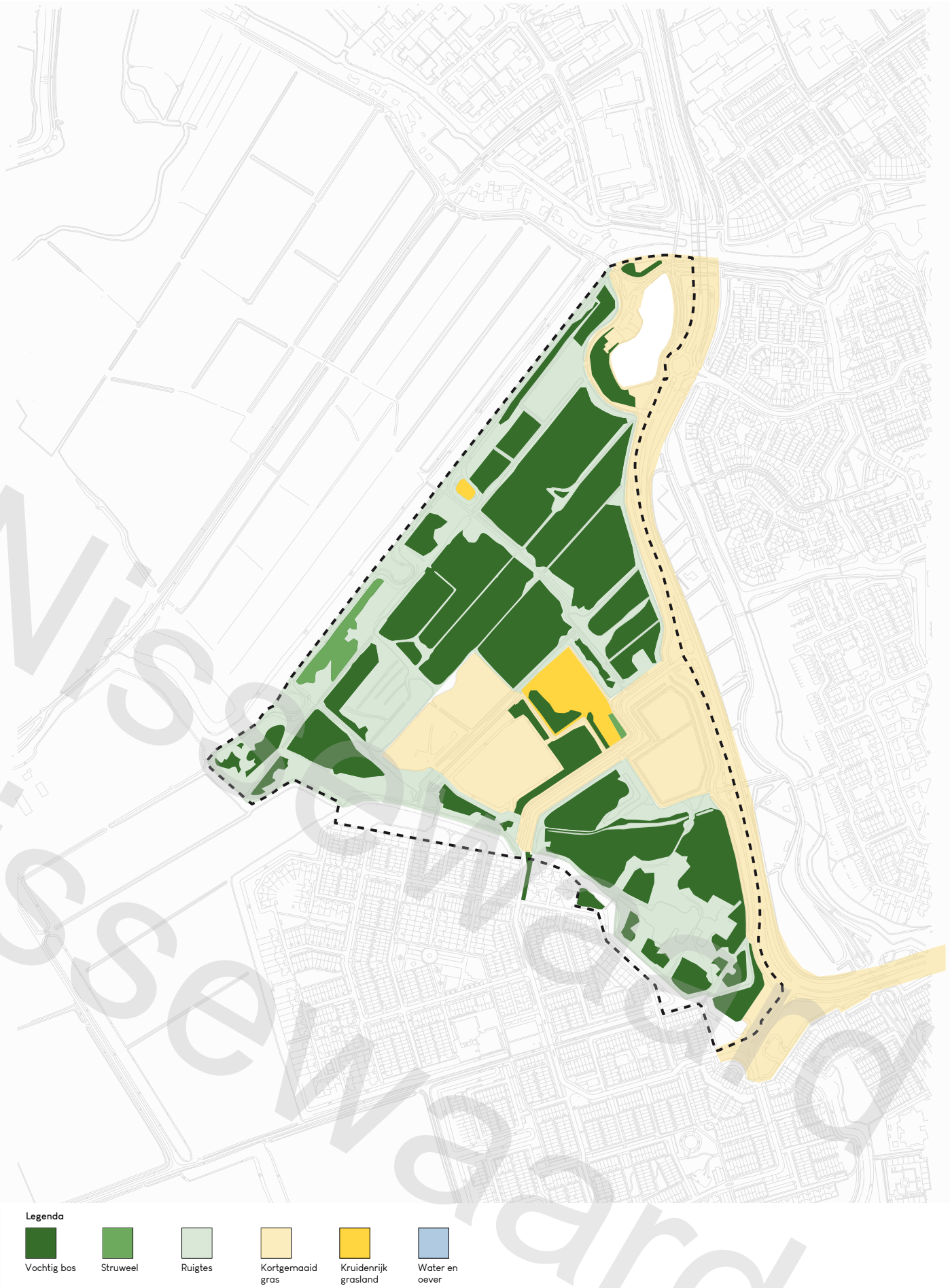
Biotopen

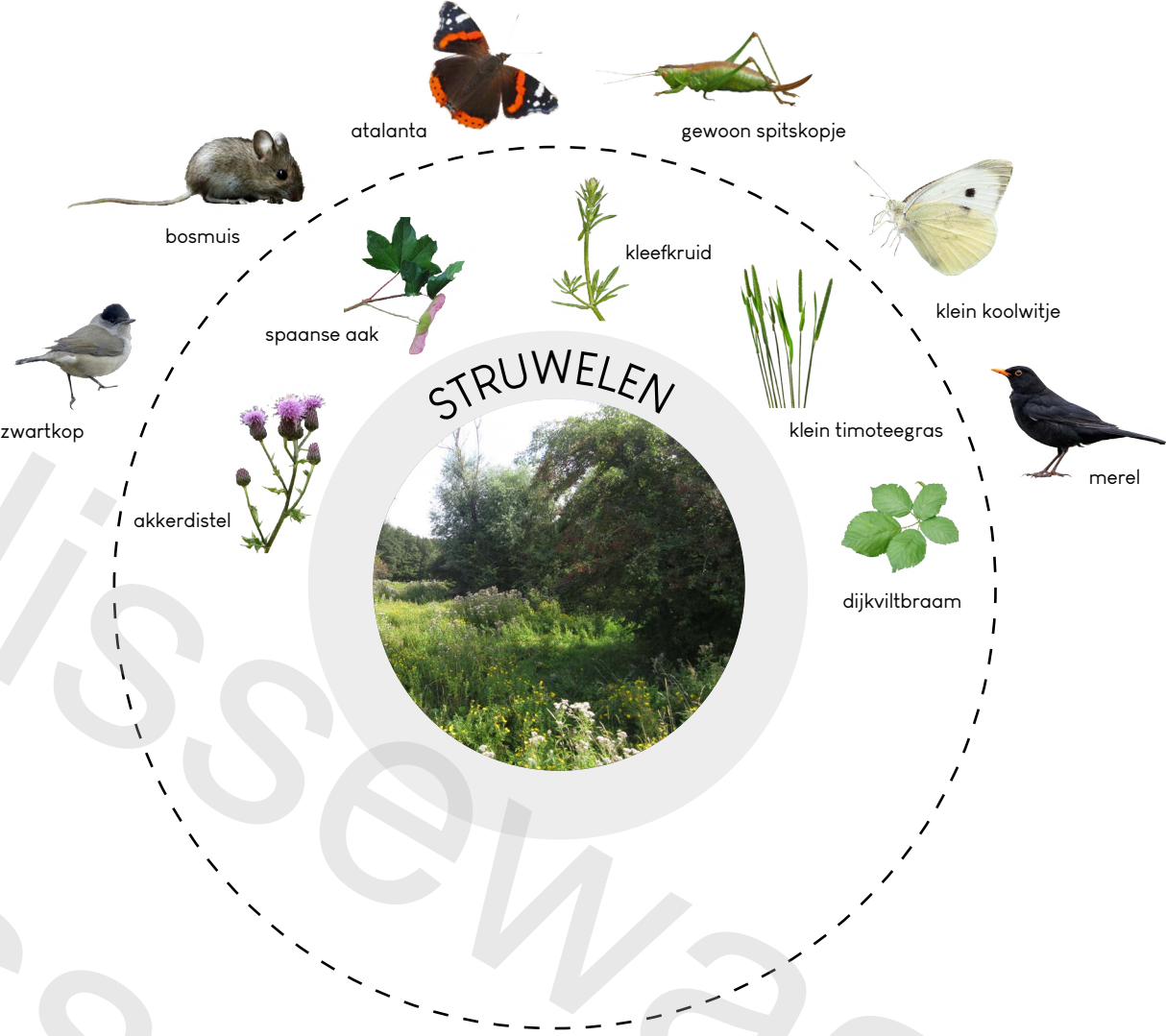
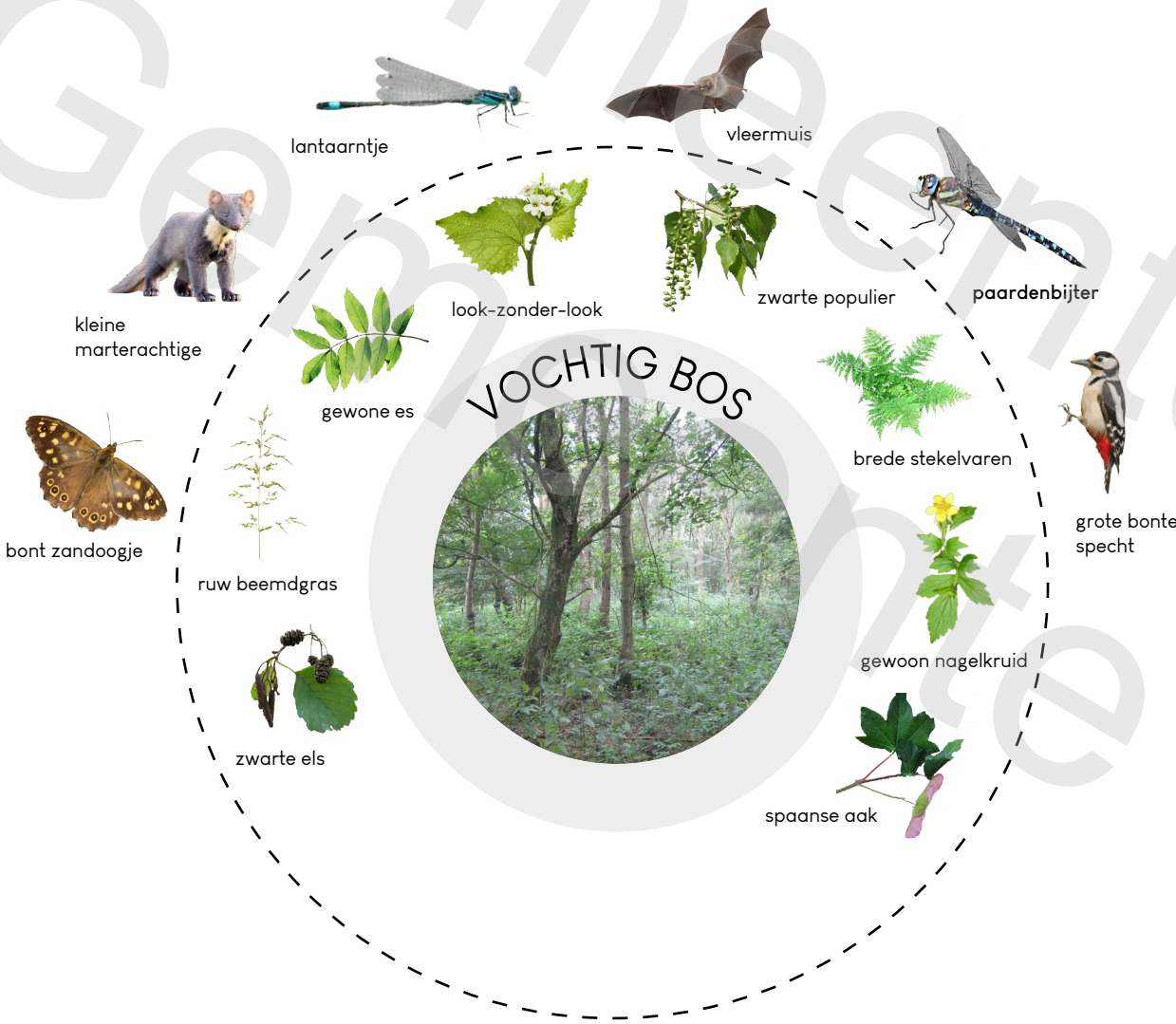
Op basis van de landschappelijke kenmerken zijn door de (aquatisch) ecoloog na globale gebiedsinventarisatie en nulmeting (Van der Helm/Aquanoom, 2021) vegetatietypen vastgesteld die de aanwezige biotopen beschrijven: vochtige bossen, struwelen, ruigtes, kort gemaaid gras, kruidenrijk grasland en water en oevers. Hieronder volgt een (verkorte) beschrijving uit dit rapport en een verbeelding in een ‘biotoopwiel’ van de meest kenmerkende planten- en diersoorten per biotoop.

Vochtig bos

Een groot deel van het park is begroeid met bomen, waarvan het merendeel bestaat uit in rijen aangeplante populieren en hagen van Spaanse aak. Het bos vormt een biotoop voor onder andere flora, vogels, zoogdieren, amfibieën en insecten. Dieren vinden voedsel, nestgelegenheid en schuilgelegenheid in het bos en de open velden. Binnen deze vochtig tot natte bossen kan onderscheid gemaakt worden tussen:

- in rechte rijen aangeplante en inmiddels forse populieren met een ondergroei van grassen, bramen en grote brandnetel;
- dood staand hout van populieren (nabij de Vierambachtenboezem en ten westen van het fietspad) en zwarte elzen (westelijke punt van het park). Dit dood staande hout is zeer waardevol voor de natuur. Vogels als spechten kunnen hierin

holen maken om te broeden, welke later ook door andere soorten als vleermuizen gebruikt worden. Daarnaast biedt het hout een leefgebied aan schimmels en veel insecten. Voor vogels die deze insecten eten vormt het staand dood hout dan ook foerageergebied;

- jonge, redelijk ver uit elkaar staande bomen van zwarte els (in de zuidwesthoek) vermoedelijk spontane aanwas met een onderbegroeiing van grote brandnetel en grassen. Dit gebied is waardevol voor insecten zoals dagvlinders waarvan de grote brandnetel een waardplant is. Voor dieren die insecten eten is hier volop voedsel te vinden;
- hagen van Spaanse aak langs de randen van het park en enkele bospercelen bieden biotoop aan fauna zoals insecten en vogels. De Spaanse aken zijn uitgegroeid tot bomen die erg dicht op elkaar staan en donkere condities op de bodem creëren. Hier groeien planten zoals nagelkruid, Robertskruid en lookzonder-look. Op de plekken waar iets meer licht valt groeien met name grote brandnetel en grote klit. De Schotse hooglanders lijken het fijn te vinden om zich onder deze begroeiing te begeven als zij niet aan het grazen zijn. Sommige delen zijn helemaal vertrapt waardoor de ecologische waarde hier beperkt is.

Struwelen

Op enkele plekken in het park zijn ondoordringbare braamstruwelen aanwezig, anders dan de bramen langs de randen van bospercelen. Braamstruwelen bieden voedsel aan insecten (zoals rupsen), zoogdieren en vogels door aanwezige bloemen met nectar en vruchten. De aanwezige rupsen vormen in het voorjaar een belangrijke voedselbron voor vogels wanneer de jongen gevoerd moeten worden. Daarnaast

biedt de dichte structuur schuil- en/of nestgelegenheid aan tal van zoogdieren, amfibieën en vogels. Braamstruwelen zijn dan ook zeer waardevol voor de natuur en de biodiversiteit.

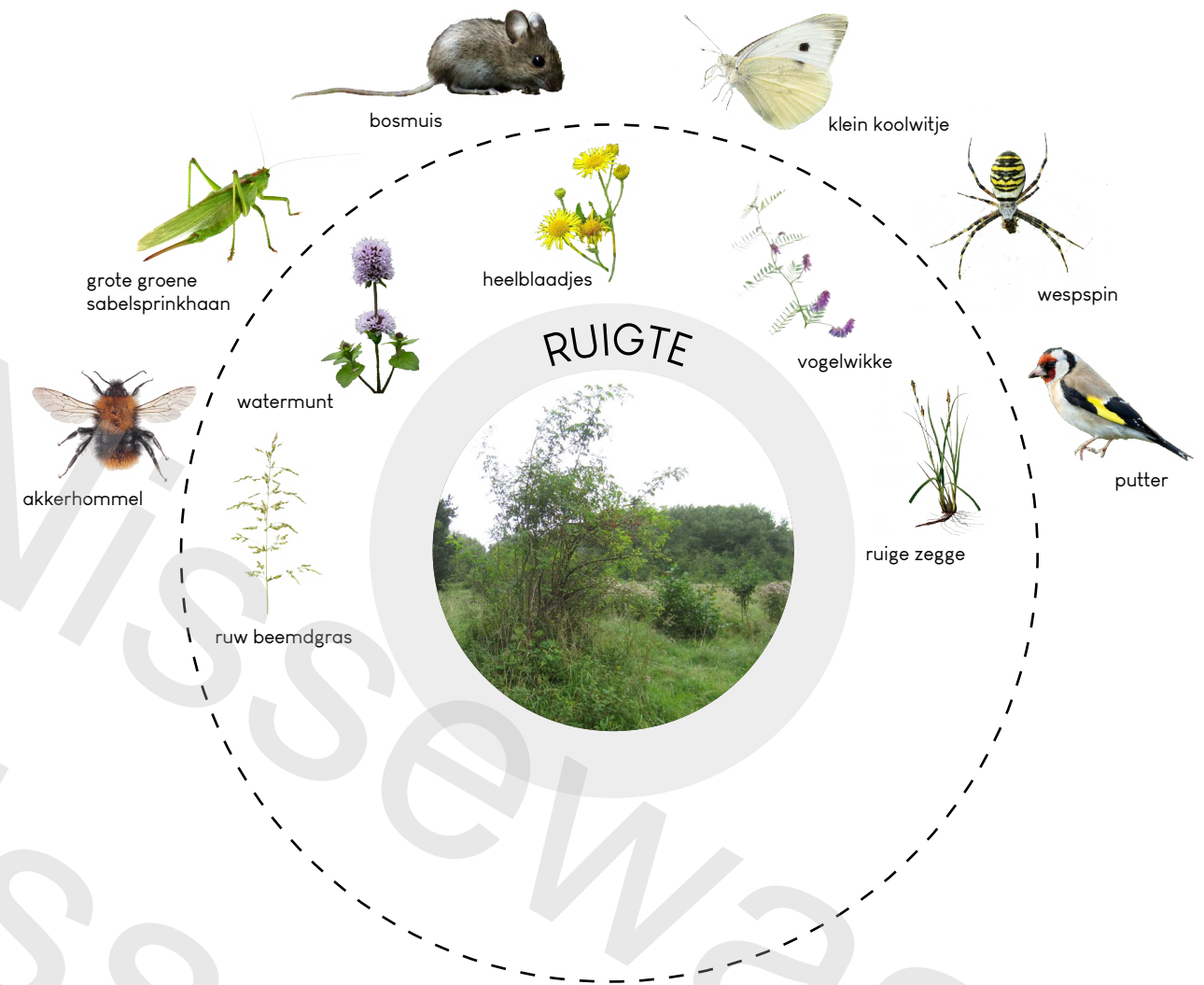
Op een perceel direct ten noorden van de busbaan is een rij hazelaars aanwezig. Ook de hazelaar is een voedselbron voor insecten, zoogdieren en vogels en biedt nestgelegenheid aan vogels. Met name door de bloeiende katjes in het voorjaar vormt de hazelaar een belangrijke voedselbron in deze tijd van het jaar voor solitaire bijen en zweefvliegen. Mensen kunnen de hazelnoten van de hazelaar eten.

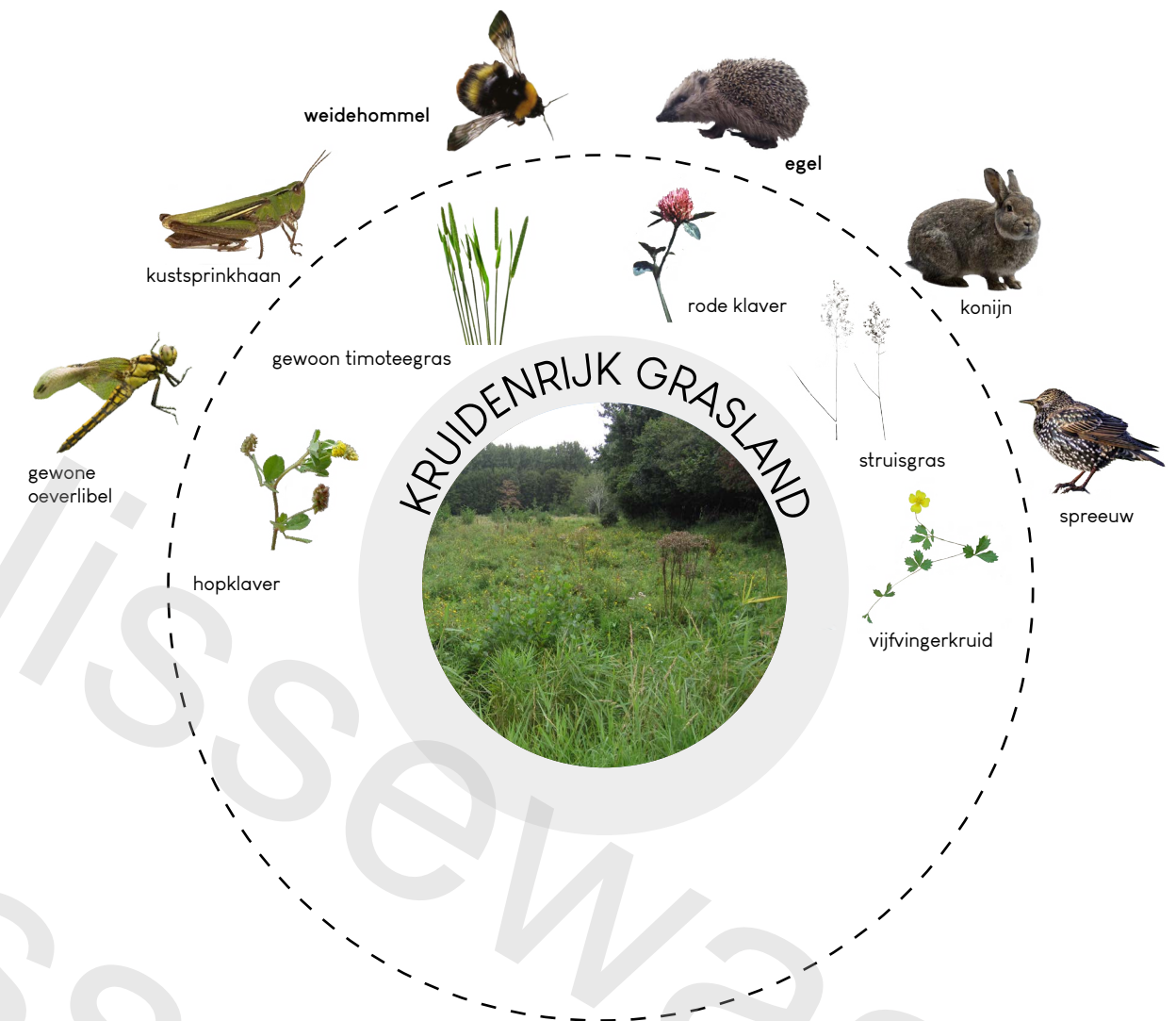
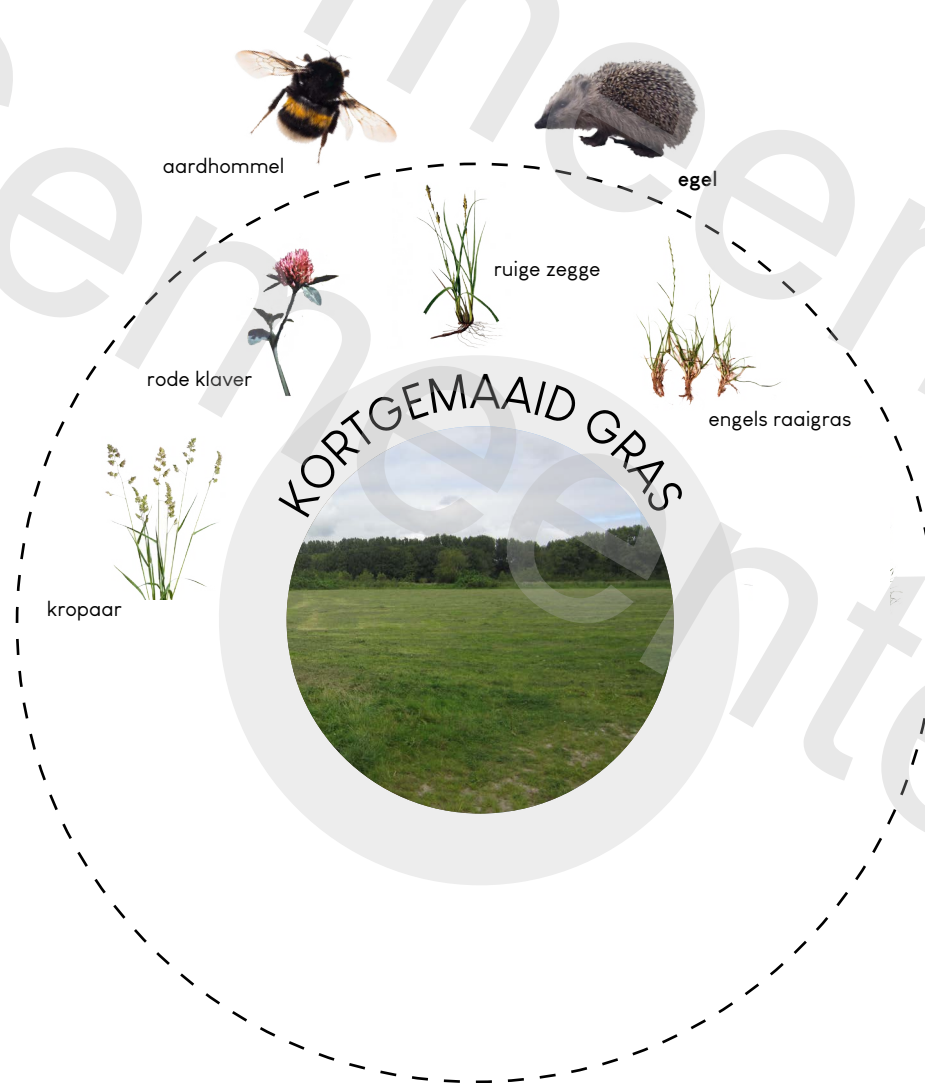
Ruigtes

De open gebieden (met weinig schaduw) die veel bezocht worden door de Schotse hooglanders laten een vegetatiestructuur zien die past bij een verstoord of pioniersmilieu. Door het vertrappen van de bodem en begrazingsdruk ontstaat een milieu dat geschikt is voor pionierssoorten zoals jacobskruiskruid, grote brandnetel, akkerdistel en koninginnekruid. Deze vegetatie is te vinden ten zuiden van de busbaan en op enkele delen in het gebied ten noorden van de busbaan. De vegetatiestructuur in deze stukken is afwisselender dan op plekken met vergelijkbare condities waar minder begraaasd wordt (zoals de grote brandnetelvelden bij het elzenbos). De aanwezige vegetatie is heel waardevol voor insecten als voedselbron en schuilplaats. Grote brandnetel is bijvoorbeeld een waardplant voor dagvlinders als gehakkelde aurelia, dagpauwoog en atalanta. Op jacobskruiskruid zijn veel bijen, zweefvliegen, vliegen en dagvlinders waar te nemen die hier voedsel vinden.

Kruidenrijk grasland

Het perceel direct ten noorden van de busbaan bestaat uit een kruidenrijk grasland met soorten als rode klaver,

weegbree, koninginnekruid, haagwinde en scherpe boterbloem. In deze vegetatie zijn opvallend veel insecten aanwezig waaronder dagvlinder, hommels en sprinkhanen. De ruigere kruidenvegetatie biedt naast voedsel ook schuilgelegenheid voor insecten, amfibieën en zoogdieren. De natuurwaarde van dit deel van het park is dan ook hoog.

Kortgemaaid gras

In het park zijn drie percelen aanwezig die regelmatig worden gemaaid om het gras kort te houden. Dit betreft een evenemententerrein (voormalig baggerdepot), de NAM-locatie en een natuurijsbaan. Deze velden kunnen door zoogdieren zoals egels en vogels gebruikt worden om te foerageren, maar hebben verder weinig ecologische waarde.

Water en oevers

De plassen en kleinschalige watergangen (sloten en greppels) in het park zijn onbeschoeid met deels natuurvriendelijke oevers. Het water zorgt voor een algemeen leefgebied voor vissen en vogels, waaronder de ijsvogel, amfibieën, libellen en waterkevers. De enkele flauwe oevers met een ruime gradiënt van nat naar droog bieden een grote diversiteit aan planten en geeft de aanwezige fauna grote mogelijkheden om in en uit het water te kruipen of eitjes af te zetten (vissen, libellen, amfibieën). Ook zijn het toegankelijke drinkplaatsen voor Schotse hooglanders. Omdat dit type oever belangrijk foerageer- en eiafzetgebied is en van betekenis voor de aquatische ecologie in het park is uitbreiding van flauwe oevers gewenst.

Naast de verbeelde soorten per biotoop komen een aantal insecten en planten op meerdere plekken voor in het park. Daarom zijn deze niet als specifiek binnen één biotoop genoemd.

De top tien insecten, met een duidelijke top vier, voorkomend in het hele park

(gebaseerd op rangschikking van het aantal transecten waar ze voorkwamen en aantal getelde/geschatte individuen):

1. Bont zandoogje
2. Krasser
3. Steenhommel
4. Bruin zandoogje
5. Akkerhommel
6. Klein koolwitje
7. Grote groene sabelsprinkhaan
8. Kustsprinkhaan
9. Weidehommel
10. Atalanta / Gewone oeverlibel

En de top tien planten, met een duidelijke top drie, voorkomend in het hele park. Dit is gebaseerd op rangschikking van het aantal waargenomen plots waarin ze voorkwamen en abundantie (gradaties van voorkomen):

1. Gestreepte witbol
2. Grote brandnetel
3. Scherpe boterbloem
4. Akkerdistel
5. Watermunt
6. Hondsdraf
7. Spaanse aak
8. Ruw beemdgras
9. Gewoon timoteegras
10. Rode klaver

3.5 Huidig Beheer

Het gevoerde beheer in vrijwel het gehele park is extensief. Langs de paden wordt gemaaid en er wordt veiliggezaagd (enkel bomen die een risico vormen voor gebruikers van de paden). Het overgrote deel van het park wordt begrast door Schotse hooglanders. Door de begrazing en het belopen van de bodem hebben ze invloed op de aanwezige vegetatiestructuur. Deze runderen grazen in twee los van elkaar liggende gebieden gescheiden door de busbaan en worden in het gebied gehouden door middel van sloten, hekken en wildroosters. Verzorging van de dieren

vindt plaats op een tweetal plekken naast de busbaan. Het aanwezige evenemententerrein, de schaatsbaan en de NAM-locatie worden intensief gemaaid waardoor een korte grasmat aanwezig is. Het beheer van het openbare gebied aan de oostzijde van de Baljuwlaan valt onder regulier beheer. Bomen, heesters en grasvelden worden regelmatig gesnoeid en/of gemaaid.

Voor het watersysteem in park Vogelenzang zijn verschillende beheerders. Het waterschap Hollandse Delta beheert de hoofdwatgangen zoals de Vierambachtenboezem. Het overgrote gedeelte van de watgangen in het park wordt extensief beheerd. Een zekere mate van verlanding van de sloten en greppels wordt nagestreefd.

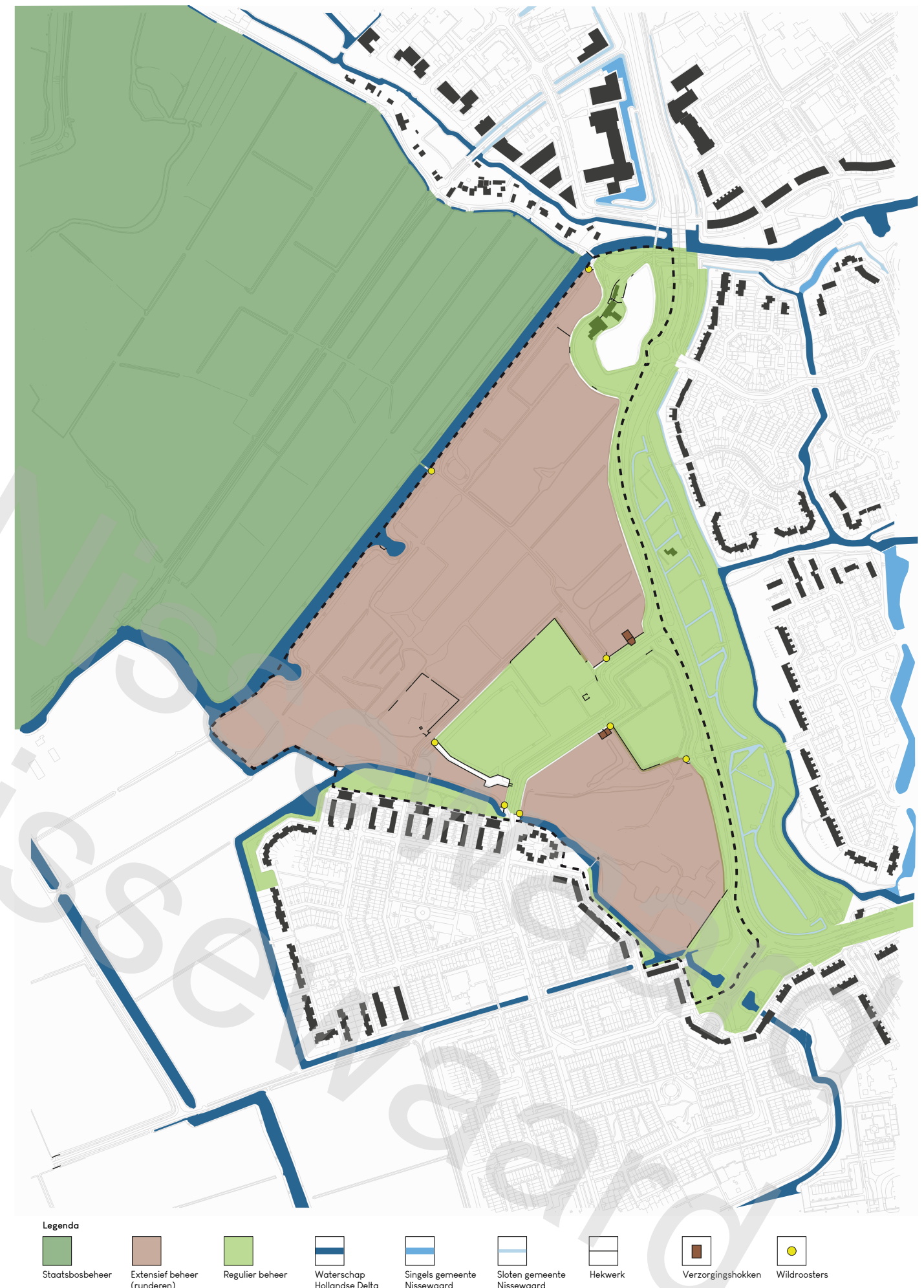
Het park bestaat uit bosbouwachtige percelen afgewisseld met open grasachtige percelen. De bomen en heesters zijn inheems en zijn voornamelijk populier, els, wilg, es en hazelaar. Vanwege de bosachtige structuur en de open ruimten is het park een (potentieel) goede biotoop voor diverse zang- en roofvogels zoals kneu, putter, wielewaal en buizerd. De grote open grasachtige percelen zijn vrij drassig en vormen daardoor een aantrekkelijke biotoop voor vochtminnende planten – en diersoorten zoals amfibieën. In 1992 is het park geschikt gemaakt voor grote grazers. Daarbij zijn bepaalde watgangen verdiept en kregen andere flauwe taluds. Door de verstoring en bemesting als gevolg van de begrazing is de ecologische waarde afgenomen. Bij intensief gebruik door de mens, vervuiling en het niet op de paden blijven, kan de ecologische waarde afnemen. Ook heeft het lopslopen van honden, ondanks de aanlijnplicht, in het gebied een negatieve invloed op de flora & fauna.

In het Beheerplan Groen Nissewaard 2018-2021 is als beleidsdoelstelling opgenomen dat groenstructuren moeten

worden behouden en versterkt, zodat oriëntatie, beleving en leefbaarheid van de omgeving worden vergroot. Hiertoe is de actuele en de vanuit de visie geambieerde groenstructuur van Nissewaard, inclusief de parken, vastgelegd op een groenstructuurkaart. Structuren zijn herkenbaar en passen (onderbouwd) in hun omgeving. In dit Beheerplan is te lezen dat stadspark Vogelenzang, evenals het Hartelpark, een lage beheersintensiteit toebedeeld is waarmee verwildering de ruimte krijgt. Daarnaast wordt aangegeven: *“De parken vormen groene rustpunten in de dorpen en de stad. Hier dient ook ruimte te zijn voor natuurwaarden. Verzorgend onderhoud in de meeste parken is vergelijkbaar met CROW-niveau B. In het Hartelpark en park Vogelenzang wordt weidebeheer door begrazing toegepast (extensief beheer). De beeldkwaliteit is hier sober, vergelijkbaar met CROW-niveau D.”* *“De stadsparken Vogelenzang en Hartelpark vormen een uitzondering binnen het gebiedstype park. Deze parken hebben een extensiever beheerregime.”*

Beheermaatregel Parkbos

In het Beheerplan Groen Nissewaard 2018-2021 is de paragraaf Beheermaatregel Parkbos opgenomen, waar ook het beheer van Park Vogelenzang onder valt: *In de vakken parkbos worden de bomen anders beheerd dan reguliere straat- en laanbomen. Niet elke boom wordt apart geïnspecteerd en onderhouden, maar het vak wordt als 1 geheel beheerd. Dunnen ten behoeve van ontwikkeling van de overige bomen, het verwijderen van afstervende en dode bomen en het verwijderen van gevaarlijke takken binnen de veiligheidszones zijn daarbij de voornaamste onderhoudsmaatregelen.* Er wordt beheerd op twee veiligheidszones: de takbreukzone en de windworpzone. De zogenaamde takbreukzone (A) is de zone waar een afbrekende en (dus) vallende tak kan

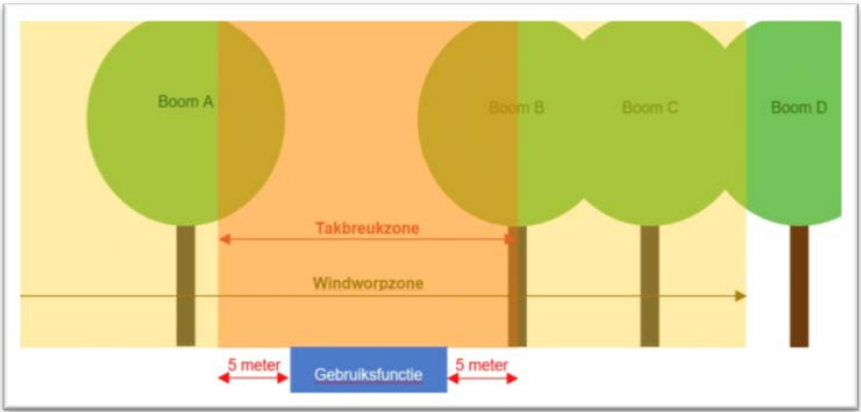

leiden tot een reëel veiligheidsrisico voor de omgeving. Dit geldt voor een naastgelegen zone van vijf meter buiten de rand van een weg of wandelpad (n.v.t. voor onverharde paden). De zogenaamde windworpzone (B) is de zone waar een afbrekende en (dus) omvallende boom(stam) kan leiden tot een reëel veiligheidsrisico voor de omgeving. Voor deze zone geldt een variabele afstand (gemiddeld 20 meter), die afhankelijk is van de boomhoogte (valbereik van de boom) in relatie tot de weg of het wandelpad. Bij een algemene (reguliere) gevaarzetting past een reguliere inspectiefrequentie van één keer per drie jaar. De gevaarzetting in het park is beperkt met een inspectiefrequentie eens per vijf jaar.

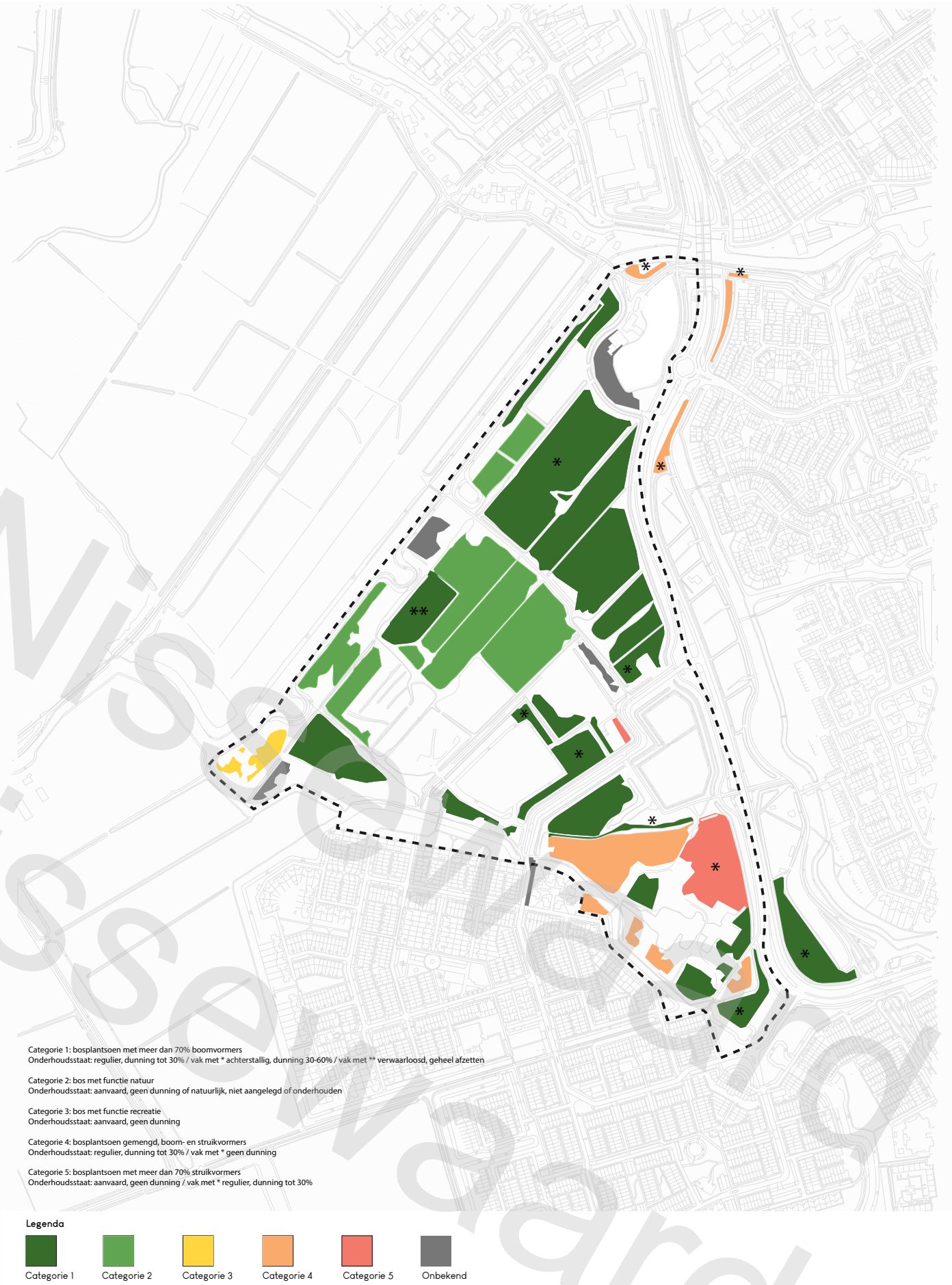
In 2020 is door de Bomenwacht Nederland een inspectie van alle houtopstanden in de gemeente uitgevoerd. Deze toont aan dat de struiklaag in het park grotendeels weg is. Ook zijn diverse percelen parkbos als verwaarloosd aangemerkt. Voor park Vogelenzang is het advies om de boomvormers fors te dunnen omdat deze op dit moment de overhand hebben. Hierdoor zijn noodzakelijke overgangen van zoommantel-kern, belangrijk voor de opbouw van een goede (verticale) biodiversiteit in het park, verdwenen. Om de struiklaag terug te krijgen is het advies om de bospercelen met 30% tot 60 % te

dunnen in twee of meer fasen en een enkel perceel volledig om te vormen met nieuw aan te planten bomen en stuiken en de huidige opstand volledig te verwijderen. Dat is flink. De impact hiervan is voor bewoners en belangengroepen voorstelbaar groot en daarom is het voorstel om de onderhoudsmaatregel houtopstand in te bedden in het opstellen van een totaalontwerp. Hierbij wordt zowel naar de ecologische en de recreatieve waarden gekeken als ook naar de beheertechnische haalbaarheid.

Beheerplan Bomen Nissewaard 2016-2021
Gemeente Nissewaard wil in haar beleidsdoelstellingen haar hoofd-, sub-, wijk- en buurtgroenstructuren behouden en versterken. Bomen vormen hierin een belangrijk onderdeel. Door goede inrichting van de omgeving in beeld en kwaliteit, aangepast naar het doel en gebruik van die omgeving, worden de leefbaarheid en beleving vergroot. Boomstructuren moeten daarom worden behouden en versterkt. Structuren zijn herkenbaar en passen (onderbouwd) in hun omgeving. De parken vormen groene rustpunten in de dorpen en de stad. Bomen kunnen hier lager opgekroond worden of zelfs natuurlijk uitgroeien. In parken moet altijd worden herplant wanneer een solitaire boom wordt geveld.

Beheermaatregel Parkbos

4.

DUURZAAM EN KLIMAATADAPTIEF

Vanuit de ecologie beschouwd is duurzaamheid de eigenschap van biologische systemen, zoals ook park Vogelenzang, om lang levend en gezond te blijven. Hiervoor is vitaliteit, veerkracht en een natuurlijk evenwicht belangrijk. Echter, mede als gevolg van klimaatveranderingen staat dit onder druk. Verlies van biodiversiteit, wateroverlast, watertekorten, hittestress en luchtvervuiling komen met name in steden steeds vaker voor. Voordeel is dat groenblauwe netwerken kunnendien als drager van verschillende functies, zoals waterberging, stedelijke longen, stadskoeling, natuurontwikkeling, recreatie en aantrekkelijke routes voor langzaam verkeer. Klimaatadaptatie van deze netwerken kan bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor mens, plant en dier. Binnen de stad Spijkenisse en haar groenblauwe dooradering biedt park Vogelenzang goede kansen voor versterking.

De belangrijkste beleidsplannen die leidend zijn voor park Vogelenzang zijn het Ontwikkelperspectief Nissewaard naar 2040 en de Strategie Klimaatadaptatie Voorne-Putten. Algemeen wordt genoemd dat naar verwachting het effect van klimaatverandering op natte natuurtypen in de polders, zoals kreken en natte graslanden, beperkt zal zijn. Het landschap van Voorne-Putten zal waarschijnlijk sterker veranderen door menselijk handelen dan door klimaatverandering. Het open landschap en de ligging aan zee maken Voorne-Putten tot een relatief koel gebied binnen de metropool. Dit biedt mogelijkheden voor stedelingen die verkoeling zoeken. Een toenemend gebruik van recreatiegebieden in de stad, zoals park Vogelenzang, is een aandachtspunt met het oog op de bereikbaarheid, toegankelijkheid en de draagkracht van deze gebieden en de (beperkte) voorzieningen. Daarnaast veroorzaakt een toename van weerextremen zoals hagel, onweer, windstoten en hitte een risico voor de veiligheid en gezondheid van bezoekers van evenementen. Hier moet ook in park Vogelenzang rekening mee gehouden worden. Dit geldt ook voor de bomen in het park omdat na hevige regenval met daarna storm de kans op omwaaien van bomen groter is.

4.1 Ontwikkelperspectief Nissewaard naar 2040

In 2017 is het Ontwikkelperspectief Nissewaard naar 2040 vastgesteld. Dit verkent de kansen voor een schokbestendig Nissewaard en vat dit samen in vier sturende principes. Deze helpen bij het maken van integrale en verantwoorde keuzes. Het vierde sturend principe is het versterken van kwalitatief groen in de stad en de verbinding tussen stad en landschap. Voor Park Vogelenzang zijn relevante ambities vastgelegd in de bouwstenen L1 en L3.

L1 - Versterk de groenblauwe dooradering van de stad

Breidt de groenblauwe structuren uit tot een netwerk dat stad en land verbindt. Maak aantrekkelijke wandel en fietsroutes, zorg voor verkoeling en regenwateropvang. Door een betere relatie met het omliggende landschap worden ecologische verbindingen versterkt. Biedt ruimte voor ecologisch groen, maar biedt ook ruimte voor sport en activiteiten in het groen om zo het gebruik en de sociale veiligheid te optimaliseren.

L3 - Unieke plekken in het landschap creëren en het landschap een tripje waard maken

Versterk de groenblauwe dooradering van de stad

L1

Spijkenisse is dooraderd door groen en blauw. Deze aders zijn vaak onderbenut. Veel buurten zijn naar binnen gekeerd en staan met de achterkant naar het groen. Breid de groenblauwe structuren uit tot een netwerk dat stad en land verbindt. Stof verrommelde structuren af en vul ontbrekende schakels in. Aan deze groenblauwe aders is het prachtig wonen.

Wat levert het op?

- Meer woonkwaliteit
- Versterking van economisch vestigingsklimaat.
- Sociale veiligheid van de groenblauwe aders
- Aantrekkelijke wandel en fietsroutes
- Verkoeling in de zomer
- Regenwateropvang
- Een betere relatie met het omliggende landschap
- Ecologische verbindingen

Wipstrippark, Zwolle, DeZwarteHond

Acties/aandachtspunten

- Missing links: De groenblauwe aders worden op sommige plekken van elkaar gescheiden door infrastructuur of bebouwing. Zie kansen om bij nieuwe ontwikkelingen deze verbinding te herstellen.
- Sociale veiligheid: Groen zonder toezicht kan sociaal onveilige situaties opleveren. Verveel het wonen beter met het groen door voordeuren aan het groen te plaatsen en daarmee toezicht.
- Bijzonder woonmilieu: Benut het groen en blauw om bijzondere woonmilieus te realiseren die de diversiteit van het wonen in Spijkenisse versterkt.
- Activeren van het groen: Biedt ruimte voor ecologisch groen, maar denk ook na wat dit voor de bewoners betekent. Biedt ruimte voor sport en activiteiten in het groen om zo het gebruik te optimaliseren.

Inspiratie

- Park Braband als voorbeeld. Het park zelf heeft veel potentie, maar de aansluiting met de aangrenzende woningbouw is zeer mager: achtertuinen. Woningen kunnen hier het park 'vieren' door met duidelijke voorkanten aan het park te liggen.
- Sociale veiligheid creëer je ook door activiteiten als sport/bewegen de ruimte te geven. Als er bijv. in de avond bootcampclubs bezig zijn in een park, ervaren mensen daar een hoger veiligheidsgevoel.

Unieke plekken in het landschap creëren en het landschap een tripje waard maken

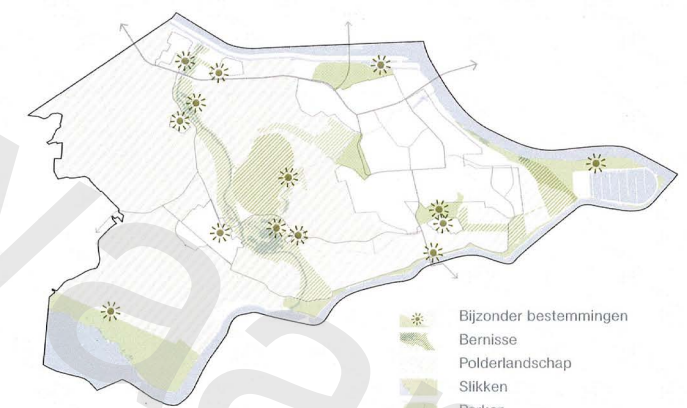
L3

Nissewaard heeft in potentie een weelde aan landschap. Ontwikkel aantrekkelijke en bijzondere bestemmingen aan de stadsrand en in het landschap, zodat de stedeling er even helemaal uit kan zijn en het een trekpleister kan zijn voor bezoekers. Ook dat is een stedelijke kwaliteit en randvoorwaarde: hoogwaardige landschappelijke bestemmingen binnen handbereik.

Wat levert het op?

- Werkgelegenheid in de recreatieve sector
- Een herwaardering voor het landschap
- Stimuleren van beweging
- Versterking van het imago van Nissewaard als groene gemeente
- Versterking van economisch vestigingsklimaat

Restaurant aan Zee, Oostvoorne

Acties/aandachtspunten

- Goede bereikbaarheid: Voor zowel de bewoners van Nissewaard als mensen van bijvoorbeeld de metropoolregio. Denk na over hoe je vanaf de metro en langzaamverkeerroutes goed en snel bij het landschap kan komen.
- Soms helpt het als het alleen per boot of per fiets te bereiken is om de ervaring te versterken.
- Verankering met het landschap: De bestemming dient goed ingepast te zijn in het landschap om zo de ervaring te versterken.
- Diversiteit van het landschap: Om de kwaliteit van het landschap te versterken dient het ook divers te zijn. Zorg dus dat niet alles hetzelfde wordt.

Inspiratie

- Vuurtoreneiland is een bekende bestemming voor veel Amsterdammers. Het eiland is alleen per boot te bereiken. Deze ervaring middels een andere modaliteit zorgt voor een unieke ervaring waarin het landschap een belangrijke rol speelt.
- Restaurant aan Zee, Oostvoorne
- Biesbosch museum, Werkendam
- Referentie Delden: De Umfassungsweg in Delden is een landschapsroute die de wandelaars langs vijf typen landschappen brengt. De diversiteit in deze route is een belangrijke kwaliteit en is een populaire recreatiebestemming.

Ontwikkel aantrekkelijke en bijzondere bestemmingen aan de stadsrand en in het landschap, zodat de stedeling er even helemaal uit kan zijn en het een trekpleister kan zijn voor bezoekers. Ook dat is een stedelijke kwaliteit en randvoorwaarde: hoogwaardige landschappelijke bestemmingen binnen handbereik. Dit geeft een herwaardering voor het landschap en stimuleert beweging. Goede bereikbaarheid is belangrijk. Soms helpt het als het alleen per boot of per fiets te bereiken is om de ervaring te versterken. Herkenbare kwaliteit versterkt het park.

4.2 Strategie Klimaatadaptatie Voorne-Putten

Door het droger worden van de zomers daalt de grondwaterstand in delen van het poldergebied. De klimaateffectatlas laat ter plaatse van Park Vogelenzang een daling zien van 5 tot 15 cm in 2050. Het risico op verzilting neemt toe door klimaatverandering. Zowel de stijging van de zeespiegel als een toename van droogte in het groeiseizoen kunnen leiden tot een toename van zoute kwel naar het maaiveld. Hoewel in de huidige situatie in vrijwel het gehele poldergebied sprake is van zoute kwel, is in Park Vogelenzang nog geen verzilting geconstateerd. Het effect van verzilting vanuit de rivieren zal mogelijk toenemen. Als gevolg van de afname van de rivierafvoer en door het stijgen van de zeespiegel zal de zouttong naar verwachting vaker en dieper landinwaarts dringen. Daarnaast is bekend dat bodemdaling (naast zeespiegelstijging) de belangrijkste oorzaak van verzilting door zoute kwel is (de zee en het diepe, zoute grondwater zijn communicerende vaten). Belangrijk is dan ook zorgvuldig naar een goed functionerend watersysteem in het park toe te werken. Beleid ten aanzien van water hiervoor is op dit moment nog in ontwikkeling. De Strategie Klimaatadaptatie Voor-

ne-Putten geeft algemene randvoorwaarden voor visievorming. In het Deltaprogramma is afgesproken om alle gebieden zo klimaatbestendig mogelijk te maken. Dat betekent dat een gebied zodanig is ingericht dat de effecten van de klimaatverandering opgevangen kunnen worden en dat het systeem tegen een stootje kan. Vanuit klimaatmitigatie gaat het om het terugdringen van broeikasgassen. Vanuit klimaatadaptatie wordt gevraagd onze leefomgeving en ons gedrag aan te passen aan de effecten van klimaatverandering. Bij het opstellen van een masterplan en beheervisie voor Park Vogelenzang en de realisatie daarvan is het mogelijk interessant om onderdelen die bijdragen aan klimaatadaptatie op te voeren voor cofinanciering vanuit de Tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie vanuit het Rijk, onder de noemer versterken van groenblauwe structuren.

4.3 Versterken biotopen en levensgemeenschappen

In aansluiting op de vraag naar klimaatadaptatie en het versterken van de groenblauwe dooradering van de stad (L1) en het creëren van unieke plekken (L3) is het van groot belang de huidige biotopen en daartoe behorende levensgemeenschappen in Park Vogelenzang te behouden en versterken. Dit kan door in onderlinge afstemming te sturen op drie mogelijke sleutels:

Sleutel 01 : Een gezond fundament

Sleutel 02 : Verbeteren biotopen

Sleutel 03 : PvE van flora en fauna

In onderstaande paragrafen worden deze sleutels verder uitgewerkt.

1

Sleutel 01 : Een gezond fundament

Omdat de abiotische factoren bodem, water en klimaat de basis voor de biotopen in Park Vogelenzang vormen is het zaak te zorgen voor een gezond fundament. Hiervoor is allereerst een veerkrachtig en robuuster watersysteem met ecologisch verantwoord onderhoud nodig.

2

Sleutel 02 : Verbeteren biotopen

De bestaande biotopen (vegetatietypen op basis van landschappelijke kenmerken) kunnen behouden en verbeterd worden door sturing op beheervormen: maaien, dunnen, beweiden/begrazen en/of aanplanten van nieuwe beplanting.

3

Sleutel 03 : PvE van flora en fauna

De ecologische waarden en biodiversiteit in de levensgemeenschappen kunnen vergroot worden door te sturen op de inzet van doelsoorten.

4.3.1 Een gezond fundament: verbeteren watersysteem

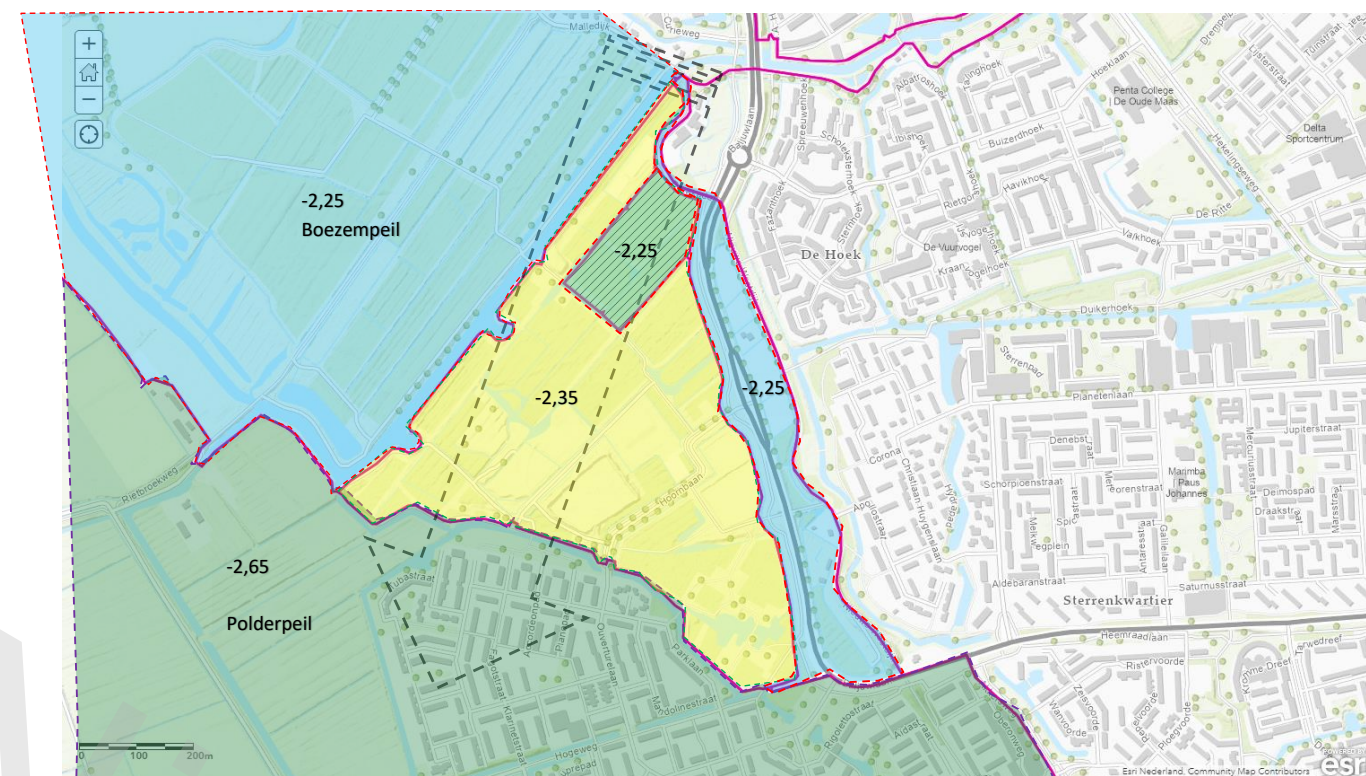
In aansluiting op de Uitvoeringsagenda Nissewaard 2021-2024 vraagt het park een veerkrachtig en robuuster watersysteem met ecologisch verantwoord onderhoud. Er moet zowel voorgesorteerd worden op langere perioden van droogte, verzilting en het verwerken van veel piekbuien, als op het verbeteren van de stedelijke waterkwaliteit door het zo min mogelijk verstoren van het ecosysteem. Dat kan door het herijken van de richtlijnen voor stedelijk waterbeheer t.a.v. maaien en baggeren waarbij de waterkwaliteit ook in extreme(re) condities gehandhaafd blijft. Dit kan gecombineerd worden met een aantrekkelijk beeldkwaliteit en verhoging van de belevingswaarde voor bezoekers. Zo wordt het water als structuurdrager voor het park benut en het leefklimaat bevordert. We benaderen in deze opgave het water vooral vanuit ecologisch standpunt en het creëren van natuurvriendelijk water. Hiertoe kan nagedacht worden over natuurvriendelijke oevers, paddenpoelen, vijvers en moerasgebieden als biotoop voor veel planten en dieren. Doordat water met elkaar in verbinding staat, vormt het een 'groenblauw netwerk' waarbinnen dieren en planten zich kunnen verspreiden. Het verhoogt de beleving van het woongebied en biedt mogelijkheden tot recreatie.

Nieuw beleid omtrent water is nog in ontwikkeling. In het waterstructuurplan (2004) staat het gebied Park Vogelenzang vermeld als een groenblauwe verbinding met ecologische potenties. Dit houdt in dat het gebied functioneert als lokale ecologische verbingszone die het landelijk gebied met het stedelijk gebied (Ruwaard van Puttenstrook) kan verbinden. De Vierambachtenboezem geeft de mogelijkheid tot het leggen van de relatie stad – land. Hiernaast is het

wenselijk aan de randen van het gebied, aan de zuidzijde van park Vogelenzang en de groenzone aan de oostzijde van de Baljuwlaan, de waterberging te maximaliseren en/of te vergroten. De watergang aan de zuidzijde van het park is een voormalige kreek en is onderdeel van het brakwater ecosysteem. Wat betreft het ruimtelijke wensbeeld mogen de Vierambachtenboezem en de sloot aan de zuidzijde van park Vogelenzang een prominent uitbundig karakter krijgen die tot uitdrukking komt in de inrichting van de oevers. Het realiseren van een nood-overloop in geval van calamiteiten is recent geïnventariseerd en blijkt voorsnog niet nodig. Overwegingen die meegenomen worden in de masterplanfase voor Park Vogelenzang betreffen:

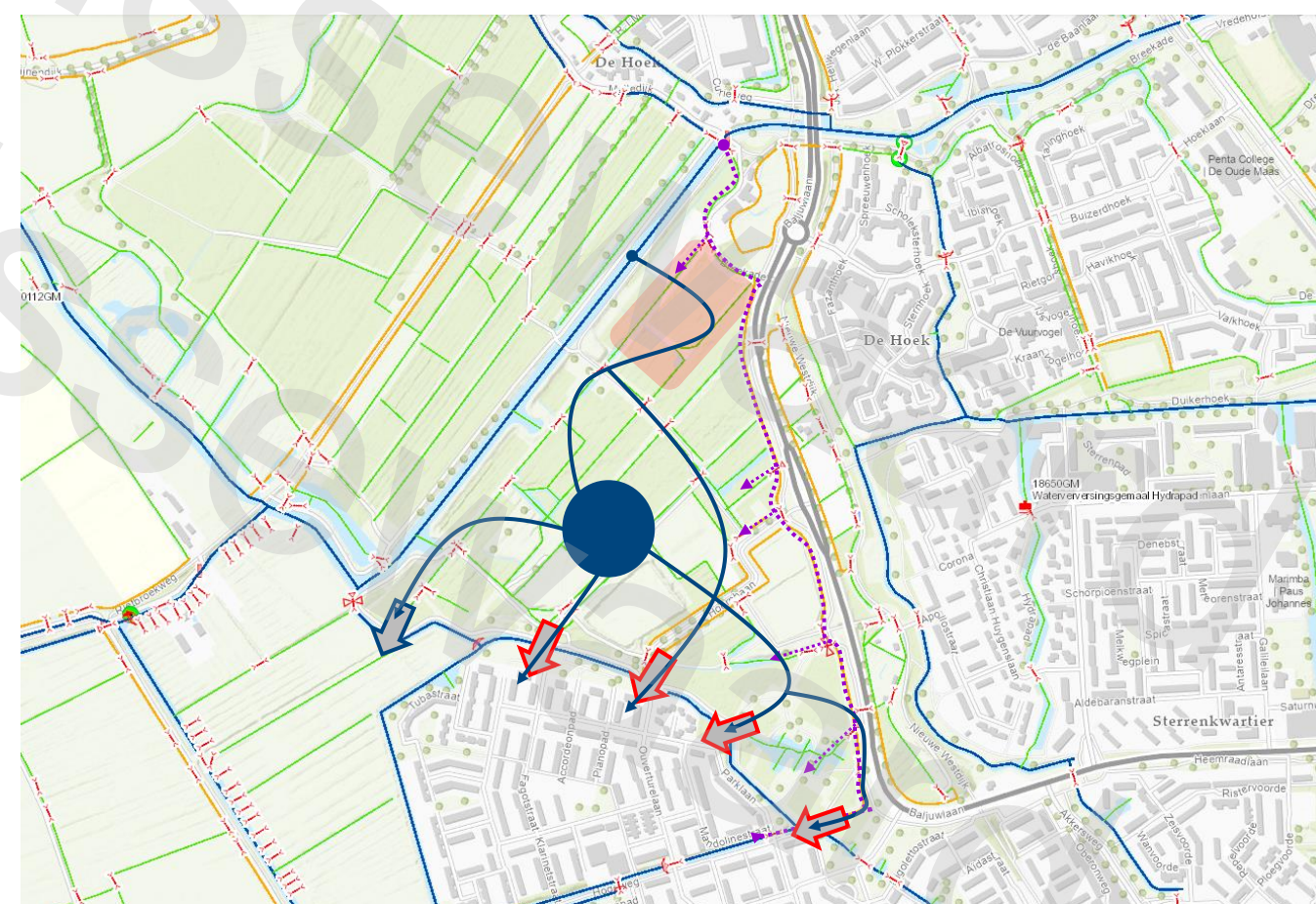
- De hoeveelheid aanwezige duikers, mogelijke vermindering daarvan en kansen om deze en kapotte stuwen te repareren;
- Het inbedden van een onderhoudsplan met betrekking tot het baggeren en het schonen van de watergangen in het gebied ter verbetering van de waterkwaliteit en het vestigingsklimaat van aquatische fauna;
- Mogelijk verbreden en beter verbinden van enkele watergangen ten behoeve van het vergroten van de ecologische waarde en het realiseren van meer natuurvriendelijke oevers;
- Kansen voor vrij verval en verbetering van de waterkwaliteit door realiseren van een betere doorstroming.

Vanuit aquatisch onderzoek (Aquanoom, 2021) blijkt een belangrijk probleem te zijn dat veel kleinschalige watergangen in een bosrijke omgeving liggen waar waterecologie weinig potentieel heeft. Dat terwijl de terrestrische ecologie eigen waarden heeft.

Inlaat onder vrij verval vanuit de boezem

Uitlaat via aanwezige stuwen naar de polder

In de bosrijke gebieden is weinig eer te behalen qua waterkwaliteit. Ingrepen moeten drastisch zijn of ze zullen maar weinig voordeel hebben. Vanuit een ecologisch oogpunt is er weinig reden verlanding tegen te gaan. Het heeft meer zin meerdere maatregelen tegelijkertijd toe te passen op een kleiner gebied om de waterkwaliteit te verbeteren. Maatregelen kunnen zijn:

- Gericht kappen en snoeien van overschaduwende vegetatie
- Creëren van inlaat vanuit boezemwater om doorstroom te bevorderen
- Vernatten (delen van) en nat houden van veengebied
- Creëren natuurvriendelijke oevers (NVO's)
- Baggeren en verbreden van watergangen

Daarnaast zijn er nog mogelijke maatregelen die meer te maken hebben met beheer dan inrichting:

- Beheer tegen dominante groeivormen (zorgvuldig maaibeleid en kroos verwijdering)
- Vermindering nutriëntenlast (minder bijvoeren van Schotse Hooglanders, maatregelen voor naastgelegen paardenmanege, baggeren en afvoeren slib, maaisel afvoeren, strikt hondenpoep opruimbeleid)

4.3.2 Verbeteren biotopen: sturing op beheervormen

Naar aanleiding van de inspectie van alle houtopstanden (Bomenwacht Nederland, 2020) en het ecologisch onderzoek (VanderHelm/Aquanoom, 2021) blijkt ingrijpen noodzakelijk om te komen tot een gezonde en duurzame vegetatie waarbinnen flora en fauna de kans krijgt zich te vergroten. Een evenwichtig systeem met een grote biodiversiteit geeft een verscheidenheid aan levensvormen en verhoogt de natuur-

beleving. Dit is niet alleen van belang voor het functioneren als ecologisch brongebied maar ook voor het functioneren als stadspark. Daarbij kunnen omstandigheden worden gecreëerd die bepaalde soorten ondersteunen. Ook kunnen vegetaties doelgericht worden ingezet om bepaalde soorten vlinders, vogels, zoogdieren of amfibieën aan te trekken (doelsoorten). Binnen de mogelijkheden van maaien, begrazen, dunnen en aanplanten moeten telkens de ecologische en recreatieve waarden in relatie tot de beheertechnische haalbaarheid van elk van de maatregelen gewogen en (onderling) afgestemd worden. Waarbij ook de impact voor bewoners en belangengroepen mee weegt in het inbedden van de onderhoudsmaatregel houtopstand in een masterplan voor het park. Uiteindelijk komen de beheermaatregelen per locatie, een doelcomponent en te nemen acties terecht in de beheervisie. Deze wordt opgesteld in samenwerking met de benodigde experts.

Maaien

Een mogelijkheid om in de zoom variatie aan te brengen en ook de beleevingswaarde en gebruikswaarde van wandel- en fietspaden te verbeteren is het vrij maaien van de eerste meter langs de paden. Dit kan meerdere keren per jaar tot kortgemaaid gras of om verruiging tegen te gaan door twee keer per jaar maaien: in mei en september. Wel is het vanuit ecologisch perspectief gewenst bijzondere soorten (zoals heeblaadjes) te ontzien. Introductie van sinusmaaier (40% ongemaaid de winter in) op een aantal plekken zorgt voor meer structuur en verbetering van de ecologische kwaliteit van de biotopen. Ook voor gebruikers levert dit een afwisselender beeld gedurende het jaar.

Begrazing

Ondanks dat er twee kudde Schotse hooglanders het park begrazen is er veel

Vrij maaien zoom langs paden en sinusmaaier

Beweiden met meerdere begrazers

ruigte aanwezig in het park. Dit zorgt voor dominantie van soorten en afname van de biodiversiteit. Dit geeft aan dat er mogelijk niet genoeg Schotse hooglanders in het park aanwezig zijn en/of er andere begrazers zoals schapen nodig zijn om een deel van de verruiging en opkomst van dominante zaden in de bodem (zoals Spaanse Aak en Gewone Es) tegen te gaan. Schapen kunnen als ‘lease-kudde’ goed periodiek ingezet worden. Hiermee is dit een mogelijk alternatieve vorm van beweiding om de biodiversiteit als ook de aanwas van een goede mantel te verbeteren.

Dunnen

Uit de inspectie van de houtopstanden blijkt dat in Park Vogelenzang de natuurlijke degeneratie (verval) al erg ver is. Dit komt door eerdere bezuinigingen die hebben geleid tot gewijzigd beheer. Door het niet tijdig uitvoeren van onderhoudsmaatregelen komen bij veel bomen gebreken voor die verhoogde veiligheidsrisico's veroorzaken. Hierdoor is uitstellen van ingrijpen niet meer verantwoord. Behalve het inzetten van deze beheermaatregel (dunnen) om verder verval te voorkomen en verjonging te begeleiden, biedt het ook de kans om goede overgangen in zoom-mantel-kern te realiseren. Dat is belangrijk voor de opbouw van een goede (verticale) biodiversiteit in het park. Fors dunnen in de huidige boomvormers om de struiklaag terug te krijgen is hiervoor nodig. Echter in plaats van in een enkele fase rigoreus percelen te dunnen, zoals vaak in de bosbouw gebeurt, is het voornemen een ‘gatenkaas’ methode toe te passen. Hierbij wordt in de vakken gedund waardoor open plekken ontstaan en van binnenuit een goede struiklaag en nieuwe kern van boomvormers zich kan ontwikkelen. Door dit in meerdere fases te doen wordt met de natuur meebewogen, ontwikkelt zich een in leeftijd variërend bestand en kan het park als bospark worden gecontinueerd.

Kaalslag en grote terugval in de huidige aanwezige biodiversiteit en leeftijd van beplanting wordt hiermee voorkomen. Dichte, eentonige bosschages worden verrijkt in diversiteit. Wel vraagt dit een langere adem, zorgvuldig beheer en continuïteit door experts. Op locatie(s) met een lage gevaarzetting zal staand dood hout worden behouden wat de diversiteit voor spechten en andere dieren sterk stimuleert.

Aanplant van nieuwe bomen

Ook het vervangen van dode bomen (inboet) of het renoveren van bepaalde stukken groen omdat de beplanting oud is en/of niet aan de doelstelling voldoet behoren tot de beheermaatregelen van een parkbos. Om de verticale biodiversiteit te vergroten en overgangen van zoom-mantel-kern te creëren voor aanwezige fauna is door de Bomenwacht Nederland op basis van de aanwezige (a-)biotische factoren een lijst met ‘missende boomsoorten en heesters’ voor Park Vogelenzang opgesteld. Een groot deel van deze beplanting is dracht- of waardplant voor fauna en/of heeft een luchtzuiverende werking.

Hoofdboomsoorten

In de bosvakken en langs randen is het toevoegen van onderstaande (inheemse) soorten gewenst:

Alnus incana (Witte els)
Carpinus betulus (Haagbeuk)
Cornus mas (Gele kornoelje)
Cornus sanguinea (Rode kornoelje)
Corylus avellana (Hazelaar)
Crataegus monogyna (Meidoorn)
Ilex aquifolium (Gewone hulst)
Ligustrum vulgare (Gewone liguster)
Malus sylvestris (Wilde appel)
Populus tremula (Ratelpopulier)
Prunus padus (Gewone vogelkers)
Prunus spinosa (Sleedoorn)
Pyrus communis (Gewone peer)
Rosa canina (Hondsroos)
Salix caprea (Boswilg)
Salix pentandra (Laurierwilg)
Sallix triandra (Amandelwilg)
Tilia platyphyllos (Zomerlinde)
Taxus baccata (Venijnboom)
Pinus nigra (Oostenrijkse den)*

** enkele boomgroep zeer geschikt voor broedlocatie roofvogels*

Als solitair of boomgroep:

Ulmus ‘Rebona’ en Ulmus ‘New Horizon’ (Iep)
Populus nigra ‘Brandaris’ (Europese zwarte populier)
Populus x canescens ‘De Moffart’ (Grauwe abeel cv)
Quercus cerris (Moseik)
Juglans regia (Olkernoot)

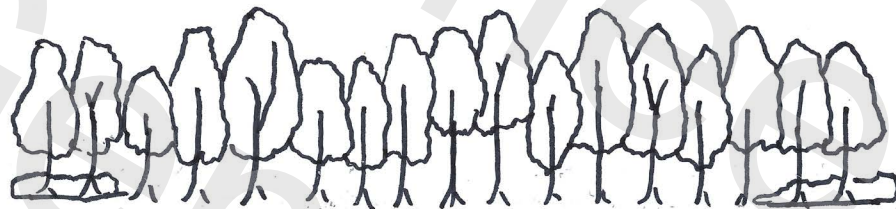
Heesters

Cornus mas (Gele kornoelje)
Cornus sanguinea (Rode kornoelje)
Corylus avellana (Hazelaar)
Crataegus monogyna (Meidoorn)
Ilex aquifolium (Gewone hulst)
Ligustrum vulgare (Gewone liguster)
Prunus spinosa (Sleedoorn)
Rosa canina (Hondsroos)
Salix caprea (Boswilg)
Salix pentandra (Laurierwilg)
Sallix triandra (Amandelwilg)
Taxus baccata (Venijnboom)

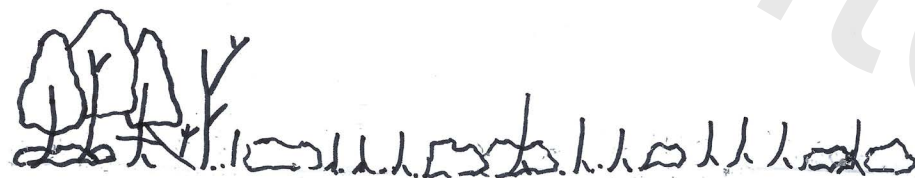
1983: bij aanplant 70% struikvormers, 30% boomvormers, sinds 1992 in ecologisch beheer

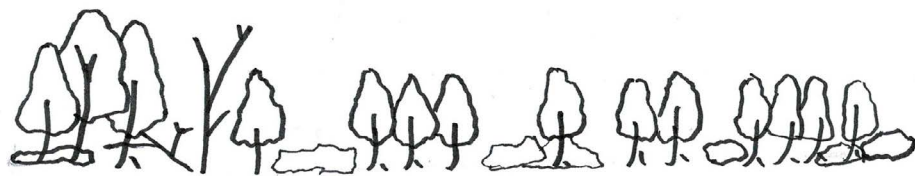
2021: een stakenbos met alleen maar gelijke bomen, de struikenlaag is verdwenen

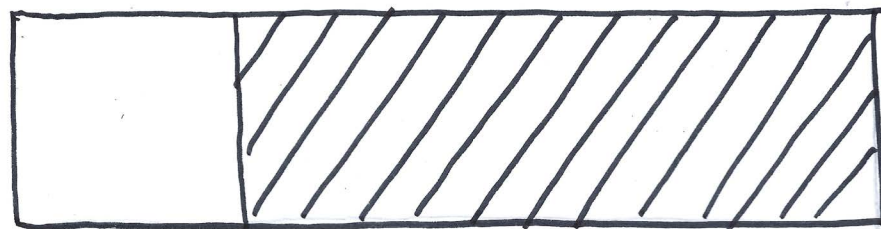
2021: huidige situatie, zonder ingrijpen verval en gevaarlijke situaties

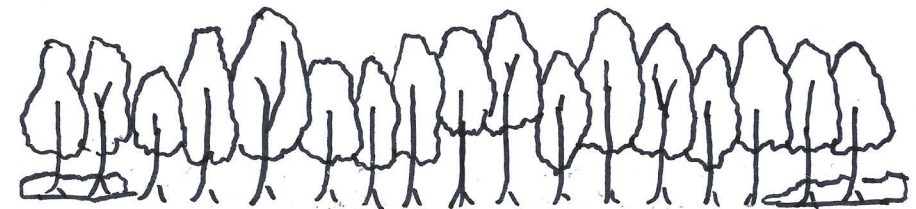
2021: dunning in 1 keer geeft kaalslag en verlies van biodiversiteit, beleving en beeldkwaliteit

2030: éénmalige dunning kan ruimte geven aan de struiklaag, maar groeit uit tot één leeftijd bomen

1983: idem traditionele situatie

2021: idem traditionele situatie

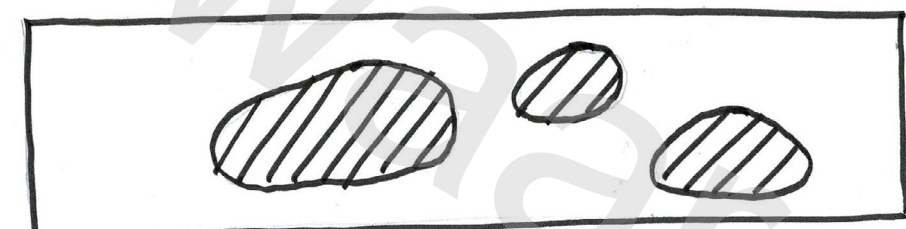
2021: idem traditionele situatie

2021: dunning in twee of meerdere fasen volgens 'gatenkaas' methode

2030: een gefaseerde dunning groeit uit tot diversiteit in leeftijd en een verbetering van zowel de horizontale als de verticale biodiversiteit

Egel

Weidehommel

Ijsvogel

Dotterbloem

Kleine bonte specht

Oeverzwaluw

Rietorchis

Wielewaal

Argusvlinder

DOELSOORTEN	Habitat	Functies habitat	Voedsel van de doelsoort	Begeleidende soorten	Biotoop	Maatregelen
Egel (verwacht voorkomend in Park Vogelenzang)	overgangszones tussen grasvelden en struwelen nesten onder (braam)struik en of takkenbossen	voedsel nest/schuilgelegenheid	kevers, rupsen, regenwormen oorwormen, slakken	amfibieën en zoogdieren	kortgemaaid gras, kruidenrijk grasland, ruigten, struweel	sinusmaaien en afvoeren aanplant van zoomvegetatie en struiken op opengemaakte plekken in eentonige bospercelen en overgang ruigte-bossen
Weidehommel (icoonsoort) (komt voor)	ruigte en kruidenrijke vegetatie met geschikte bloemen in open plekken in bospercelen waar ruigte/kruidenrijke vegetaties kunnen ontwikkelen, wilgenbosjes	voedsel nest/schuilgelegenheid	dauwbraam, knopig helmkruid, hondsdrif, gewone brunel, rode klaver, mannelijke wilgenkatjes wilgenroosje, gewone smeewortel	vlinders (agrusvlinder), flora sprinkhanen en andere insecten	kruidenrijk grasland, ruigtes	sinusmaaien en afvoeren (tbv meer bloemvorming) soortenrijkdom flora vergroten (beperken dominante soorten) toename ruigte en kruidenrijke vegetatie met geschikte bloemen aanplant van wilgen
Ijsvogel (waargenomen)	meren, moeras, oevers, plassen, rietland, ruigte met helder visrijke wateren en steile wanden om te broeden	voedsel nest/schuilgelegenheid	Tiendornige stekelbaars, ruisvoorn, jonge brasem en karper. bittervoorn, stekelbaars	Libellen (larve en adult): paardenbijter, glazensnijder	water, en oever, nat bos.	waterkwaliteit verbeteren (helder met voldoende kleine vissen), watergangen meer open en verbreden met ruimte voor nestbehoeften (omgevalen bomen of steile wand in de vorm van een ijsvogelwand realiseren (zie kansen)
Dotterbloem (niet waargenomen)	op vochtige bodems en aan waterkanten (langs sloten, greppels, kanalen, plassen en bossen) in zuurstofrijk, niet te voedselrijk water	groeiplaats	zuurstofrijk water met een lage voedselrijkdom	riet	Natuurvriendelijk flauwe oevers, natte ruigtes	halfopen begroeiing (overhangende takken) tbv jagen waterkwaliteit verbeteren (verlagen eutrofiering, verhogen zuurstof/doorstroming)kans geven in (half)open gebieden m.n.
Kleine bonte specht (niet waargenomen, in verleden eenmaal nabij gezien)	loof- en gemengd bos met, zachte boomsoorten (populier berk, els en wilg) en staand door hout	voedsel nest/schuilgelegenheid	niet op zeeklei alleen op veen insecten	Grote bonte specht, boomklover, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, watervleermuis	en natte half open bossen. Bossen met boomsoorten met zacht hout (zoals wilg, populier, berk en els) en veel dood hout	drassige stukken, natte veenweide of natuurvriendelijke oever Meer open plekken in het populierenbos met een zoomvegetatie van eenstijligemeidoorn, vlier e.d. (vergroten aanbod insecten) staand dood hout handhaven (foerageren op insecten) en tbv nestholten
Oeverzwaluw (niet waargenomen, wel in omgeving)	open wateren waar steile zandige of lemige wanden aanwezig zijn om te broeden (nestholten)	voedsel nest/schuilgelegenheid	muggen en andere rondvliegende insecten	metseibijtjes	nabij grote(re) open wateren en rivieren, met daarlangs/daarbij steile (zanderige) oevers . Graven zelf een nesthol uit.	verbeteren waterkwaliteit (bijdrage aan aanwezigheid insecten) aanleg oeverwaluwwand tbv nestgelegenheid (zie kansen)
Rietorchis (niet waargenomen)	in de oeverzone in drassige landen (niet te voedselrijk), vaak naast of tussen het riet in het open landschap	groeiplaats	nat gras/rietland met een lage voedselrijkdom	riet, moeraspirea, kattenstaart wilde bertram, moeraspiraea, echte koekoeksbloem grote ratelaar	natuurvriendelijke oever	zorgvuldig maai beleid tbv vestiging creëren natte veenweides en natuurvriendelijke oevers
Wielewaal (niet waargenomen, in verleden wel)	vochtige, gelaagde loofbossen waarin een of twee boomsoorten dominant zijn (water nabij)	voedsel nest/schuilgelegenheid	nachtvlinders, rupsen en bessen	Verscheidene insecten en broedvogels	Vochtige bossen nabij rivieren (waterrijke omgeving), met struiklaag met bessen e.d.	meer structuur aanbrengen door open plekken te creëren waar struikvegetatie als eenstijlige meidoorn en vlier wordt aangeplant (vergroten aanbod voedsel)
Argusvlinder (icoonsoort) (niet waargenomen, wel in omgeving)	vochtige tot vrij droge vegetaties met een mozaiek van kale grond, lage vegetaties en hogere kruidenrijke ruigte.	voedsel nest/schuilgelegenheid	waardplanten: grassen (kroopbaar, ruwe smele, rood zwenkgras, kweek en beemdgrassen) nectar: braam, rode klaver, akkerdistel, vlinderstruik	vlinders, flora, sprinkhanen, andere insecten (o.a. weidehommel)	Verscheidende soorten graslanden met kale grond, afgewisseld met ruige	sinusmaaien en afvoeren (verminderen dominantie grote brandnetel en grassen) meer ruigte en kruidenrijke vegetaties door maken van open plekken in eentonige bospercelen ecologisch slootkantbeheer aangrenzende agrarische percelen (samenwerking met beheerders nodig)

4.3.3 PVE van flora en fauna: sturen op doelsoorten

Naast het inzetten op het verbeteren van het watersysteem en de biotopen kan gestuurd worden op het vergroten van de biodiversiteit in de levensgemeenschappen (habitats). Op basis van de verschillende habitats, soorten in de omgeving en kansen voor verbetering van de natuurwaarden van het park en icoonsoortenlijst van Zuid-Holland zijn in overleg met de ecologen de volgende doelsoorten voor Park Vogelenzang & Baljuwlaan aangegeven:

- 1. Egel
- 2. Weidehommel
- 3. IJsvogel
- 4. Dotterbloem
- 5. Kleine bonte specht
- 6. Oeverzwaluw
- 7. Rietorchis
- 8. Wielewaal
- 9. Argusvlinder

Een rangschikking is gemaakt op basis van kans van slagen en de wens om deze soorten aan te trekken. Hierbij wordt aangeraden in ieder geval te kiezen voor 1 t/m 5.

In bijgaand schema is een beknopt overzicht gegeven in condities en maatregelen om deze doelsoorten in het park aan te trekken.

Naast het sturen op doelsoorten kan meer leefruimte voor vogels, grondgebonden zoogdieren, amfibieën en insecten worden gecreëerd. Dit biedt extra kansen voor natuur. In de ecologisch onderzoeken zijn genoemd: zie schema hiernaast.

4.4 Milieuaspecten

Bij een duurzaam en klimaatadaptieve aanpak wordt ook rekening gehouden met milieuaspecten. Deze zijn pas later in de masterplanfase van belang. Voor nu volgt hieronder een beknopt overzicht opgesteld vanuit de Gebiedsvisie voor Park Vogelenzang & Baljuwlaan in 2010.

Manege: Aan de Noordkant van het gebied is aan de Breekade 9 een manege gevestigd. Pensioenpaarden worden hier gestald en er wordt lesgegeven. In verband met mogelijke geurhinder moet een afstand van 100 meter (Wet geurhinder en veehouderij) worden aangehouden tot aan woonbebouwing. Recreatieve activiteiten kunnen wel op korte(re) afstand van de manege geprojecteerd worden.

Wegverkeerslawaa: De Baljuwlaan die langs het plangebied loopt is een hoofdontsluitingsweg van Spijkenisse. De etmaalintensiteit over deze weg ligt rond de 20.500 voertuigen. Op basis van de Wet geluidhinder geldt er een geluidzone van 350 meter aan beide zijden van de weg.

Als er geluidsgevoelige objecten (woningen, scholen e.d.) binnen deze zone worden geprojecteerd moet er akoestisch onderzoek uitgevoerd te worden naar de geluidsbelasting op deze objecten. Op korte afstand van de weg doen zich hogere geluidsbelastingen voor, zodat geluidsgevoelige bestemmingen hier minder gewenst zijn.

Externe Veiligheid: Ten noorden van het plangebied is het bedrijventerrein Halfweg-Molenwatering gelegen waar zich diverse bedrijven bevinden die activiteiten verrichten met gevaarlijke stoffen. Uit de rapportage “Externe veiligheidsvisie, deel 1” d.d. 18 december 2007 van de DCMR blijkt dat het invloedsgebied

Oeverzwaluwwand

IJsvogelwand

Nestkamers

Stenenhoop (marterachtigen)

Open plekken

Amfibieenpoeltjes

Extra kansen	Doelsoort	Biotoop	Habitat
Oeverzwaluwwand	Oeverzwaluw	Water en oever	Steile zandwanden - waterpartijen
IJsvogelwand	IJsvogel	Water en oever	Afgekalfde wanden langs watergangen met overhangende takken voor beschutting (kan ook in onderkant (wortels+grond) omgevallen boom)
Nestkamers kleine marterachtigen	geen	Struweel en bos	Takkenhopen als verstop/rustplaats en gestapelde gezaagde stammen
Schuilgelegenheid egels en insecten	Egel	Kortgemaaid gras Kruidenrijk grasland Struweel (overgangen)	Kortgemaaid gras geflankeerd door hagen (bv meidoorn) struiken en/of ruigtes
Aanleg amfibieenpoeltjes	Rietorchis Dotterbloem	Water en oever	Extra vochtgradient met kikkers, padden en kleine watersalamander
Open plekken met een zoom van besdragende struiken	Wielewaal	Vochtige bossen	Voor vogels, insecten, vlinders en zangvogels met soorten: sleedoorn, eenstijlige meidoorn, rode kornoelje, wegedoorn, wilde kardinaalsmuts gewone vlier, wilde kamperfoelie en hondsroos

van het bedrijf “De Rijke” voor een klein gedeelte over het plangebied heenloopt.

Wanneer activiteiten aan de noordrand van het gebied plaats vinden waarbij grote hoeveelheden mensen samenkomen (bijvoorbeeld een evenemententerrein of sportterrein) is onderzoek naar de externe veiligheidssituatie wenselijk. Aan de oostkant van het gebied loopt een buisleidingstraat waar diverse olie gerelateerde producten door vervoerd worden. De zone rondom deze leidingsstraat bedraagt ongeveer 70 meter. Deze zone loopt niet door het plangebied.

Persleiding: De persleiding komt vanuit bedrijventerrein Molenwatering. Deze volgt de Malledijk, kruist de Baljuwlaan en Breekade nabij de Vierambachten en loopt vervolgens ongeveer parallel aan de Nieuwe Westdijk in zuidelijke richting om tenslotte aan te sluiten op het rioolstelsel van Sterrenkwartier. Aan deze leiding is een tracé verbonden van 3 meter aan weerszijde van het hart van de leiding waarbinnen geen bebouwing mag plaatsvinden.

Gasleiding (hoge druk): In het zuidelijke gedeelte van het plangebied loopt een gasleiding (hoge druk). Ook aan deze leiding is een tracé verbonden van 3 meter aan weerszijde van het hart van de leiding waarbinnen geen bebouwing mag plaatsvinden.

Kabels en leidingen: De ondergrondse infrastructuur volgt voornamelijk de bestaande wegen zoals de Breekade, Baljuwlaan, Busbaan en het fietspad ten westen van de Baljuwlaan. Daarbuiten zijn, met uitzondering van de eerder genoemde gasleiding (zie 6.10 Milieuaspecten) en water en stroom naar het evenemententerrein voor kinder vakantie spelen, geen kabels en leidingen aanwezig in de rest van het gebied.

Riolering: Alleen in het uiterste noorden van het gebied is riolering en de eerder genoemde persleiding aanwezig.

5.

5. GEBRUIK ALS STADSPARK

Park Vogelenzang is met ongeveer veertig jaar een jong park in vergelijking met andere parken in Nederland. Veertig jaar is tegelijkertijd de gemiddelde omlooptijd van een stadsboom voordat deze vervangen wordt. Zo staat het park voor de opgave om door te groeien naar een volgend stadium in successie. Dat geldt ook in gebruik. Tot nog toe was het park summier toegankelijk en kent het met name groot-schalige functies. Voorzieningen op een lager schaal niveau (bijvoorbeeld bankjes, vissteiger, struinpad) zijn niet of nauwelijks aanwezig. De uitloop naar het Malebos wordt goed gebruikt. Daarmee doet Park Vogelenzang zich groter voor dan eigenlijk het geval is.

5.1 Algemeen

In de 'Structuurvisie Spijkenisse 2010-2020' en de 'Groenstructuurvisie Spijkenisse 2010' wordt aangegeven dat groenstructuren belangrijke verbindende elementen zijn. Hiertoe behoren ook de waterlopen, die een bijdrage leveren aan de groene ervaring. Het doel is deze structuren te verbinden, identiteit te geven en bereikbaar te maken. Beheermatige ingrepen moeten getoetst worden aan de Groenstructuurvisie. In de Structuurvisie is Park Vogelenzang benoemd als park op stadniveau. Het ontwikkelen van een 'Gebiedsvisie Park Vogelenzang & Baljuwlaan' is in de structuurvisie één van de negen 'actiepunten voor de toekomst'. Dit is als volgt omschreven: "Het park Vogelenzang en de omgeving van de Baljuwlaan herbergen kansen om extra kwaliteit toe te voegen aan omliggende woonwijken. Door een goede gebiedsvisie op te stellen voor het totale gebied kan er meer samenhang komen tussen de verschillende groengebieden en kan de gebruikswaarde vergroot worden. Uitgangspunt bij deze gebiedsvisie is het accent op een landschappelijke invulling en het verbinden van dit gebied met de omliggende woonwijken."

In 2010 is een eerste Gebiedsvisie voor Park Vogelenzang & Baljuwlaan opgesteld en als één van de onderleggers voor dit vooronderzoek gebruikt.

De volgende doelstellingen liggen ten grondslag aan deze visie:

- Handhaving en versterking van de groene en landschappelijke invulling van het gebied;
- Extra kwaliteit toevoegen voor de omliggende woonwijken door meer samenhang en gebruikswaarde toe te voegen;
- Het beter toegankelijk maken van het park voor de bewoners van de wijken Vogelenzang, Sterrenkwartier en De Hoek door meer en betere (half)verharde paden en betere bruggen en entrees;
- De recreatieve mogelijkheden van het park beperkt uit te breiden en te concentreren, met respect voor de natuur en rust in het gebied;
- De verblijfskwaliteit van het gebied te vergroten door meer verblijfs- en speelplekken te maken, met respect voor de natuur en rust in het gebied;
- De biodiversiteit in het gebied te vergroten.

Verder wordt gesproken over een verdubbeling van de Baljuwlaan op termijn met aanplant van bomen tot het karakter van een 'parkway' en van voorlopige handhaving van de busbaan als snellere ontsluiting voor het OV van en naar wijk Vogelenzang. Pas na de verdubbeling van de Baljuwlaan wordt bekeken

in hoeverre de busbaan nog noodzakelijk is. Met betrekking tot de westzijde van de Baljuwlaan, NAM-locatie en natuurijsbaan wordt het verstevigen van het karakteristieke open polderlandschap genoemd. Agrarisch gebruik en recreatieve kwaliteiten moeten hierbij in balans zijn.

Parkenbeleidsplan deel 1 Spijkenisse 2014

Eén van de programmapunten van de Groenstructuurvisie is het 'Parkenbeleidsplan deel 1 Spijkenisse 2014'. Het doel van deze visie is de versterking van de identiteit en kwaliteit van parken en groengebieden, zodat de gebruikswaarde voor de recreant wordt vergroot. Daarnaast wordt gestreefd naar uniforme keuzes voor inrichting en beheer. In deel 1 worden alle parken in Spijkenisse benoemd en onderscheiden in stadsparken, wijkparken en buurtparken. Park Vogelenzang behoort tot de stadsparken; ingericht met meerdere ruimten, voor bezoekers van Spijkenisse en omgeving, voor recreatie en als groene longen van de stad.

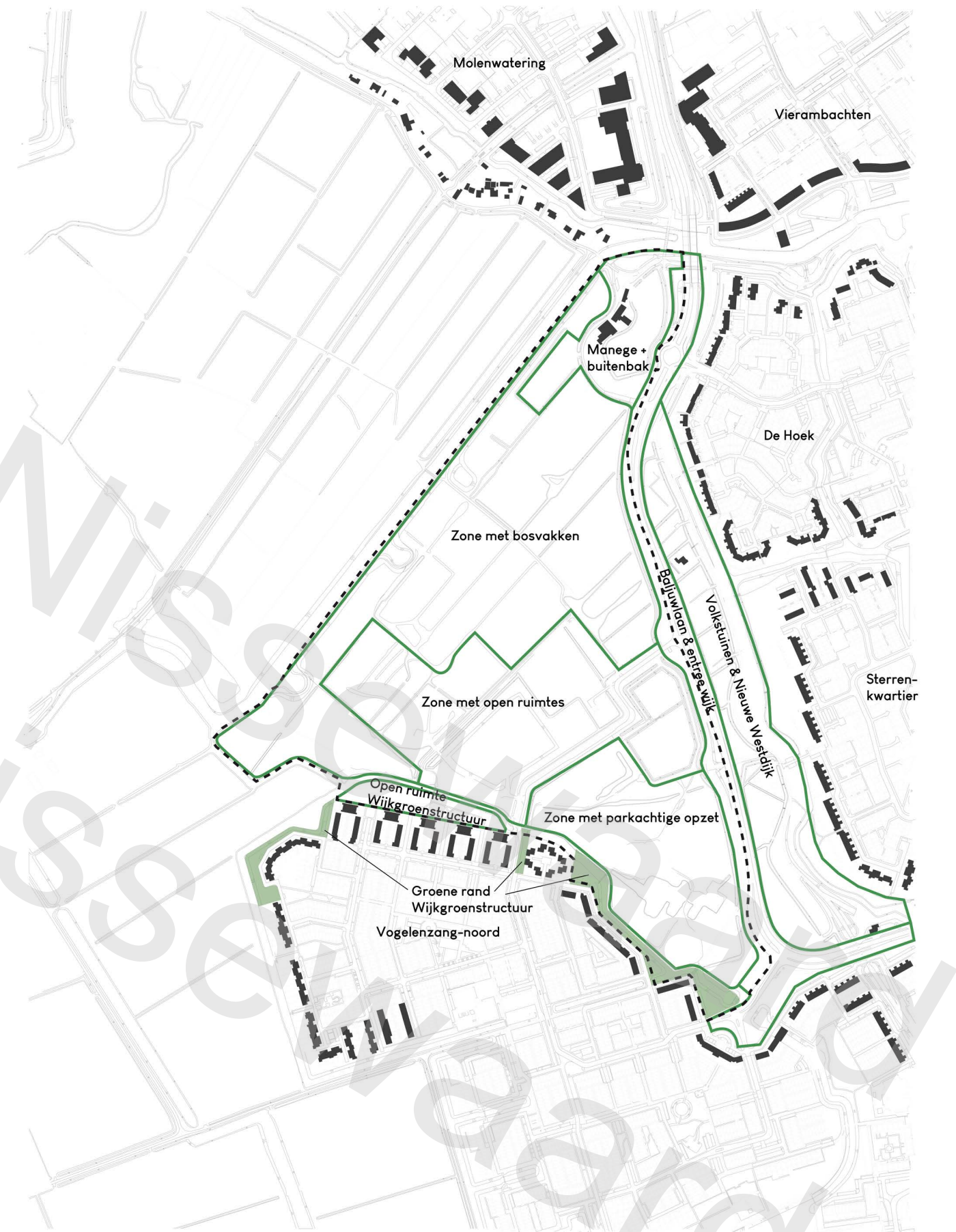
5.2 Ruimtelijke structuur

De bebouwing van de wijken Vogelenzang, Sterrenkwartier, De Hoek en bedrijventerrein Halfweg omsluiten de grotendeels onbebouwde ruimte van Park Vogelenzang en het Mallebos aan de westrand van Spijkenisse. Langs de bebouwingsranden van de wijken aan de noordoostzijde liggen historische dijken. Hier is vanaf de Middeleeuwen sprake van bebouwing. Vanaf 1970 heeft een grootschalige uitbreiding plaatsgevonden. Alleen de wijk Vogelenzang in het zuidwesten kent een directe relatie tussen de wijk en het groengebied. De bebouwing van deze wijken bestaat uit laagbouw en heeft een weinig uitgesproken karakter. Het gaat schuil achter afschermende beplanting

en geluidsschermen. De groengebieden tezamen vormen de overgang naar het achterliggende open polderlandschap. Hier zijn de hoge elektriciteitsmasten een gezichtsbepalend element.

Park Vogelenzang is erg dicht met weinig echt open ruimten. De watergangen tussen de bosstroken zijn smal en vaak (half)dichtgegroeid. Hierdoor is het voor wandelaars, fietsers of automobilisten niet mogelijk om het parkbos in te kijken of zich goed te oriënteren. Slechts de fietspaden en de Vierambachtenboezem bieden enig zicht door het landschap. De randen aan de polderzijde zijn goed toegankelijk. De betreedbaarheid van de diverse bospercelen is beperkt waardoor wandelaars voornamelijk langs het bos lopen in plaats van door het bos. Het zuidelijke parkdeel heeft een grote waterpartij waardoor meer ruimtelijke beleving ontstaat. Door de barrièrewerking van het tracé van de busbaan en de daaraan gelegen functies met open karakter wordt park Vogelenzang als twee losse delen ervaren. Op slechts enkele plekken kan de busbaan worden overgestoken.

De forse bomenrij langs de Baljuwlaan geeft het een herkenbaar karakter dat bij de bocht naar de Heemraadlaan verdwijnt. Doordat slechts de buitenzijde van de Baljuwlaan is beplant, functioneert deze niet als groene ruggengraat voor het park. Het profiel is open waardoor het zicht en de ruimte weg lopen. Met name ter hoogte van de ijsbaan. De Baljuwlaan komt het gebied in via een brug over de Vierambachtenboezem heen waardoor een goed herkenningspunt ontstaat. Bij de bocht met de Heemraadlaan blijft de weg op maaiveldniveau waar de fietsverbinding over een hoge brug een oriëntatiepunt vormt. Manege de Ruiterhoek markeert de loop van de Malledijk naar Breekade en Nieuwe Westdijk.

De wijk Sterrenkwartier is eind jaren zestig gebouwd en was onder meer sterk geïnspireerd op de visie van de beroemde Franse architect Le Corbusier. Het C.I.A.M.-patroon van moderne architectuur in een functionele stad is in deze wijk duidelijk zichtbaar. De wijk kenmerkt zich door strokenbouw in hoog- en laagbouw, scheiding van woonstraten en hoofdwegen en centrale wijkvoorzieningen. De wijk De Hoek (en Waterland) met veel openbaar groen, speelse bouwpatronen en woonerven gebouwd in de jaren 70 kwamen als een reactie hierop. Eigenheid, herkenbaarheid en de menselijke maat moesten een buurtgevoel creëren, waar de voetganger voorrang heeft op de auto. In de jaren 80 speelde inspraak van (toekomstige) bewoners een rol en ontstond een vrijere verkaveling zonder heldere hoofdstructuur. In deze tijd werden de wijken De Akkers/Vriesland en het zuidelijke deel van Vogelenzang gerealiseerd. Na deze periode kwam er weer aandacht voor de stedenbouwkundige structuur en architectuur. Dit uit zich zichtbaar in de wijken Vogelenzang-Noord en de Vierambachten.

5.3 Entrees

Entree met de auto

Via de Baljuwlaan kan met de auto de oostrand van het park bereikt worden. Hier bevind zich de toegang tot Manege de Ruiterhoek. Hier is ook de enige (beperkte) mogelijkheid tot parkeren in het park aanwezig. Andere mogelijkheden moeten gevonden worden in de omliggende woonwijken. Ter hoogte van de Breekade en Malledijk wordt via een brug de Boezem gepasseerd waardoor een goed zicht ontstaat over een groter gedeelte van het gebied. Ter hoogte van de Heemraadlaan komt de automobilist het gebied binnen gereden via een ruime bocht. De weg is hier breed en wordt

gescheiden door een middenberm met gravel.

Entrees vanuit de wijken

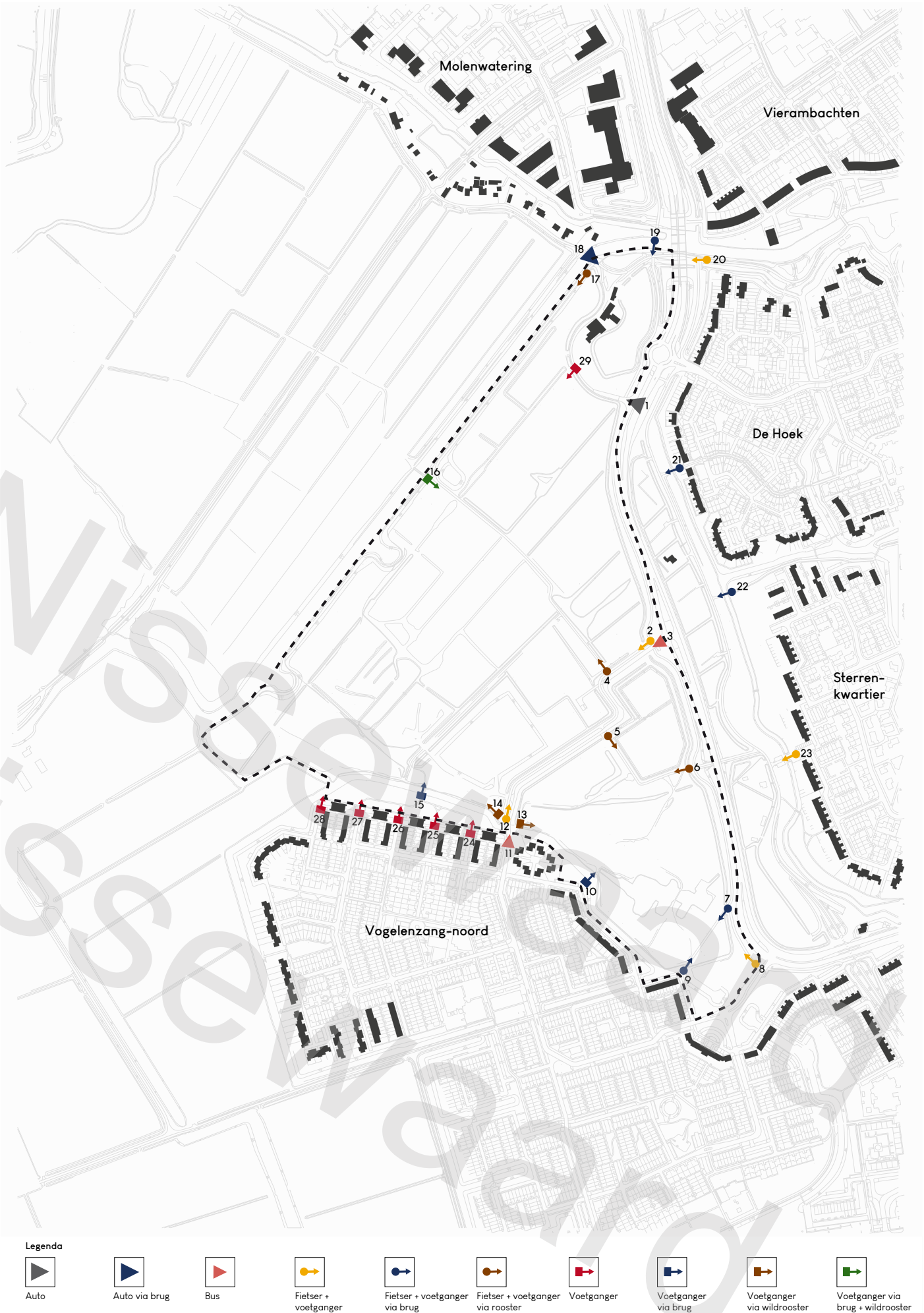
Vanuit de Hoek is het aantal entrees beperkt tot twee toegangen. Een voetgangersentree geeft toegang tot de Nieuwe Westdijk. De Hoeklaan komt uit op de Baljuwlaan. Vanuit de wijk Sterrenkwartier zijn meerdere entrees aanwezig naar de groenstrook naast de Nieuwe Westdijk. De entrees bestaan uit steegjes, voetpaden en fietspaden. Op drie punten kan de fietser/voetganger de Nieuwe Westdijk op via een brug. Vanuit de wijk Vogelenzang zijn veel toegangen naar de groenstrook direct tegenover het park te vinden. Het park en de groenstrook worden van elkaar gescheiden door een sloot. Drie smalle voetgangersbruggen met of zonder hekwerken geven slecht toegang tot het park. Een andere mogelijkheid is het wildrooster nabij de kruising met de busbaan te passeren.

Entrees onder de Baljuwlaan met fietstunnel

Vanaf de Nieuwe Westdijk is park Vogelenzang toegankelijk via twee fietsentrees. Een toegang onder de brug bij de Boezem en een tunnel onder de Baljuwlaan.

Entrees in het park

Het parkgebied wordt begraasd met runderen en is daarom omgeven door watergangen en hekken, als ook wildroosters. Hierdoor zijn de toegangen gereguleerd om te voorkomen dat de runderen uit het park lopen. Vanuit het Mallebos is het park toegankelijk middels een fietsvoetgangersbrug met wildrooster, die recentelijk is vernieuwd en vervangen door een houten landschappelijk ogend model. Aan de zijde van de busbaan is op drie locaties een toegang naar het park. Deze toegangen bestaan uit twee houten hekken

met wildroosters. Ze bieden toegang tot het noordelijk en/of zuidelijk deel van het park. Vanuit de wijk Vogelenzang zijn meerdere entrees te vinden naar een groenstrook langs het park. Dit zijn echter woonstraten of parkeerstraten met een weinig aantrekkelijk karakter als entree tot het park.

5.4 Routing

Auto en bus

In het oosten van het gebied loopt de Baljuwlaan. Deze is in de jaren 80 gerealiseerd als onderdeel van de hoofdontsluiting van de stad en ringweg in Spijkenisse. Het noordelijke gedeelte van deze weg is reeds verdubbeld. Het deel van de Baljuwlaan ter hoogte van het park wacht nog op verdubbeling. Vanaf de Baljuwlaan, via de Breekade zijn de woningen aan de Malledijk voor de auto bereikbaar.

Door het gebied loopt een busbaan (Hoorntbaan) die een verbinding vormt tussen de Baljuwlaan en de Ouverturelaan; een wijkontsluitingsweg.

Fietspaden

Langs de westzijde van de Baljuwlaan loopt een fietspad van noord naar zuid. In het noorden is deze verbonden met het fietspad langs de Vierambachtenboezem en in het zuiden is deze, d.m.v. een fietsbrug over de weg, verbonden met de Akkers. Op dit fietspad takken verschillende fietspaden aan vanuit de wijken Sterrenkwartier en De Hoek. Ter hoogte van de Vierambachtenboezem, de rotonde en de fietstunnel ter hoogte van de natuurijsbaan is het gebied ten oosten van de Baljuwlaan bereikbaar. Rondom de natuurijsbaan liggen fietspaden die verbonden zijn met enerzijds een fietspad naast de busbaan richting Vogelenzang en anderzijds een fietspad richting het Mallebos. Dit fietspad doorsnijdt het park en vormt een verbinding met het buitengebied bereikbaar met een

brug over de Vierambachtenboezem.

Voetgangerspaden

Vanaf de oostzijde van de Baljuwlaan, ter hoogte van de wijken De Hoek en Sterrenkwartier zijn slechts twee voetpaden aanwezig. Eén ter hoogte van de Breekade bovengronds en één ter hoogte van de Apollostraat ondergronds via een voetganger-fietstunnel. Deze voetpaden vormen de enige verbinding met de wijken en sluiten uiteindelijk aan op het fietspad dat ook voor de voetganger te gebruiken is. Vanuit de wijk Vogelenzang zijn meerdere voetpaden aanwezig die middels een brug over het water een verbinding vormen met het park.

In de afgelopen jaren zijn in het park zelf een aantal halfverharde voetpaden toegevoegd waarover gewandeld kan worden. Dit heeft het park toegankelijker gemaakt. Echter slechts voor de mobiele gebruikers onder ons. De paden zijn veelal erg smal en liggen onder afschot, waardoor elkaar passeren niet altijd even makkelijk is. Deze paden zijn moeilijk betreedbaar voor mindervaliden of mensen met een kinderwagen of rollator. Een uitzondering vormt het gebied ten noorden van het fietspad ter hoogte van de natuurijsbaan – Mallebos, dit deel van het park is niet toegankelijk voor de voetganger.

Ook zijn een aantal onverharde voetpaden aanwezig, onofficieel aangelegd als struinpaden. Deze zijn verbonden door smalle éénpersoons bruggetjes en keien in de lager gelegen delen. Het betreft paden die slechts voor weinigen toegankelijk zijn.

Ruiterpad

Parallel aan de Baljuwlaan loopt een ruiterpad vanaf de Manege tot aan het meest zuidelijke deel van het park. Deze voert over de plaatselijke grasberm en is als zodanig niet zichtbaar als ruiterpad. Ter hoogte van de Hogeweg kan een rondje worden gemaakt om vervolgens

Entree Mallebos (nr 16 op kaart)

Entree De Hoek (nr 17 op kaart)

Entree Busbaan (nr 4 op kaart)

Entree bij manege (nr 29 op kaart)

Entree Vogelenzang-Noord (nr 10 op kaart)

Entree Vogelenzang-Noord (nr 10 op kaart)

Entree onderdoor Baljuwlaan (nr 6 op kaart)

Entree Vogelenzang-Noord (nr 26 op kaart)

Fiets-/voetpad

Onverhard pad (ook wel struipad)

Voetpad halfverhard

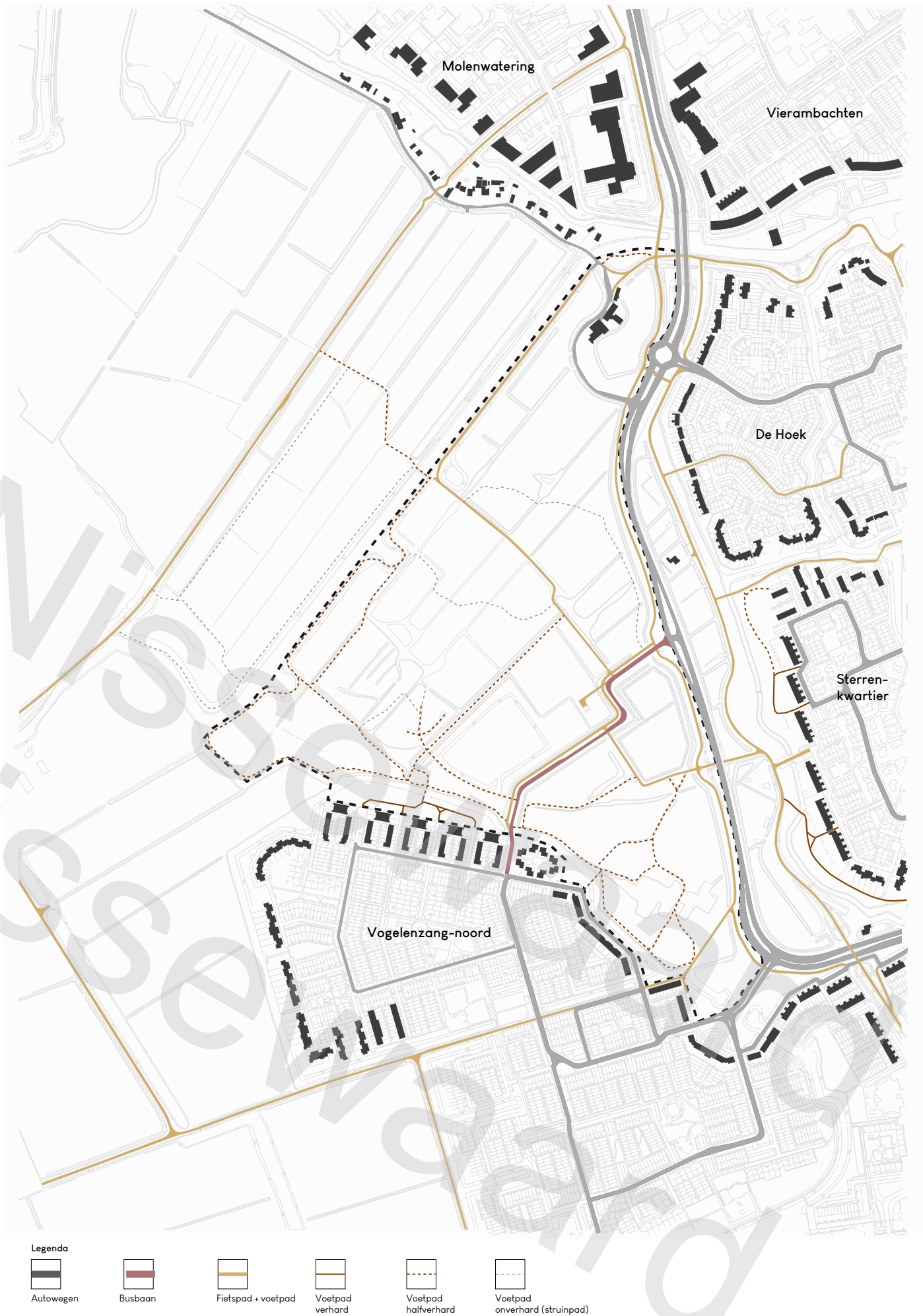
Ruiterpad (Mallebos)

Autoweg (Baljuwlaan)

Busbaan

langs dezelfde route weer terug te keren naar de Manege. Recent is door Staatsbosbeheer in het Mallebos langs de Vierambachteboezem een ruiterspad van zand aangelegd.

5.5 Functies

In het park zijn een aantal grotere functies aanwezig waarvan de meesten slechts voor incidenteel gebruik. Zo functioneren de evenemententerreinen, deels het voormalig NAM-locatie en baggerdepot, voor het Kinder Vakantie Spelen (KVS). Uit de evaluatie 2021 KVS kwam het verzoek van de vrijwilligers om verbeteringen aan het terrein. Jaarlijks wordt het andere evenemententerrein gebruikt door de [REDACTED] studentenvereniging. Dit is een vreemde eend in de bijt. De wens is deze uit te plaatsen naar de eigen gemeente. De ijsbaan is lek en buiten gebruik. Dubbelgebruik van deze terreinen in een meer jaar-rond programma zou wenselijk zijn. Of wellicht kan een deel ‘teruggegeven’ worden aan de natuur.

De Manege de Ruiterhoek is een kindvriendelijke manege met buitenbak aan de Baljuwlaan en de Vierambachten boezem. Recent is een ruiterspad aangelegd aan de rand van het Mallebos. Park Vogelenzang kent geen officiële ruiterspaden, behalve de Baljuwlaan.

De volkstuinten aan de Baljuwlaan vallen onder de Tuinbouwvereniging “Baljuw” te Spijkenisse. Deze vereniging is opgericht in 1986 en is gelegen aan de Nieuwe Westdijk. Er wordt op veel verschillende manieren getuinierd door een heel divers gezelschap van mensen. Van elk jaar spitten tot alleen de grond losmaken met een Grelinette, tot tuinieren in verhoogde moestuinbakken. De één verbouwt jaarrond eigen groente, de ander kweekt bloemen. Niets “moet” en veel is er mogelijk zolang niemand elkaar tot last is.

Op een lager schaalniveau zijn er geen recreatieve voorzieningen. Ook is er in het park geen verlichting aanwezig, geen prullenbakken en kent het park slechts twee zitplekken. Eén bankje staat aan de waterplas en één bankje nabij de natuurijsbaan.

Manege

Volkstuinen

voormalig NAM locatie

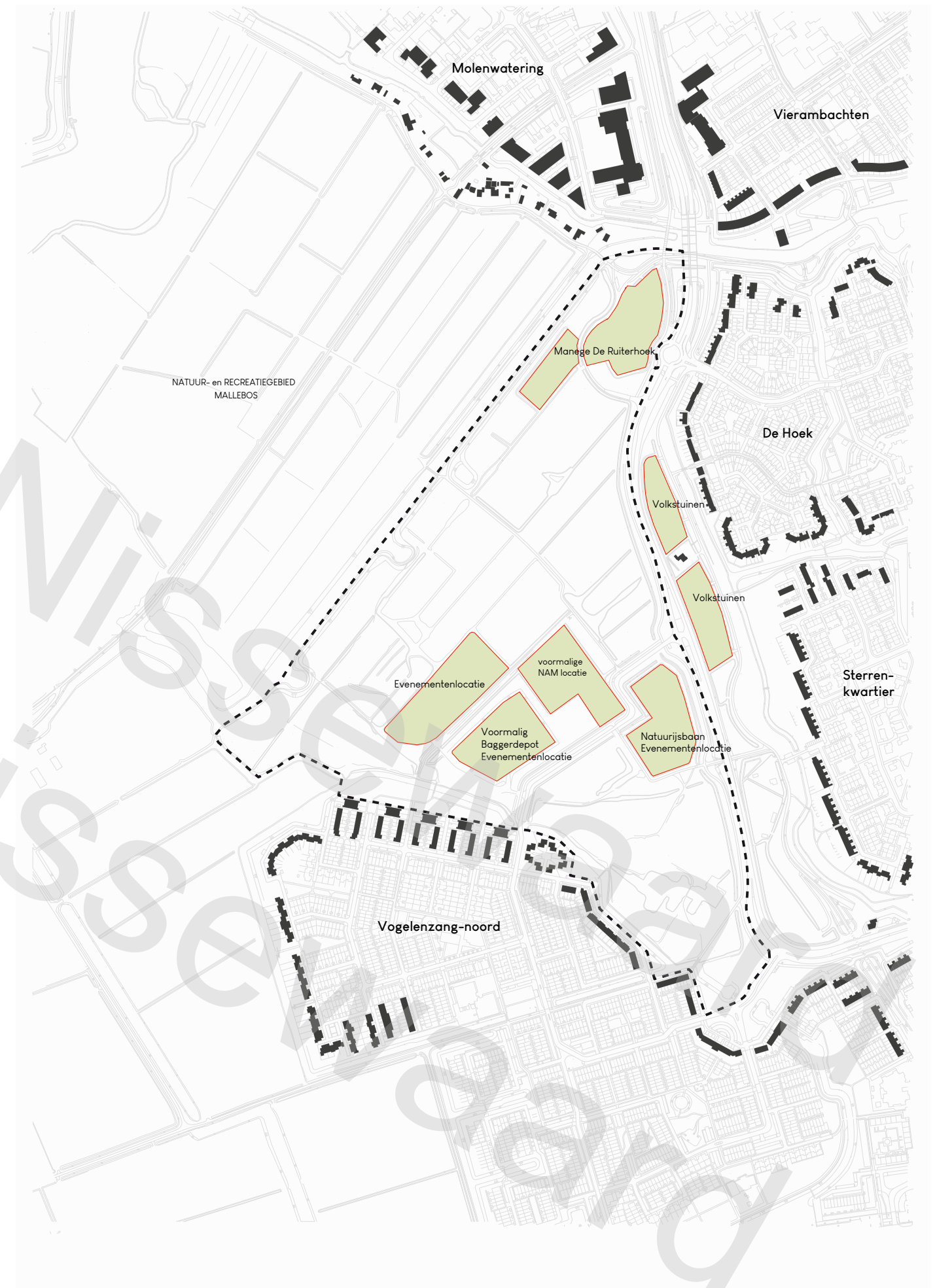
Evenementen (vml. baggerdepot)

Evenementen

Natuurijsbaan

6.

RECREATIE EN SOCIAAL DOMEIN

De natuur heeft restauratieve effecten op mensen. Uit onderzoek is gebleken dat het verblijven in een natuurlijke omgeving zorgt voor vermindering van stress, pijn of vermoeidheid, het afweermechanisme verbetert, ons meer energie brengt en een positieve gemoedstoestand bevordert. Ruimte om te bewegen, onze geest de vrije loop te laten en geïnspireerd te worden door onze natuurlijke omgeving biedt kansen om onszelf te re-creëren. De kern van recreatie. Zo is een stadspark binnen het groenblauwe netwerk van de stad van groot belang voor het welzijn van haar bezoekers. Behoeften mogen zorgvuldig worden afgewogen en geplaatst in het landschap van gebruik. Wanneer gezocht wordt in de wisselwerking tussen versterking van ecologie en recreatie zijn kansen voor kruisbestuiving volop aanwezig.

6.1 Algemeen

Visie Toerisme en recreatie Nissewaard 2016

De visie op toerisme en recreatie geeft algemene randvoorwaarden aan voor visievorming over Park Vogelenzang. De regionale focus ligt op een netwerk van route structuren. De gemeente Nissewaard moet daarvoor ontbrekende schakels realiseren ten aanzien van fietsroutes, waterverbindingen en wandel- en ruiterspaden. Zo wordt gestreefd naar het ontsluiten en versterken van de diverse toeristische routes en locaties (toeristisch netwerk), zoals recreatiegebied de Bernisse en het historisch Trambaanpad die door het Mallebos loopt. Belangrijke factoren bij de recreatieve beleving zijn, naast cultuurhistorisch en stedelijk water, het openbaar groen en het open rivierenlandschap.

Fluisterboot De IJsvogel is een open, elektrisch aangedreven milieuvriendelijke rondvaartboot. Deze vaart vanuit het historische centrum van Spijkenisse bij gemaal De Leeuw van Putten, door de stilte van het groen, de Vierambachtenboezem naar Het Oostenrijk in de polders die Spijkenisse omringen. Onderweg vertelt een gids verhalen over de lokale geschiedenis en de natuur. De fluisterboot vaart van april tot en met oktober. Er is geen opstapplaats nabij het park of Mallebos.

Ontbrekende schakels en gebiedsverhalen

Lokaal richt de visie zich op het realiseren van ontbrekende schakels en het aan elkaar koppelen van toeristische recreatieve voorzieningen. Mogelijk behoort de mogelijkheid voor een tweede brug over de Vierambachtenboezem hier toe. Daarnaast wordt gekeken naar het ontwikkelen van toeristische bewegwijzering en het uitbreiden van elektrische oplaadpunten op strategische punten voor fietsers (en boten).

Binnen de visie voor toerisme en recreatie valt ook het ontwikkelen van een cultuurhistorische routekaart gebaseerd op bestaand, toegankelijk erfgoed dat kan uitgroeien tot een gebiedsverhaal waarin ook 'het niet-ontdekte' beschikbaar en beleefbaar wordt gemaakt. Zo kan cultuurhistorisch erfgoed als aanjager of kapstok dienen bij gebiedsontwikkeling. Mogelijk kan vanuit deze visie ook de beleving van archeologie in de ondergrond en educatievoorzieningen over de flora en fauna in het park (ecologie) een plek krijgen.

Verder wordt vanuit de evenementenorganisatie en locaties in Spijkenisse (Besluit B&W: 16/05/2017) Park Vogelenzang als tweede gebied met potentie gezien voor de grotere evenementen. Er zijn echter twee nadelen bij deze ruimtevraag. De eerste is de afgelegen ligging ten opzichte van het stadscen-

trum. De tweede is de noodzaak om een geschikte vloer aan te leggen. Dit zou de nodige verharding betekenen in plaats van het behoud en/of realiseren van meer groen. De inzet als evenementterrein is eerder gesuggereerd in de gebiedsvisie voor het park. Deze is in 2009 opgesteld in overleg met omwonenden. Elk mogelijk programma en bijbehorende maatregelen hieromtrent moet zorgvuldig worden afgewogen tegen het ecologisch draagvermogen van het park.

Sport- en Beweegakkoord Nissewaard 2020

In het Sport- en Beweegakkoord Nissewaard 2020 staat: “Sport en bewegen hebben een positieve invloed op de hersenstructuur en –functies, motorische en beweegvaardigheden, fitheid, aandacht en concentratie. Bovendien zijn er ook negatieve onderzoeksresultaten te vinden voor niet bewegen: denk aan ‘zitten is het nieuwe roken’. (Bron: literatuuronderzoek Mulier Instituut, wetenschappelijk onderzoek ‘Fit en Vaardig’ UMCG, VU ea)”. Het Sport- en Beweegakkoord Nissewaard stelt niet direct randvoorwaarden of stuurt voor visievorming en herinrichting van Park Vogelenzang. Echter in het vergroten van de recreatieve waarde van Park Vogelenzang verdient sport en spel aandacht en een goed ingebed programma. Binnen het lokale akkoord sport en bewegen zijn een aantal thema’s van belang waarbij onderstaande mogelijk betrokken kunnen worden bij de planvorming voor Park Vogelenzang:

- Armoede & bewegen: geld mag voor niemand een drempel zijn om te bewegen;
- Onderwijs & bewegen: een doorlopende sportieve ontwikkelijn van 0 tot 18 jaar waarbij ruime aandacht is voor plezier, motorische vaardig-

heden, een brede sportoriëntatie en de rol en betrokkenheid van ouders;

- Inclusief sporten: het moet vanzelfsprekend zijn dat iedereen kan en mag sporten, al dan niet met ondersteuning, zonder rekening te houden met de verschillen op welk gebied dan ook. Kortom: iedereen doet mee! ;
- Vitaal aanbod: zorgen voor een breed aanbod waar we samen verantwoordelijk voor zijn. We maken optimaal gebruik van de beschikbare ruimte.

Aangegeven wordt dat het daarom belangrijk is aantrekkelijke, leefbare woonwijken en openbare ruimte te realiseren met een breder sport- en activiteitenaanbod. Mogelijk met efficiënt (multifunctioneel) gebruik van accommodaties/locaties. Zo kan in het park nagedacht worden over kansen voor bewegen in aansluiting op de identiteit van het park. Te denken valt aan een hindernisbaan, survivalclub, natuurspelen, bos- of struinpad en een buitenlokaal (cirkel in de buitenlucht met zitplekken) geschikt voor educatielessen, als ook voor sport- en spelinstructies.

Beheerplan 2016-2020 Spelen en Ontmoeten

De gemeente Nissewaard streeft naar voldoende speelruimte met voldoende kwaliteit die in de toekomst beter is afgestemd op de buitenruimte en de actuele behoefte. Hierbij wordt gekeken naar zowel formele als informele speelruimte. Het doel van het Beheerplan is het versterken van de identiteit en kwaliteit van speellocaties en benoemen van informele speellocaties, zodat de gebruikswaarde voor de (jonge) gebruikers wordt vergroot.

Informele speellocaties zijn spontaan ontstane speellocaties waar geen speeltoestellen of speelaanleidingen aanwe-

Huttenbouw

Bospad

Survivalclub

Natuurspelen

Trekpontje

Buitenlokaal

Natuurspelen

Hindernisbaan

zig zijn. Kinderen en jongeren kunnen hier alle vormen van spel uitoefenen. De informele ruimtes zijn multifunctioneel en naast spelen ook te gebruiken voor andere doeleinden. Ze hebben geen status als speellocatie, maar het beheer van deze locaties moet wel vanuit spelen worden bekeken. Ook spelen zaken als veiligheid en kwaliteit een belangrijke rol. De aanwezigheid van hondenpoep en vandalisme verminderen de speelbare kwaliteit en veiligheid. De grotere informele speellocaties in de gemeente Nissewaard zijn vooral in de parken en de buitengebieden te vinden. Ze hebben elk hun eigen identiteit en kwaliteit in uitstraling, beheer en gebruikswaarde. Een deel van de aanwezige evenemententerreinen in het park zouden zo'n informele speellocatie kunnen vormen.

6.2 Integreren van thema's

Om de gebruikswaarde en beleevingswaarde van het park te vergroten, te voorzien in betere informatievoorziening en extra kansen voor natuur en meer recreatie mogelijkheden te creëren, kan ingezet worden op:

Ontmoeten

Mogelijkheden waar bewoners samen kunnen komen om contact te leggen en sociale cohesie te bevorderen. Hierbij wordt ook gekeken naar een verbeterde toegankelijkheid.

Voorbeelden: bankjes of boomstammen om te zitten, picknick- of ontmoetings tafels, vissteiger, wandelpaden, bospad of vlonderpad, aanleg verharde route zonder vee (rolstoelen en kinderwagens), parkeerlocaties en fietsenstalling met elektrische oplaadpalen.

Sport en spel

Toepassingen in het park waardoor volwassenen en kinderen van alle leeftijden meer buiten gaan spelen, fysieke beweging krijgen en frisse lucht kunnen

opdoen.

Te denken valt aan: natuurspeelplaats of speelbos (op het evenemententerrein), huttenbouw of fitnesspark/hindernisbaan. Een blotevoetenpad of insectenroute is ook mogelijk. Een survivalclub kan hiermee ook goed samen.

Voedsel

Manieren om dichtbij voedsel te ontdekken en een gezonde leefstijl te ontwikkelen voor de bewoners rondom het park.

Bijvoorbeeld: bijenkas (met imker) / insectenhotel (voor metselbijen), voedselbomen (fruit- en/of notenbomen) en struiken (bijvoorbeeld hazelaar of braam), survivalclub, wildpluktochten (beperkt houden)

Educatie en gezondheid

Mogelijkheden om op educatieve wijze jongeren en ouderen samen te betrekken in gezamenlijke activiteiten vanuit het park.

Kansen zijn: buitenlokaal (cirkel met boomstammen om te zitten), biologieles, informatieborden met insectenhotel, fluisterboot, participatietrajecten in groepsprojecten of workshops met koppelingen naar beheer (bv samen houtrillen bouwen, hergebruik dood hout of gedund hout), zorg in het park (met gezondheidscoach of verpleegkundige), speurtochten

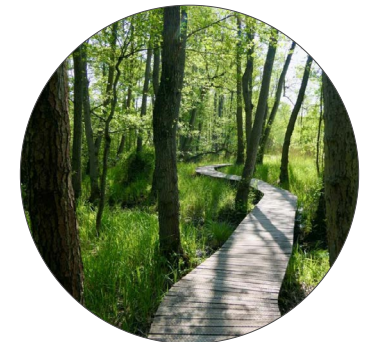
Evenementen en attracties

Ruimte bieden aan grotere informele vormen van recreatie en/of sport en spel.

Voorbeelden: Kinder Vakantie Spelen, natuurspeelplaats, huttenbouw, ijsbaan

Hindernisbaan

Vlonderpad

Biologieles

Imker

Educatieborden

Voedselbomen

Insectenhotel

Fluisterboot

7.

BALANS ECOLOGIE EN RECREATIE

Het huidige park en de aanwezige biotopen bieden ruimte aan diverse planten en dieren en ogen op het eerste gezicht natuurlijk. Echter de overstap naar begrazing door runderen heeft zijn sporen nagelaten: er is een zichtbare achterstand in beheer. Verruiging, veel dood hout en een afname van biodiversiteit zijn het resultaat. Dit vraagt groot onderhoud. Voor de gebruikers geldt dat de huidige inrichting niet aan de verwachtingen van een stadspark voldoet.

7.1 Duurzaam evenwicht

Vanuit het Ontwikkelraamwerk 2040 wordt gewerkt aan een duurzame, klimaat adaptieve en natuur inclusieve stad. Daarom wil de gemeente Nissewaard dat de recreatieve waarde en sociale veiligheid van dit stadspark worden verhoogd en de ecologische waarde en identiteit versterkt. Dit sluit aan op de Groenstructuurvisie Spijkenisse 2010, het programmapunt Parkenbeleidsplan deel 1 Spijkenisse 2014 (geïntegreerd in het Beheerplan Groen) en het Beheerplan Groen 2018-2021.

De hoofddoelstelling van dit park vraagt daarom een zorgvuldige afweging tussen ecologie en recreatie:

Park Vogelenzang is weer een stadspark; de thuisbasis voor een groot deel van de flora en fauna in de stad en een plek waar bewoners graag komen!

Uitgangspunt bij de ontwikkeling van het gebied is dat de huidige identiteit van het park -bospark met begrazing- wordt versterkt. Dit door de aanwezige groen- en waterstructuren te behouden en versterken. En, samen met stakeholders, de recreatieve waarde van het park te verhogen.

De aanwezige biotopen en levensgemeenschappen (habitats) bepalen de kwaliteit van Park Vogelenzang als ecologisch brongebied, waar flora en fauna kan floreren binnen een gezond systeem van bodem, water en klimaat. Dit vraagt

om de nodige beheermaatregelen zoals eerder beschreven. Het park is echter ook een stadspark dat, gelegen in een stedelijke omgeving, moet voorzien in de behoefte van omwonenden om het park te gebruiken. Dit moet zodanig vorm gegeven te worden dat de impact hiervan gedragen kan worden door de aanwezige flora en fauna zonder dat dit schade oplevert. Alleen een zorgvuldige integrale afweging kan leiden tot balans tussen ecologie en recreatie, om uiteindelijk te komen tot een park voor plant, dier én mens.

De kwesties aangaande het functioneren als ecologisch brongebied zijn complex. Daarom worden betrokken experts ingezet voor onderzoek om te komen tot een afgewogen vertaling naar een realistische beheervisie. Voor het uitwerken van het mogelijk programma voor (natuur)recreatie zijn de verhalen, ervaringen en behoeftes van omwonenden nodig. Daarom wordt voor het opstellen van een programma van (natuur)recreatie een uitgebreider traject voor burgerparticipatie voorgesteld om samen te komen tot gedragen keuzes. Daarmee wordt gewerkt aan een duurzame ontwikkeling van het park als totaal.

PROCES EN PARTICIPATIE

Geschreven door Femke Bruinsma

8.1 Participatie- en communicatieopgave

Samenwerken: we kunnen en willen niet anders! Samen met onze strategische partners en de inwoners van Nissewaard maken we Masterplan park Vogelenzang. Daarom is participatie een van de kerninstrumenten. Om te komen tot een goed participatieproces is het belangrijk om de participatie- en communicatieopgave te definiëren. In dit participatieplan is de uitwerking voor de participatie van het Masterplan park Vogelenzang vastgelegd. Iedere stap om te komen tot het masterplan krijgt een aparte uitwerking in de participatieaanpak. Dit plan is dus een eerste stap in een langer traject waarbij we participatie en communicatie inzetten. Voor de latere fases worden (waar nodig) aparte participatieplannen gemaakt.

Het Masterplan park Vogelenzang wordt opgesteld aan de hand van twee hoofdthema's: ecologie en recreatie. Ook voor de communicatie en participatie zijn dit twee thema's waarop wordt ingezet.

Figuur 1. Thema's Masterplan park Vogelenzang

Participatieopgave

De participatie gaat vooral over het gesprek met inwoners en andere stakeholders, hen ruimte geven om mee te denken. Met hun ideeën en belangen wordt het Masterplan park Vogelenzang kwalitatief beter gemaakt. De participatieopgave bestaat ook uit het organiseren van het proces van terugkoppeling, ofwel het aangeven in hoeverre input een plek krijgt in het masterplan en zo niet, waarom niet. De verwachting is dat, door het aangaan van gesprekken, de betrokkenheid van inwoners, maar

ook die van ketenpartners en strategische partners, wordt vergroot. Primair doel van deze betrokkenheid is de kwaliteit van het masterplan vergroten. De betrokkenheid zal ook bijdragen aan het draagvlak voor de realisatie van het masterplan. Dit is van belang voor een duurzaam gebruik en behoud van het park.

Communicatieopgave

De communicatieopgave gaat over wat er gaat gebeuren en over de inhoud van het Masterplan park Vogelenzang. Het is van belang dat inwoners en andere stakeholders weten wat dit project betekent, maar ook wat de thema's zijn en op welke manier deze terugkomen. Ook wordt daarin de rol van het Masterplan park Vogelenzang toegelicht. Verder worden ze geïnformeerd over wat dit voor hen en Nissewaard betekent. Daarnaast krijgen ze procesinformatie over wat ze als stakeholder kunnen verwachten en hoe zij in het traject kunnen participeren.

8.2. Omgevingsanalyse

Natuurlijk wordt elke stap in het opstellen van de communicatie- en participatieaanpak zo goed mogelijk voorbereid en gebeurt dit methodisch. Bij deze werkwijze hoort een goede analyse van de belangrijkste stakeholders die betrokken moeten worden bij het opstellen van de visie. Deze zogenoemde 'omgevingsanalyse' wordt uitgevoerd volgens de veelgebruikte Factor C methode. Daarbij wordt benoemd welke invloed de omgeving heeft en wat hun rol is.

Figuur 2. Omgevingsanalyse Masterplan park Vogelenzang (bladzijde 94) geeft een goede indruk van het resultaat (op hoofdlijnen) van de omgevingsanalyse voor de ontwikkeling van het

ECOLOGIE

RECREATIE

Figuur 1. Thema's Masterplan park Vogelenzang

Masterplan park Vogelenzang. Hiervoor is een analyse gemaakt van de partijen die zich in onze omgeving bevinden. Vervolgens zijn zij ingedeeld naar de rol die ze hebben: beslisser, beïnvloeder, uitvoerder of gebruiker. Daarna is een keuze gemaakt in de betrokkenheid. In hoeverre kunnen de belanghebbenden meebepalen, meewerken, meedenken en meeweten. Dit is het vertrekpunt voor het verder uitwerken van de participatiestrategie. Hiermee krijg je onder andere zicht op doelgroepen voor communicatie. Gaandeweg het traject wordt de analyse opnieuw uitgevoerd en waar nodig wordt de participatiestrategie aangescherpt en doelgroepen verder geconcretiseerd.

Voor wat betreft de doelgroepen die in dit participatietraject worden bereikt zijn een drietal specifieke doelgroepen te onderscheiden:

1. Ketenpartners/overheden;
2. Strategische partners binnen de gemeente;
3. Inwoners.

Verderop worden deze doelgroepen gedefinieerd en staat er per doelgroep een beschrijving van de specifieke participatiestrategie.

Doel

Het doel van de participatie en communicatie is om met de partijen die

raakvlakken hebben met park Vogelenzang het gesprek hierover te voeren en hen ruimte te geven om te participeren. Met communicatie wordt ingezet op informatievoorziening. Deze aanpak zorgt voor kwaliteit in het masterplan en zorgvuldige afwegingen van wensen en belangen.

Belangrijke kanttekening hierbij is wel dat bij het Masterplan park Vogelenzang er voornamelijk geparticipeerd kan worden bij het thema 'recreatie', het gebruik van het park. Het thema 'ecologie' gaat over het beheer van het park. Daarom wordt bij dit thema alleen geparticipeerd op het niveau 'meeweten'.

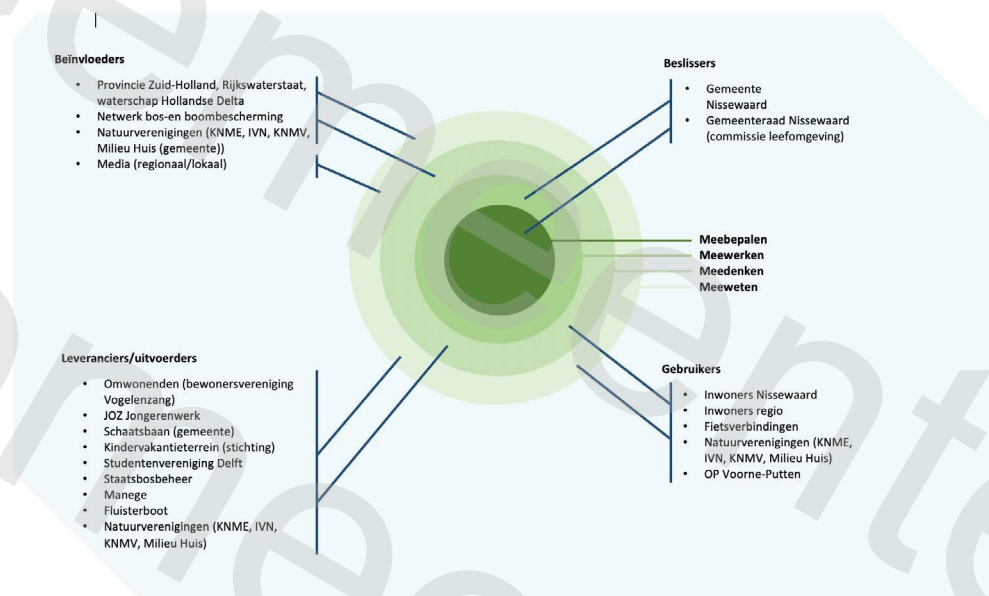
8.3. Uitgangspunten en aandachtspunten

Hier worden een aantal gewenste resultaten van het participatietraject, om te komen tot het Masterplan park Vogelenzang, benoemd. Daarnaast is er een overzicht van uitgangspunten en aandachtspunten. Deze vormen de leidraad voor de aanpak.

Beoogde resultaten

Voor het participatieproces van het Masterplan park Vogelenzang zijn de volgende beoogde resultaten geformuleerd:

Figuur 2. Omgevingsanalyse Masterplan park Vogelenzang

- Erkennen: ketenpartners, strategische partners en betrokken inwoners voelen zich uitgenodigd om betrokken te zijn bij de ontwikkeling van Masterplan park Vogelenzang.
- Verrijken: het ophalen van input en ideeën om hiermee het masterplan te verrijken.
- Herkennen: ketenpartners, strategische partners en betrokken inwoners kennen de afwegingen die de basis vormen voor de besluiten en weten dat daarbij alle relevante invalshoeken en belangen zijn afgewogen, waaronder het algemeen belang.

Uitgangspunten en aandachtspunten

- Open en transparante communicatie over inhoud en proces. Ook tussentijds en na afloop. De basisinformatie is altijd tijdig en actueel. Bij beslissingen en keuzes wordt de afweging van belangen en wensen inzichtelijk gemaakt
- Managen van de verwachtingen van belanghebbenden. Zo is duidelijk wat de kaders zijn en waarover en

wanneer belanghebbenden wel en niet kunnen participeren.

- Vooraf een zo zorgvuldig mogelijke inschatting maken van wat de relevantie van het onderwerp is voor de doelgroep en/of omgeving.
- Gericht uitnodigen via verschillende kanalen om zoveel mogelijk inwoners te bereiken. In gesprek gaan met belanghebbenden die daar behoefte aan hebben.
- Stijl en tone of voice: open, transparant, laagdrempelig, interactief, activerend.
- Bij de inzet van communicatiemiddelen bewuste keuzes maken in de mix van offline en online instrumenten.

8.4. Participatie- en communicatiestrategie

De participatie- en communicatiestrategie is uitgewerkt tot op middeleniveau. Dit is zo opgezet dat beide strategieën elkaar versterken en aanvullen.

Participatiestrategie

Steeds minder plannen maken we alleen. Het integrale proces van de totstandkoming vraagt om samenwerking en afstemming met de omgeving; met inwoners en andere stakeholders. Zoals getoond in de omgevingsanalyse wordt tijdens dit project gewerkt met de participatieladder van meeweten, meedenken, meewerken en meebeslissen. De te betrekken ketenpartners, strategische partners en inwoners worden geordend naar hun rol. Voorafgaand zijn er keuzes gemaakt over de manier waarop ze worden betrokken bij de totstandkoming van het Masterplan park Vogelenzang. Dit gebeurt zo transparant mogelijk. Iedereen kan op de hoogte blijven van de voortgang van het traject.

1. Ketenpartners

Met ketenpartners, zoals bijvoorbeeld de provincie, het waterschap en Rijkswaterstaat, gaan we in gesprek. Met de ketenpartners voeren we de dialoog over de onderwerpen die voor hen relevant zijn. Voor ketenpartners die in een specifiek beleidsterrein opereren, leggen we juist daar focus op. Uiteraard houden we hen tussentijds via nieuwsberichten op de hoogte, daar waar het gaat om informatie die voor hen van belang kan zijn en/of procesinformatie.

2. Strategische partners

Strategische partners zijn belangrijke gesprekspartners in dit traject. Dit zijn de partners in het maatschappelijk middenveld, dus de (particuliere of semi-publieke) organisaties in de samenleving die verschillende groepen, meningen en belangen vertegenwoordigen. Via rechtstreeks contact, net zoals bij de ketenpartners, worden ideeën en belangen op basis van relevante onderwerpen opgehaald. Ook worden ze tussentijds geïnformeerd met inhoudelijke en procesinformatie.

3. Inwoners

Inwoners worden, onder andere, via een aantal bestaande kanalen en netwerken betrokken. Het gaat daarbij vooral over informeren (meeweten) en consulteren (meedenken). Om het bereik van het participatietraject te vergroten, worden er ook nog andere methoden ingezet. We maken voor de burgerparticipatie gebruik van de volgende werkvormen:

1. Bewonersmarkt

Voor inwoners die actief betrokken/geïnformeerd willen worden bij/over het Masterplan park Vogelenzang, wordt een bewonersmarkt georganiseerd. Hier kunnen zij bij verschillende onderwerpen/thema's informatie krijgen, input geven en mee praten.

2. Enquête / Social media

Via een digitale enquête worden input en ideeën opgehaald voor het masterplan (zoals 'Wat zou u graag willen zien in het park, denk aan bijvoorbeeld aan een blotevoetenpad of hindernisbaan'). In een latere participatieronde kun je meer de diepte in om vanuit enkele dilemma's (zoals 'Wilt u liever een blotevoetenpad of een hindernisbaan?') input op te halen.

3. Omgevingswandeling

De omgevingswandeling heeft als doel om ideeën op te halen, stakeholders te inspireren en te verbinden.

4. Omgevingsapp

Het project zit bij iedereen in de broekzak. Met een omgevingsapp communiceer je op een laagdrempelige en aantrekkelijke manier met de projectomgeving. Je informeert de inwoners op het juiste moment met meldingen en notificaties.

Communicatiestrategie

Tijdens de eerste stap van de masterplanfase wordt vooral ingezet op duidelijke informatievoorziening. Dit gebeurt met inhoudelijke en procescommunicatie. Voor veel partners en inwoners is het Masterplan park Vogelenzang nog een ‘ver van hun bed show’ en moeten eerst betrokken worden bij het project. De focus ligt op hoe en waarom ze kunnen bijdragen aan het opstellen van het Masterplan park Vogelenzang, ofwel de procescommunicatie. Bij het informeren ligt de nadruk daarom op:

- Het Masterplan park Vogelenzang maken we, waar mogelijk, samen met ketenpartners, strategische partners en betrokken inwoners.
- Het is belangrijk om te horen welke wensen en belangen leven bij partners en inwoners, zodat we deze enerzijds zo goed mogelijk mee kunnen nemen in het masterplan of anderzijds duidelijk kunnen toelichten waarom we toch afwijken.
- De resultaten van het participatietraject worden gaandweg het traject vastgelegd.
- Het college wordt periodiek geïnformeerd over de vorderingen in het traject.

Tijdens deze eerste stap wordt eerst de basis op orde gebracht met communicatiemiddelen door bijvoorbeeld een goede, informatieve webpagina in te richten en actief te achterhalen wie precies onze gesprekspartners zijn, zodat zij worden voorzien van eerste informatie.

Doel project

Voor dit project is het onderstaand doel bepaald, de stip aan de horizon.

Park Vogelenzang is weer een stadspark; de thuisbasis voor een groot deel van de flora en fauna in de stad en een plek waar bewoners graag komen! Uitgangspunt bij de ontwikkeling van

het gebied is dat de huidige identiteit van het park - bospark met begrazing - wordt versterkt. Dit door de aanwezige groen- en waterstructuren te behouden en versterken. En, samen met stakeholders, de recreatieve waarde van het park te verhogen.

Middelen

1. Persoonlijk contact

Zoals hierboven al beschreven, wordt vooral ingezet op persoonlijk contact. Het zal daarbij gaan om dialoog en/of bijeenkomsten. Per belanghebbende wordt gekeken wat passend en logisch is.

2. Website

Gemeente Nissewaard heeft een eigen toptakenwebsite www.nissewaard.nl. Op deze website komt een pagina over park Vogelenzang. Deze pagina wordt regelmatig geüpdatet, waarbij alle recente ontwikkelingen rondom het park worden opgenomen. Op pagina komt in de toekomst ook een verwijzing naar de diverse stakeholders in het gebied.

3. Omgevingsapp

Naast de website willen we de mogelijkheid bieden voor geïnteresseerden om de omgevingsapp Park Vogelenzang te downloaden. Hierin staat alle algemene informatie van het project. Geïnteresseerden worden ook per fase van het project op de hoogte gehouden over de ontwikkelingen.

4. Media

Richting media wordt in de eerste fase een reactieve aanpak gehanteerd. Later in het proces zal dit veranderen naar een proactieve aanpak om ze te betrekken bij de ontwikkeling van het masterplan.

5. Contact in de wijk

Deze bestaande contacten via combinatiefunctionarissen zijn zeer waardevol voor ons. Op deze manier bereiken we meer en andere mensen.

6. Enquête

Via de inzet van een enquête willen we inwoners op thema's bevragen. De wensen worden opgehaald en dilemma's voorgelegd. Op deze digitale manier willen we inwoners betrekken.

Aanpak en planning

Op basis van de hierboven geschetste strategie wordt een gefaseerde aanpak gehanteerd. Deze bestaat uit drie fases:

Participatieronde I

In Q2 van 2022 start de eerste ronde participatieronde waarin ervaringen, uitdagingen, wensen/behoefte en informatie worden opgehaald. Daarnaast komt er een enquête op te bepalen wat de inwoners belangrijk vinden, ook worden zij gericht bevraagd over het hoofdthema recreatie uit het masterplan. Tenslotte wordt de app voor omgevingscommunicatie ingezet om inwoners actief te informeren.

Na de eerste participatieronde wordt de informatie samengevoegd en de rode draad eruit gehaald. Deze wordt verwerkt in een eerste visie/schetsontwerp van het masterplan. Een aantal eerste uitkomsten komen in de eerste visie met referentiebeelden, deze wordt voorgelegd aan de wethouder. De reacties en opmerkingen worden verwerkt in een eerste visie met plankartaart. Met de uitkomsten hiervan gaan we verder naar de volgende fase.

Participatieronde II

In deze fase ligt de focus op het toetsen en bespreken van de vertaling van de uitkomsten uit de eerste participatieronde. Bij inwoners en andere stakeholders die betrokken zijn geweest worden aanvullingen opgehaald. Ook komt er dialoog met verschillende belanghebbenden. Hierdoor worden de verschillende belangen duidelijk en kan de visie worden aangescherpt. Hierbij is het belangrijk dat de verschillende belanghebbenden van elkaar zien, weten en snappen wat elkaars overwegingen en belangen zijn en dat hierdoor wellicht begrip ontstaat voor elkaars standpunten. Verder moet duidelijk zijn dat het uiteindelijk aan de gemeente is om vanuit deze belangen én het algemeen belang de uiteindelijke afwegingen te maken.

Op basis van deze participatieronde wordt de eerste visie met referentiebeelden verder uitgewerkt tot een voorlopig masterplan en een voorlopige beheervisie.

COLOFON

Opdrachtgever

Gemeente Nissewaard

Raadhuislaan 106
3201 EL Spijkenisse

@[redacted]

Opdrachtnemer

Natascha van den Ban tuin- en landschapsarchitect

@ [redacted]

Productie i.s.m. :
Bieke van Hees landschapsarchitect
Ontwerpburo Stala
Bregje Lips Creatieve Studio

*Alles uit deze uitgave mag alleen worden gepubliceerd en vermenigvuldigd wanneer de opdrachtgever daarover is geraadpleegd en dan uitsluitend met de volgens de auteurswet verplichte bronvermeldingen (opdrachtgever en opdrachtnemer). Aan de ontwerpproducties en statements zijn voor het overige de gebruikelijke auteursrechten verbonden en de voorwaarden van de opdrachtgever. De gebruikte beelden uit andere bronnen dan opdrachtnemer zijn in verband met beeldrecht uitsluitend voor intern gebruik.
Haarlem, januari 2022*

Projectgroep Groen & Water

Gemeente Nissewaard:

[redacted]

Themagroep Flora & Fauna

Alle leden van de projectgroep Groen & Water aangevuld met:

[redacted] Van der Helm)
[redacted] De Aquanoom)
[redacted] Bomenwacht Nederland)

Themagroep Duurzaamheid, Recreatie en Sociaal Domein

Alle leden van de projectgroep Groen & Water aangevuld met:

Gemeente Nissewaard:

[redacted]

Projectgroep Communicatieplan

Gemeente Nissewaard:

[redacted]

